

MAAKODU

Eesti esimene aia-, suvila- ja majaomanike ajakiri • XXVI aastakäik • mai 2014

*Suvereis
Maakoduga*
CORNWALLI!

UUED
VÄRVID
SEINALE

Romantiline
kodu
alevikus

**Masinaga
aiamulla
kallal**

*Külmakindlad
magnooliad*

KEVADISED
LILLESEADED

7 väärt viinamarjasorti

hind 3.30 €

ISSN 0235-6899

917702351689028

MURETULT. UUE KATUSEGA!

Tuleme kohale ja mõõdame. Valmistame ning paigaldame. Üle Eesti.

AS TOODE KATUSEABI:

TELEFON: 659 9400, 800 7000

www.toode.ee

e-kiri: toode@toode.ee

* 2014. aasta jooksul AS Toode paigaldatud katustele TASUTA 1-aastane lisagarantii!

58

MAI 2014

36

Maakodu reisiseltskond Marokos.

KODU

- 6 Hubane ja hele pesa alevikus
- 16 Sisustusmängud tapeedijuppidega
- 18 Dekoratiivvärvide meistriklass
- 22 Tulest ja tuhasta sündinud keraamika
- 26 Aiatraktor on enamat kui mootoriga labidas

AED

- 30 Iluaed tüdruku ja purjekapeenraga
- 36 Seitse väärt lauaviinamarja
- 40 Soome külmakindlad magnooliad
- 48 Minu esimene maasikapeenar
- 52 Kevadine värvilaik terrassile
- 54 Puhkajad suveks maale
- 56 Uudised

ELULAAD

- 58 *Au reservoir*, Maroko!
- 59 Tulnuktaimed
- 62 Kodune ja oma Tilla kodukohvik
- 68 Mandlipiim – teeme ise
- 74 Lauaseade kallile emmele
- 76 Kanad koduaias
- 81 Mai üritused
- 82 Ristsõna

40

48

76

26

LUGEJA KIRJUTAB

Tere, Maakodu!

Lugesin Maakodu viimatist numbrit ja tohutult hakkas meeldima mõte ehitada oma maakoha selline suurem triiphoone, nagu on Kerti ja Valdur Peebol. Nii avar, kirgas ja romantiline! Kujutan eredalt ette, kuidas ma seal toimetaksin ja puhkaksin.

Minul oleks vaja kindlasti ehitajat, aga kuna ma ei ole lasknud veel kunagi mitte midagi ehitada, siis oleks see minu esimene suurem projekt.

Toimetusele jõudu uue ja kindlasti jällegi huvitava numbri koostamisel!

Tervitades

Carol Toomsalu

Romantilised õied ja peened parfüümid

Kes meist ei sooviks oma maakodu aeda sellist võrratut roosikollektsiooni!

Aga ma tean, kui raske on seda teostada igapäevase töökäimise kõrvalt.

Minu koduaias on olnud ka roose: 'Gloria Day', 'Super Star', 'Koit'. 'Baccara-baccara' oli minu isa lemmikroos, millel väga ilusad oranžikaspunased täidisõied püstise pika varre otsas aeda ehtimas. See roos õitses meil aastaid. Ent 1973. aastal, ühel väga külmal detsembrikuu päeval lahkus meie isa jäädavalt me juurest ja selsamal talvel võttis külm ära isa poolt nii väga armastatud lille. Meie jaoks oli see kaotus kahekordne, kuigi saime sellest aimu alles kevadel, kui nägime, et isa roos oli lahkunud koos temaga.

Kõik teised roosid elasid selle väga külma talve ilusasti üle.

Ilusat kevadet soovides

Eevi Järvamaalt

Tilli ja lilli koduaeda!

Olen aastakümneid olnud Maakodu lugeja ja tellija. Kümme aastat tagasi vedas loosiga ja sain osa Maakodu peost. Ma tavaliselt ei ahvi teiste aedades nähtud järele, küll aga imetlen inimeste leidlikkust ja töökust. Facebookis on Aiahoolikute grupp, kus ma ka kaasa löön. Lahmin seal naljalugudega (lemmikloomad ja maod aias), pakun rahvalikke kombeid, mis seotud taimedega. Mõned ilmselt imestavad Maalit maalt, aga mul lustakus veres.

Kõige rohkem muretsen, et paljud krundid on kaotanud peenramaa, kõik on muru all. Loodan siiski, et varsti pööratakse maakamar taas kasu kandma.

Minu aiakene ridaelamu ümber on sentimeeterhaaval ära kasutatud. Ikka nii, et till ja lill kõrvuti. Jagan heldelt, mis iganes mu taimestikust kellelegi meeldib. On öeldud, et jagad aiaande – saad topelt tagasi. Mine tea!

Muidugi oleksin ise ka meelsasti suvise paradisiaia omanik! See oli parim lugu. Ilusat edenemist toimetuserahvale!

Ene Raudkats Jõgevamaalt

Mai on talgukuu!

Maikuu algab alati talgute ja ühise koristamisega. Kes liitub üle-eestiliste "Teeme ära!" talgutega, kes lööb kaasa küla või -seltside korraldatud koristustöödel, ning kindlasti on neid, kes kutsuvad sõbrad, tuttavad ja sugulased appi koduümbruse korrastamiseks või suuremate tööde tegemiseks.

Talgute traditsioon on kestnud aastasadu, ja tore, et viimastel aastatel on see vana komme taas tuule tiibadesse saanud. Sest olgem ausad – üheskoos saab tehtud ära töö, mida pererahvas oleks nokitsenud ehk mitu nädalat või kauemgi.

Ka meil on saanud tavaks teha igal kevadel koos sõpradega leheriisumise talgud. Maa on suur, lehti palju ning üksinda tundub see töö üsna lootusetu. Heade ja abivalmis sõpradega sujub aga riisumine nagu lennates, sest koos on rõõmsam. Pärast sööme sooja suppi või grillime, naudime kevadpäikest ja seltskonda. Ning loomulikult oleme alati valmis abivajajaid abistama, olgu selleks põõningu koristamine, aia ehitamine, kuuri värvimine vms.

Kui aprilli alguses Maakodu lugejareisil Marokos mööda kiviklibust ja inimtühja Sahara kõrbe sõitsime ja tohutuid prahihunnikuid teeärtes nägime, tekkis nukker tunne. Maa oli kohati täis lendlevaid siniseid kilekotte, rääkimata muust prahist kraavipervedel ja sildade all. Mitu korda jäi silm pidama sinise taeva taustal hõljuval valgel "linnul", mis hiljem siiski õhuvooludes liuglevaks kilekotiks osutus. Keset inimtühja ja otsatuna näivat kõrbe märkas silm siin-seal plastist või klaasist pudeleid. Võimalik, et see viimane oli turistide jäetud kultuurkiht. Aga inimeste kodud ja avalikud ruumid on seal ometi piinlikult puhtad. Kõik, mis koduuksest välja poole jääb, ei näi kohalikke huvitavat. Ilmselt ongi see kultuuride erinevus, kuid ma väga loodan, et "Teeme ära – maailmakoristamine", mis on otsapidi ka Marokosse jõudnud, lööb seal platsi sõna otseses mõttes prahist puhtaks.

Mis aga Eestit puudutab, siis sellist prahti kraavides, nagu aastaid tagasi kevadel lumemineku alt välja vaatas, enam pole. Ja olen üsna kindel, et suur roll on selles igakevadisel üle-eestilisel talgupäeval ning inimeste suhtumise muutumises. Mulle tundub, et noor ja pealekasvav põlvkond mõtleb rohelisemalt, kui meie seda kunagi tegime. Seega, teeme kodud ja koduümbrused korda, viskame ära vana ja kasutu kola ning hoiame Eestimaa puhtana.

Soovin toredaid talgud!

Kadri Tramm

Maakodu peatoimetaja

MAAKODU

Toimetuse aadress:
Narva mnt 13, 10151 Tallinn.

Levi ja tellimine 680 4444, klienditugi@lehed.ee
Peatoimetaja Kadri Tramm
661 3370 kadri.tramm@maakodu.ee
Tegevtoimetaja Kristel Kirss
661 3373 kristel.kirss@maakodu.ee
Toimetajad
Kaja Kurg 661 3374 kaja.kurg@maakodu.ee
Jaan Mettik jaan.mettik@maakodu.ee
Jana Rand 661 3375 jana.rand@maakodu.ee

Keeletoimetaja Ene Leivak 661 3311
Korrektor Merike Järvlepp 661 3372
Kujundaja Piret Väljataga
Reklaam Helen Lehismets 661 3312
helen.lehismets@lehed.ee, faks 669 8174

Väljaandja AS Eesti Ajalehed
Trükk AS Printall
Kaanefoto Sven Arbet

Seadke nad valmis
ELU SEIKLUSTEKS!

100 %
RAHULOLU
GARANTEERITUD

Hill's™ Science Plan™ Puppy & Kitten Healthy Development™ Toit parima alguse jaoks elus

- Parima maitsega kutsikate- ja kassipoegade toidud, mis meil iial on olnud!*
- Ideaalne kutsikatele alates 4 nädalast ja kassipoegadele alates 3 nädalast 12 kuuni.
- Sisaldab Omega-3 rasvhappeid terve aju ja tugeva immuunsüsteemi arenguks.
- Tehtud parimate naturaalsete koostisosadega, olemaks õrn noorele kõhule.

Maaletooja AS Optimer
www.optimer.ee

* vs. eelmine: Puppy Mini, Medium Chicken, Large Breed ja Kitten Chicken koostis.
Ainult kuivad toidud. Maitseelstuse testid, 2011.

™ Trademarks owned by Hill's Pet Nutrition, Inc. ©2013

UUS Science Plan™ Kitten
1st Nutrition Mousse

Hubane ja hele *pesa alevikus*

Tekst Kadri Tramm, fotod Sven Arbet

Põline sakulane Piret ja tema abikaasa Lauri Kaare nägid aastaid oma korteriaknast üht armsat kollast maja. See oli kui üks suur unistus oma kodust, mille täitumisest ei julgenud nad isegi mõelda. Aga mõnikord võivad unistused täituda, ning nüüd ongi seesama väike maja koduks nende viieliikmelisele perele ja taksikoerale.

Paremini ei saakski seda maja kirjeldada. “Kui tulete, siis vasakule poole teed jääb kollane päkapikumaja,” juhatab Piret teed oma koduni. Väike armas puidust vooderdiseiga majake ei jää märkamata. Maja hoovis on lastele ehitatud mänguväljak ja mängumaja.

Kunagi elas Piret oma mehega praegusest kodust kiviviske kaugusel suures kortermajas ning vaatas aknast tihtipeale unistavalt kollasele armsale majale.

“Ühel hetkel pandi see maja müüki, aga hind oli üsna soolane. Kuid juhtus nii, et käisime maja seest vaatamas, jõime teed, tegime teise tiiru, istusime poolteist tundi ja lõpuks oligi otsus tehtud. Eelmised omanikud kolisid mujale seetõttu, et kolmas laps oli sündimas ja nad ei mahunud enam ära. Nüüd on meil kolm last ja ikka mahume ära!” ütleb Piret.

Päikest täis kodu

Kollane päkapikumaja on perele koduks olnud juba 11 aastat. Perepoeg Joosep oli aastane, kui sisse koliti. Nüüd on Joosepil ka kaks väikest õde.

Ehkki majas sees on ruumi, valgust ja päikest küllaga, on tegu tõesti üsna väikese majaga. Ruumi on siin 125 ruutmeetrit, kuid igal lapsel on oma tuba või vähemalt omaette olemise nurk või koguni salajane pelgupaik ja vanematel oma magamistuba. On trepp, mis ühendab alumist

Köök on kodu süda. Valge pink on tegelikult õuepink, toolid ostetud taaskasutuspoest ja lahtikäiv laud saadud ühelt memmelt.

Romantiline köögiiriul vanade vanudega.

ja ülemist korrust, on väike abiruum koos ukse sisse peidetud moosiriuliga, lisaks saun ja korralik esik. Isegi taksikoer Ottol on oma koht trepi all. Kõigile jätkub siin majas ruumi – ja palju seda ühele inimesele elamiseks vaja ongi.

“Me saime ideaalse maja!” ütleb Piret. Kui oma maja ostmise plaane tehti, arvestasid Piret ja Lauri, et 130–140 ruutmeetrit on maksimum nende pere maja jaoks.

“Mõtlesime selle peale, et lapsed kasvavad kiiresti ja peagi on nad täiskasvanud. Püüdsime ennetada seda, et kui lapsed lähevad kodust ära, peame hakkama maja vahetama väiksema vastu. Või siis vahetama väiksema vastu seetõttu, et ei jaksu kütta. Aga me ei ole kolijad tüübid – klammerdume ja kiindume väga oma kohta,” räägib Piret.

Kollane maja on ka seest päikest täis. Päikeseliseks teevad selle loomulikult lapsed – Pauliine, Emma ja Joosep. Aga heledaks ja rõõmsaks on maja kujundanud ka Piret ja Lauri ise ning märksõnadeks on skandinaavialik ja *vintage*. Hea maitse, oskuslik vana ja uue kokkusobitamine ning töökad käed on loonud kodu, kus külaline võib tükk aega lihtsalt istuda ja vaadata. Ja isu ei saagi ilust täis, sest silm avastab üha uut ja huvitavat.

Vana ja väärikas

Elutoppa paistab kevadpäike ja eakas taksikoer Otto otsib endale päikeselaigu, kuhu mõnusaalt pikali viskab. Toa ühes nurgas seisab uhke 1930ndate puhvetkapp, teises nurgas teleri all on aga vana roheliste klaasidega pesukummut. Vana ja väärikas on rohekat tooni pehme mööbel, sama rohelse järgi said endale värvi ka köögi seinad. Elutoa diivanipatjadele tegi katted Piret ise – Hemtexist ostetud laudlinast. “Ütlen ikka, et mul on mittesihotstarbeline kasutus – leian mingi laudlina või riide ja sellest tekib idee ning välja tuleb hoopis midagi muud,” nendib ta.

Suures toas köidab pilku nurka sätitud vana valge uks, kuhu peremees kogub ja riputab vanad võtmed ja uurid. Maali asemel ehib seina vana aknaraam, kuhu perenaine on meeleoluks riputanud elektriküünlad.

“See uks on toodud meie maakodust aida alt. Aknaraam aga on ostetud vanavaralaadalt,” räägib Piret. Et sõbrad juba teavad pererahva huvi kõikvõimalike vanade asjade vastu, tulevad sageli asjad ise nende juurde – sõbrad toovad tihtilugu kuskilt kuuri alt leitud, lõkkest päästetud ja teisete jalgu jäänud vanu asju.

“Sõprade vanemad juba ütlevad, et ma ei taha lõkkesse viia ega kuuri alla visata, minge viige parem Piretile ja Laurile – nemad ehk midagi teevad,” naerab Piret. Ja neil on õigus, sest ühtegi vana asja, mööblitükki või riiet siin peres niisama lihtsalt ära ei visata.

Pehme mööbli ja puhvetkappiga seoses räägib Piret aga nii-öelda “kuue õlle loo”.

“Olen sageli kuulnud, kuidas inimesed on kuue õlle eest ostnud endale mõne uhke vana söögilaua või kummuti. Imestasin aina, et kuidas inimestele nii satub. Aga meie lugu oli seotud ühe ajalehekuulutusega, kus keegi noormees soovis oma vanaema kodu mööblit lahti saada. Alguses mõtlesin, et noormees on summat märkides ühe nulli lõpust ära unustanud. Algselt kuulusid komplekti ka pähklipuust kapp, raadiokapp ja paar väiksemat tooli ning selle hind oli kokku 3500 krooni. Loomulikult ostime ära ja laskime restaureerida. Mul endal oli veel kahju noormehesest, et ta uhke mööbli nii odavalt müüs, aga kokkuvõttes olid rahul ju mõlemad pooled,” meenutab Piret. See ongi nende pere “kuue õlle lugu”, sest puhvetkapp maksis juba tollal ligi 15 000 krooni.

Skandinaavialik ja kodune

Maja on tegelikult endine suvila, kuid eelmine omanik ehitas selle ümber elumajaks. Seinad on nii seest kui väljast soojustatud, osa majast on juurdeehitis.

Suure toa mööbel osteti ühe ajalehekuulutuse kaudu. Diivanilaud on tehtud uksest, vana uks on ka võtmete ja kellade riputamiseks.

Tähtsad lusikad. Siin saavad kokku põlvkonnad: esivanemate ja perepoja lusikad.

Super Natural seeria, 5 uut looduslähedast kivipinda.

5110 Alpine Mist

 caesarstone®

www.caesarstone.ee

www.kivisepad.ee

KIVISEPAD

Külmiku ümber ehitasid Piret ja Lauri laudise imitatsiooniga vineerist kapi. Kapi peal on Norma vanad kuivainetopsid. Vana, kulunud värviga riil on suviselt Sagadi mõisa kila-kola laadalt, vanad koogivormid on lihtsalt meeleolukas köögikaunistus.

“Kui maja ostime, oli siin kõik tegelikult valmis ja see planeering meile sobis. Tõsi, osa köögikappe asendasime lahtiste riulitega, et oleks rohkem õhku. Ja kõik maja seinad olid roosad ning see polnud minu maitse,” meenutab Piret.

Nii saidki seinad üle võõbatud, ikka heledates toonides. Ajapikku on ka mööbel valgeks värvitud. “Valged köögitoolid on kaltsukast. Söögilaua tõime oma maakodust. Saime selle ühelt

vanaproualt, kes ütles, et ei hakka lauda ära põletama, saate sellelt vähemalt esialgu süüa. Hiljem vaadake ise, mis te sellega teete. Nüüd on köögilaud suures peres asendamatu, sest selle saab paarimeetriseks lahti tõmmata. Sünnipäevadel on ühe laua ots köögis, teine aga elutoas ja kõik külalised mahuvad istuma,” räägib Piret. Köögis on uhke valgeks võõbatud puidust pink, mis Pireti sõnul on tavaline õuepink. Singeri õmbulusmasina jalg on kingitus. Piret aga võttis pärast pikka mõtlemist kätte ja värvis selle valgeks – nüüd ongi see valge lauake.

Armastus vana mööbli, nõude ja sisustuselementide vastu on Piretil juba lapsepõlvest ja istub sügaval hinges. Ta meenutab, kuidas nad Lauriga aastaid tagasi käisid Kurtinas ühe vanakraamikaupmehe juures, kellel olid suured laod täis vana mööblit.

“See oli nagu Indiana Jonesi tunne, kes sat-
tus aardekambrisse ja kus hakkasid aardekambrite ukсед järjest avanema. Minu jaoks oli Kurtinas käimine sama: järjest ukсед avanesid, järjest tuled süttisid ja kogu see hiilgus oli minu ees. Mul tuli nutt peale – nii palju ilu!” ohkab Piret.

“Vanadel asjadel oma hing ja võlu. Ehkki, olgem ausad – siin majas oleme olnud piisavalt konservatiivsed ja end tagasi hoidnud. Aga viis aastat tagasi otsime oma maakodu ning seal sain ma olla tõeliselt vaba ja teha täpselt nii, nagu tahtsin. Ja maakodu sisustus meeldis kõikidele meie sõpradele. Pärast seda otsustasin, et tuleb ka siin majas vabalt mõelda ja sisustada. Ning kui ma lähengi natuke hulluks, siis see ongi minu pärisosa,” naerab Piret.

Köögis lisab vana hõngu puidust laudis. See sai ostetud aastaid tagasi üsna soodsa hinnaga. Kui oli sama materjali vaja külmkapi puidust ümbrise tegemiseks, polnud aga niisugust laudist enam kuskilt võtta. Nii leiti müügil hoopis laudise imitatsiooniga vineer, mis jätab täpselt sama mulje, kuid on odavam. Lisaks on õhukest vineeri lihtsam paigaldada. Külmkapi peal seisavad 1959. aastast pärit Norma kuivainetopsikud.

Aga päris vana kraami kõrval on ka Ikea lambikuplid, ja lillepotiümbrised, milles hoopis söögiriistad. Vana ja uut oskab Piret imehästi kokku sobitada.

**Maakivist-, fassaadi-,
interjöörü-, kõnniteekivi,
maakivikattega väliköögid**

ANDER OÜ
KIVI
www.maakivi.eu

kontakt info@maakivi.eu
www.maakivi.eu
Tel 5049287

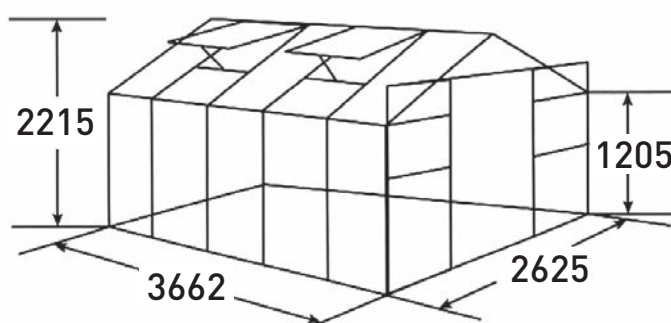
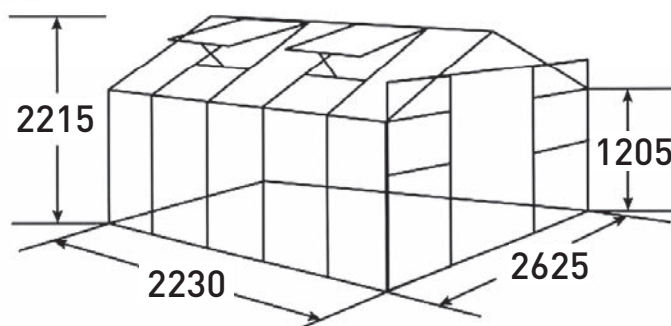
419.-

HIND KLIENDIKAARDIGA

Kasvuhoone W807

alumiiniumkarkass, 4 mm kaheseinaline polükarbonaadist kate, kahele poole avanevad uksed, kaks katuseakent, kerge paigaldada.

NB! Kõik hinna sees: alumiiniumkarkass, polükarbonaadist paneelid ja alus.

588.-

HIND KLIENDIKAARDIGA

Kasvuhoone W812

Emma ja Pauliine toas tehti eelmisel suvel remonti. Seina pandi roosiline tapeet, kahe voodi vahele ehitas Lauri vaheseina. Mängumaja on samuti Pireti ja Lauri kätetöö.

“Kui ma “oma” ära tunnen ja see väga palju ei maksa, siis ikka ostan selle ära,” ütleb ta.

Vannitoas on põhitoonideks roosa ja valge ning see sai värskendatud paar aastat tagasi. Vee- ja kahjustuste tõttu tuli osa seinast uuesti plaatida, ja kuna roosa pole Pireti lemmikvärv, said nüüd seinad valged kahhelplaadid.

Omatehtud asjade võlu

Seinal on kell, mille aluse – päevinäinud puidust tahvli – leidsid nad maakodu välikempsu tagant kirsivõsast. Laevalakiga üle tõmmatud puidutükk on nüüd uue elu saanud.

Valamukapp on aga enda tehtud. Selleks läksid käiku kaua aega oma järgi oodanud öökapid.

Lauri ehitas käterättide jaoks kappide vahele riiulid ja peale sai kapp uue puidust pinna. Kapi peal seinale ligi on aga riiuliks kangastelgede puidust detail. Abiruumi seinal olev peegel on tehtud aknast.

“See on pärit lammutatud majast, mis jäi ette Pärnu maantee viaduktile. Üks sõber tõi selle minu äiale, äi omakorda meile,” räägib Piret aknaloo.

“Olen näinud paljusid sarnaseid puidust detaile müügil sisustuspooides, hirmkalli hinna eest. Minul tekib mõistlikkuse küsimus – isegi kui see raha on pangakontol, tõrgub käsi eset ostmast. Sageli olen ise teinud selle omamoodi järgi,” ütleb Piret.

Mõlemale tüdrukule õmbles Piret nende joonistuste järgi rõõmsad padjad.

Teisel korrusel on kolm tuba – tüdrukute tuba, Joosepi tuba ja vanemate magamistuba. Mullu suvel tehti tubadega väike vangerdus. Kuna vanemate magamistoas oli ruumi rohkem, said selle endale tüdrukud. Tüdrukute toast sai vanemate magamistuba.

Tüdrukute toas tegid Piret ja Lauri eelmisel suvel remonti. Et Pauliinel ja Emmal oleks natuke privaatsust, ehitas Lauri kahe voodi vahele jupi vaheseina. Seina sai roosiline tapeet. Tüdrukutel on vanaema vanadest voodiotstest

kodu lugu

Vannitoa kapp on tehtud vanadest öökappidest, Lauri ehitas kappide vahele riulid käterätikutele. Vannitoas on seinal kell, selle puidust taguse leidis pererahvas maakodu välikempsu tagant võsast.

Küps valik

Peugeot 2008

Väike
kütusekulu
4,2l/100 ja
rohkest ruumi!

Hind alates
13 450 €

amserv.ee

Amserv Sõpruse
Tallinn, Sõpruse pst 151
Telefon: 620 0950
info.sopruse@amserv.ee

Amserv Turu
Tartu, Ringtee 32
Telefon: 730 0666
info.turu@amserv.ee

 AMSERV

PEUGEOT

Abiruumi sai ehitatud moosipeidik. Ukse taga on välissein ning see on sahvri eest.

tehtud asemed ja Emma voodi tegi Lauri nüüd pisut pikemaks. Ja seinavärv sai heledamaks.

“Mulle meeldib, et Sadolini värvidel ei ole üksnes numbrid, vaid hoopis nimed. Näiteks tüdrukute toas on seinavärviks kaerahelves, meie toas elevandiluu, elutoas jääkaru, köögis tikriroheline,” muigab Piret.

Mõlemal tüdrukul on voodis ema õmmeldud katetega padjad. Piret õmbles need laste enda joonistuste järgi. Ka roosa ja lilla heegeldatud vaip on ema kätetöö. Selleks ostis ta kangapoest trikootaazkangast ning lõikas ribadeks. Tüdrukute toas on ka ema ja isa meisterdatud uhke mängumaja, kus on kaunis mööbel ja elab palju tegelasi.

Kirev elu vajab rahulikku sisustust

Joosepi tuba on kõige värvilisem. Siin on seinal ema tehtud joonistused, nari taga asub salakoobas – magamisase ja peidupaik. Kui Joosepile sõber külla tuleb, pakutakse talle alati kõrgel naril magamiskohta, kuid miskipärast tahavad kõik salakoopas uinuda. Väikese värskenduse tegi läbi ka Joosepi tuba – koos õdede toa tapeetimisega said tema toa lükanduksed maakaartidega tapeedid.

“Olen ikka imetlenud Bullerby laste raamatu lugu, kus Liisa oma toa sai, nii et ta ärkas täiesti uues toas. Päriselus on sellise üllatuse tegemine

Pireti käsitööoskus paistab silma igas kohas. Need romantilised prossid on samuti perenaise kätetöö.

suhteliselt keeruline, aga tänu asjaolude kokkulangemisele õnnestus meil oma lastele niisugune üllatus tekitada. Lapsed olid paar päeva vanavanemate juures ja õhtul koju tulles said magavatenägu uude tuppa kantud. Igal juhul oli järgmine hommik pärast ärkamist täis kilkeid ja rõõmu, imestamist ja jooksmist, siblimist ja sättimist, paigutamist ja ümberpaigutamist ja kõike, mida laste rõõm sisaldab,” meenutab Piret.

Vanemate magamistuba on väike ja valge, aknast paistab tähistaevas otse voodisse. Nurgas on perenaise enda tehtud nukk, valged korvid ja sisustuselemendid taas valge aknaraam. Päevatekk on ostetud teise ringi poest, samuti selle alläres olev pits. Piret õmbles pitsi lihtsalt tekile külge. Ühte seina sai õrn pastelne lillustriline tapeet.

Meeleolu annab
valge latern ja
Pireti õmmeldud
Tilda nukk.

“Mulle sobib kunagi soomlastelt alguse saanud valge üldtoon ja -foon. Aastaid tagasi ei kannatanud ma seda üldse. Mis mõttes kõik on valge nagu haiglas? Aga sündisid lapsed, ja ilmselt on elu ise nii kirev, et inimene vajab kodus olles rahulikku fooni,” selgitab Piret oma armastust heleda ja skandinaavialiku sisustuse vastu.

Hoovis on armas akendega mängumaja lastele. Uskumatu, kuid isegi see on suures osas Pireti enda kätetöö.

“Olin Emmaga kodus, ta mängis mänguaedikus muru peal. Vaatasin vanu ajakirju ja ehitasin selle nii-öelda Ameerika meetodil – enne tegin seinad valmis, siis lükkas Lauri oma vennaga seinad püsti ja ühendas ära. Ning maja oligi valmis!” ütleb ta.

Pireti käed oskavad kõike.

Käsitööarmastajate foorumis Isetegija on ta oma blogi pidanud juba mitu aastat ja tema sissekanded on pannud lugejaid vaimustusest lausa õhkama.

Piret on valmistanud roosidega romantilisi kõrvarõngaid, pitsilisi inglitega südameid, kudu- nud pitsilisi rätikuid, lastele mütse, kaunistanud kingipakke ja jõuludeks kodu. Teinud seda kõike imetlusväärse romantilise hõnguga ning armastusega oma laste, abikaasa ja kodu vastu. ✨

*Vanadel asjadel
on oma hing ja võlu.*

PIRET KAARE

Ostukorv, kuhu mahub terve maja

Tule vaata Eesti esimest
puitmajade e-poodi.
Meilt leiad ligi 150
aia- ja suvemaja.

pood.palmako.ee

* Pakkumine kehtib ainult katusepapile ja sindlile.

Esimesele
100 tellijale
TASUTA
katusekate*!

 PALMAKO®
Wooden houses to enjoy

Sisustusmängud

Tekst **Kristel Kirss**, fotod **Sven Arbet**

Elavdage oma ruume ja mööblit tapeedijäake kasutades, soovivad Mööblisahvri perenaised Laili Randmaa ja Piret Marjak.

Laili Randmaale meeldib tapeet nii väga. “Tegelikult ei pea tapeeti sugugi vaid seinale panema. Võimaluse ja soovi korral võib kombineerida tapeedijääkidest lae-, sein- või mööblikaunistusi.”

Selliseks mustrimänguks, mida saab harrastada kogu perega, tuleb veidi valmistuda. Näiteks läbi astuda ja tutvuda seinakatteid pakkuva kaupluse jäägikastide sisuga või üle vaadata oma eelmistest tapeedipaneikutest alles jäänud rullid. Nendest saabki kombineerida ainulaadseid ornamente toalukke, leida vana nõudekapi ilmestamiseks toredaid mustreid või moodustada koguni lapitekiladseid kollaaže. Kui sobivad tükid leitud, läheb vaja tapeedi-liimi, ning töö võib alata.

Mööblisahvri kaubavaliku hulka jõudsid alles hiljuti paar pruuni kappi, mis naiste ettevõtlikkuse tulemusel said sootuks uue näo.

Nemad ei piirdunud vaid tapeetimisega. Enne muudeti televiisorikapp kruntvärvi ning heleroosa mööblivärviga katmise järel nägusaks tüdrukutetoa kapiks. Retrohõngu lisamiseks kraapis Laili siit-sealt roosa värvikihi alt nähtavale originaalvärvi ja maalil ustele romantilised lipsukesed. Alles siis lisas Piret kapi haigutavasse mustendavasse avasse kergete asjade jaoks riuli. Selleks sobis ülihästi suur pappkast. Kasti varjamiseks sorteeriti veidi Skandinaavia tapeetide jääke ning leiti sealt Eijffingeri roosimustrilisi ja täpilisest tapeeditükke. Täpilisest päänist sai sahtli sisu ning roosimustrilisest nägus esipaneel.

Teise ehk puhvetkapi värskendamiseks kasutasid naised samuti tapeeti. Omavahel kõrvutati eri rullide jääke Belle Maison ja Borase tapeetide sarjast ning leiti kolm erinevat, aga omavahel siiski imehästi

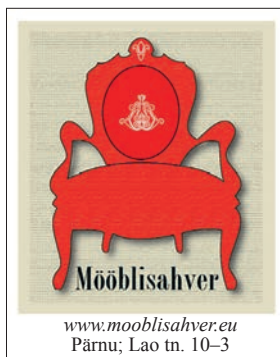
sobivat tapeeti. Nendega vooderdati kapi sisemine sein.

Tehtu kandis kohe vilja. Kui kapp sai tapeeditud, sisenes ärisse püsiklient, kes oli varem puhvetist külmalt mööda kõndinud, ent tahtis selle nüüd kohe ära osta.

Laili on alati tapeetidega mängida armastanud. Tapeedikatseid on ta teinud ka igas oma kodus. Abikaasa Risto ütleb, et talle naise ettevõtlikkus meeldib ning ta usaldab sisekujundusküsimustes, eriti värvide ja tapeete valikul, alati Laili maitset.

Ehituspoole eest vastutab majas aga peremees. Kui nende uues kodus tapeedipaneeluks läks, suundus Risto enda hingerahu huvides parem metsa. “Üksi ongi hea tapeeti panna,” märgib Laili.

Varem lepiti kokku, et WCsse tuleb ühele seinale Morris & Co lindudega kirevamustriline tapeet. Muster meeldis ka Ristole. Mees oli metsast saabudes meeldivalt üllatunud, sest kaasa oli tapeedi ka lakke paigutanud. “See lahendus annab väikesele ruumile sügavust juurde,” on mees rahul. “Sellise tapeedi kasutamine vaid ühel seinal olnuks täielik raiskamine. Nüüd on heas kohas istudes tore laes olevaid linde vaadata,” naerab Laili. ✨

Vana puhvetkapi siseseinale liimiti tapeedirullidest ribad.

tapeedijupppidega

Tore kapp sai tapeediga kaetud sahtli ning sobib nüüd hästi neiu tuppade teleri- või arvutikapiks.

Laili ja Risto kodus on näha, kui hästi mõjub kirevamustriline tapeet laes.

Puidusüü tekitamiseks läheb vaja aaderduskammi ja värvilisandiga segatud vesialusel värvi.

DEKORA

meistriklass

Kui loodus elavneb ja öide puhkeb, tuleb tahtmine tubadessegi värvirõõmu lisada. Huvitavat maalritööd ja põnevaid võimalusi peidavad endas dekoratiivvärvid.

Värvikeskuse kujundaja Kättri Keerdi abiga juhatame teed efektvärvidega kaunistamise võimalusterohkesse maailma. “Eri värvide struktuurid, läikeastmed, valitud töövahendid, maali käekiri ning ruumi valgustus – kõik see mõjutab seina või ka mööbli edaspidist väljanägemist,” ütleb Kättri.

Dekoratiivvärvide töövahendite valik on lai ja alati ei pea neid sugugi poest ostma. Huvitavaid seinapindu saab tekitada saapaharja, kortsutatud ajalehe, svammi või pisikeseks nutsakuks kokku pigistatud kilekotiga.

Poest leiab huvitavate mustrite tekitamiseks veel liimikammi, Veneetsia kellu, aaderduskammi, kaltsurulli vms. Kindlasti tuleks enne seina kallale asumist värvi ning töövahendi

Pärlmutrise helgiga
Alpha Orient
kantakse seinale
Veneetsia kelluga.

võimalus

Valgeid osakesi sisaldav ning kodujuustu meenutav Alpha Style on mitmevärvilise efektiga dekoratiivvärv, mille saab seinale pehme pintsliga.

TIIVVÄRVIDE

koostoimimist katsetada proovitükil. “Tehnikaid, kuidas töövahendeid kasutada, on palju. Iga tegija saab oma meetodi välja mõelda,” märgib Kätri.

Dekoratiivvärve, millega tasub tutvust teha, on rohkesti. Esimene põnev värv, mis meile silma jääb, on Alpha Style. Kõige paremini nakkub see efektvärv kergelt krobelse pinnaga, ent siledal ja libedal seinal võib voolama hakata. Värv kantakse seinale paksult. Oma konsistentsilt meenutab värv kodujuustu. Pehme pintsliga seinavärvides märkab silm värvis väikesi valgeid osakesi, mida hiljem saab seinale esile tuua.

Varjundeid on sellel värvil palju, kui mängida katvuse ja värvis peituvate valgete osade esiletõstmisega. “Kui kannate valgele pinnale õhema kihi sinist Alpha Style'i efektvärvi, jääb pärast taeva ja pilvede mulje,” selgitab Kätri. Kui värvipind on pisut juba kuivanud, võib pehme pintslit või hästi elastset plastist spaatliga leebelt üle käia. Selle töö tulemusena purunevad värvis olnud valged osakesed ning tekitavad seinapinnale toremaid valgeid täpikesi.

Õrna pärlmutrise läike saab seinale värviga Alpha Orient. Kätri soovib seda hämara valgusega ruumidesse, näiteks magamistubadesse, kus sageli kasutatakse kohtvalgustust.

Põranda- ja öölambid toovad kuldse, pruuni ja musta pärlmutrise dekoratiivvärvi võlud eriti hästi esile. Töövahendiks sobib kõige paremini Veneetsia kellu. Alustuseks tasub sein katta peeneteralise alusvärviga. Kätri soovib selle dekoratiivvärvi aluspinnaks Fondo Alpha Efekt Microt, mida kantakse seinale madalakarvalise rulliga. Kui aluspind on kuivanud, saab hakata kreemjat dekoratiivvärvi Veneetsia kelluga seinale kandma. Parima tulemuse saamiseks peaks Alpha Orienti värvi kandma seinale vähemalt kaks kihti.

“Kelluga töötades saab tekitada väga huvitavaid varjundeid, näiteks võib väiksema kelluga tekitada lausa marmorina mõjuva seinapinna,” teab Kätri.

Tulemus sõltub töövahendist

Marmorvärvina tuntuks saanud Itaalia värv Chalix Decor Finitura sobib hästi taluhäärberitesse ja mõisate interjööri, sest see on lubipõhine dekoratiivvärv. Toonide valik on lai, seega peaks iga kodukujundaja leidma oma maja ajastule sobiva värvi.

Värv võimaldab teha mitmeid pinnaefekte sõltuvalt sellest, kas seinalekandmiseks kasutatakse pintslit või Veneetsia kellut. Marmoripinna saamiseks läheb vaja käes hästiistuvat

Loomingulisusele õhutav tahvlivärv

Disainer Eve-Lii Sandre on märganud, et pered tavatsevad lastetubades viimistleda ühe seina tahvlivärviga, millele mudilased saavad soovi korral joonistada. Paraku on paljud valinud tahvlivärviks sünge musta, roheline või tumepruuni. Võimalusi on aga märksa rohkem.

“Schjering Blackboardi valikus on tahvlivärve saada 14 toonis ning neid kõiki võib uute värvivarjundite saamiseks veel ka omavahel segada,” ütleb Eve-Lii Sandre.

Tasub teada, et matt tahvlivärv on kulumiskindel. Soovi korral saab koolilapse tuppa seinale või ka mööblile tahvlivärvi eri toonidest teha lõbusaid kujundeid või ruudustiku päevade või tunniplaani meelepidamise lihtsustamiseks. Värv on veepõhine, peaaegu lõhnatu. Värvimiseks sobib kõige paremini madalakarvaline veluurrull. Parima tulemuse saamiseks peaks värvima 2–3 kihti, lastes värvil iga järgmise korra värvimise eel vähemalt kaks tundi kuivada. Tahvel on kasutamiseks valmis, kui viimase kihi värvimisest on möödunud 48 tundi.

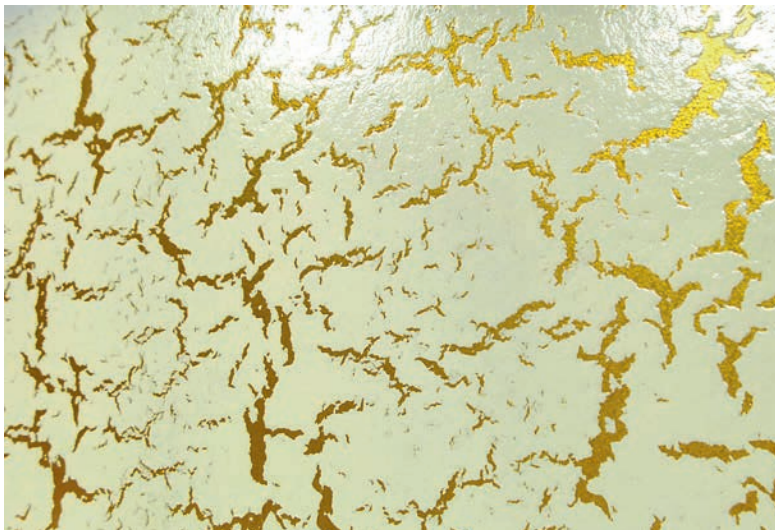
Kui kasutate tahvlivärve mööblil, näiteks kapi tagumisel küljel või ustel, saate selle raamimiseks kasutada vahelakki, mis tekitab pinnale pragusid.

Selleks tasub alusvärvina kasutada akrüüllateksvärvi. “Antique’i krakleelakki võib juba värvitud pinnale kanda pintsliga või rulliga. Tööd pintsliga tehes saab tekitada nii-öelda ühesuunalisi mõrasid, kuid laki kogus pinnal võib jääda ebaühtlane. Veluurrulliga, millel on lühike karv, jääb tulemus ühtlasem ehk mõrad on värvitud pinnal ühtlasemalt jagunenud,” selgitab Kätri Keerd.

Pragusid esile toova värvi võib lakile kanda siis, kui lakk on peaaegu kuiv – käega puudutades lakitud pind nakkub veidi, kuid kätt ära ei määri. Pintsliga ühesuunaliselt lakitud pinnale tuleb pealiskarv kanda ristisuunas. Dekoratiivsed praod võivad nähtavale ilmuda kohe või mõne aja möödudes. Tulemus on ootust väärt!

Tahvlivärvide valik ja kasutusvõimalused on inspireerivad.

Mõranenud värvipinnad lisavad ruumile ja mööblile mängulisust. Julgemad võiks katsetada ning alumiseks värvikihtiks valida metallikvärvi.

kvaliteetset kellut ning head füüsilist vormi, et sein läikivaks poleerida. Eelistades vahvalt suurt lubjapintslit, saab sama värviga mati seinapinna, millele pintslikarvad tekitavad toredalt arhailise jälje.

Uudse dekoratiivvärvi Damascus efekt tuleb kõige paremini esile, kui aluspind on eelnevalt kaetud läikiva alusvärviga Base Lucida ning hiljem täismati pinnavärviga Spugnatura a Finire. Efektse tulemuse saab toon-toonis kihte seinale kandes. Samas võib vaimustavaid seinapindu tekitada ka sootuks eri värve kasutades. Töövahendiks alusvärvile sobib hästi lühikarvaline rull.

Pealmise täismati värviga saab luua efektseid lahendusi, kui kasutada kortsurulli, looduslikku käsna või šabloonu.

Mõni ruum või mööbel vajab lausa metalset läiget, mille saab näiteks Alpha Designi lasuurse pärlmuttervärviga. Tasub teada, et lasuurseid metallikvärve on raske ühtlaselt seinale kanda. Ühtlase pinna saamiseks tasub muretseda autopesusvamm, mis on hästi pehme. Svammiga saab värvi kõige paremini ühtlustada. Kuigi seesugune värv on hea katvusega, tuleb metallikefekti saamiseks kanda soovitud pinnale vähemalt kaks kihti värvi.

Lasuurseks muutev lisand

Vesialusel lasuurseid värve saab efektseks muuta värvilisandit Pixar kasutades. Näiteks võib sellega muuta valitud seinavärvi läbikumavaks ja pikendada värvi kuivamisega. Eeltööna tuleb kokku segada 1 osa lasuursevärvi ja 1–4 osa lisandit.

“Sellise värvimismeetodi kasuks otsustades tähendab see tööd kahele: üks kannab värvi seinale, teine töötleb pinda vastavalt soovitud efektile,” selgitab Kätri. Rulli asemel võib kasutada ka kortsutatud paberit, pintslit, harjast või kilekotti.

Lisandiga rikastatud värvi tasub katsetada isegi värvitud tapeetide värskendamiseks. Eriti hea tulemuse annab see seguvärv kergelt kiulise pinnaga värvitud tapeedil.

Kui värviga katmise järel reljeefse tapeedi kõrgematelt kohtadelt seda svammiga veidi vähemaks tõmmata, võib hiljem nautida veelgi efektsemat reljeefset.

Samuti sobib seesuguse lisandiga lasuurne seinavärv puidusüü imitatsiooni tekitamiseks. Sellisel juhul läheb vaja aaderduskammi. Selleks tuleb seinale või mööblipind katta värvilisandiga segatud värviga.

“Mida rohkem lisandit värvi hulka segatakse, seda lasuurse värv on. Mina valmistan puusüü-mustri saamiseks segu ühest osast värvist ja ühest osast Pixari lisandist,” ütleb Kätri. Kui pind on värviga kaetud, tuleb võtta aaderduskamm ning liikuda sellega ülalt alla, samal ajal ühtlase survega kammi kummist talda küljelt küljele kiigutades. ✿

PUUSTELLI ON EESTI KÖÖKE SISUSTANUD AASTAST 1991

KVALITEETNE KESTAB KAUA

Puustelli®
MADE IN FINLAND

TERE TULEMAST!

Pärnu mnt 66, Tallinn
tel 631 2660

Tulest ja tuhast sündinud **keraamika**

Tekst **Jana Rand**
Fotod **Sven Arbet**

Kui Raasiku rahvamaja nurga taga lõõmab ümmargune ahi ja kõrvalolevatest padadest tõuseb paksu suitsu, teavad kohalikud inimesed, et keraamik Mait Eerikul on valmis järjekordne ahjutäis keraamikat.

Ahjutäis vastvalminud raku-
tehnikas esemeid.

Savitööd tehakse tavaliselt kusa-
gil õdusas töökojas, kuid *raku*-
keraamika sünnib oma erilise
tehnoloogia tõttu väljas.

Juba selle jälgimine on vaatamisvää-
rus omaette. Kui keraamika on hõõ-
guvas 1000kraadises ahjus tunnikese
kuumenenud, avab Mait kaane, võtab
hõõguvad esemed tangidega ükshaaval
välja ja pistab metallist nõudesse, mis
on täidetud paberihundist pärit pabe-
riribadega. Mõne eseme surub ta veel
vastu muru, nii et põlenud rohulibled
ja muldki sellele külge jäävad.

Kuumad esemed süütavad paberi
nõu sees põlema ja tekivad paksud
suitsusambad. Mõnda aega tossanud
katlale surub keraamik niiskete aja-
lehtedega vooderdatud kaane peale ja
laseb esemeil suitsus olla. Paari minuti
pärast võib kaant kergitada ja tuha
ning põlenud paberitükkidega määr-
dunud esemed tangidega välja õngit-
seda. "Nüüd hakkab juba nägema, mil-
line lõpptulemus saab olema," selgi-
tab Mait Eerik ning pistab kriimuli-
sed nõud kõrval ootavasse veenõusse
jahtuma ja puhastuma.

Esemed helgivad metalselt, justkui
polekski tegu savist nõudega: "*Raku*-
keraamika eripäraks ongi asjaolu, et
ühel korral põletatud ja glasuuritud ese
põletatakse kõrgkuumusel veel kord
üle, nii et glasuuris kasutatud metali-
oksiidid justkui uuesti metalliks
tagasi muutuvad. Oma nüansi välimu-
sele lisab tuhk, kuhu kuumast ahjust
võetud esemed asetatakse. Tegelikult
teebki *raku*-keraamika eriliseks see, et
eseme välimus on üsna ettearvamatu
ja igal esemel kordumatu."

Kaks korda kõrgkuumust

Raku põletusprotsessis võetakse tuli-
kuumad esemed ahjust välja ja neid on
võimalik siis kunstniku poolt mõju-
tada, näiteks suitsutada või veega prit-
sides praovõrgustikku vormida.

Esemed põletatakse esmalt 900
kraadi juures, kaetakse siis glasuuri-
ga, lastakse täielikult kuivada ja pis-
tetakse seejärel 1000 kraadini kuumu-
tatud ahju. Et savi kaks põletust vastu
peaks, on vaja tavalisest märksa poor-
semat savi. Selleks lisatakse savimas-
sile šamotti või muud poorsust lisa-
vat materjali.

Raku-tehnika on pärit Jaapanist
ning selle teke ja areng on seotud tee-
tseremooniade levimisega XVI sajandil.
Tolleaegse kuulsate teemestri tähe-
lepanu olid köitnud keraamik Chojiro

Valik Raasiku
Kunstikeldris
valminud töid.

nõud, mis olid kas punased või mus-
tad ning paistsid silma oma lihtsu-
sega ja dekoori puudumisega. Keraa-
mikudünastia perekonnanimi Raku
saigi sellise keraamikastiili nimetu-
seks. Rakude järeltulijad elavad Jaa-
panis tänase päevani ja jätkavad keraa-
mikaga tegelemist.

Kui Jaapanis oli *raku*-keraamika
hiilgeajaks XVIII sajand, siis Euroo-
pas tutvustas seda tehnikat 1925. aastal
Jaapanis õppinud Inglise keraamik
Bernard Leach. Ent väljaspool Jaapani
hakkas *raku*-tehnika arenema hoopis
isesuunas.

Läänes asuti selle tehnika juures täht-
sustama värvide mängu ja vormi, kuigi
kodumaal olid olulised hoopis looduslä-
hedus, minimalism ja tarbelisus.

Jaapanis eristatakse kahesuguseid
raku-tehnikas valmistatud teejoomis-
nõusid. Punane *raku* on valmistatud
punasest savist ja põletatud mada-
lamal, umbes 900kraadisel tempe-
ratuuril ning kaetud läbipaistva pli-
glasuuriga. Mustaks põlev glasuur kob-
rutab kergelt ning põletus toimub kõr-
gemal temperatuuril kui punase *raku*
korral. Kui glasuur on kuivanud ja ese-
med veel kord kõrgkuumusel põleta-
tud, on edasi kaks võimalust.

Jaapanipärase *raku* tegemisel aseta-
takse ese jahtuma, kuni tuleb välja gla-
suuri põhivärvus. Seejärel kastetakse
ese külma vette, mistõttu glasuur pra-
guneb ja tekib krakleevõrgustik.

Läänes pannakse aga kõrgkoo-
musel põletatud esemed saepuru,
õlgede, puulehtede või paberiga täi-
detud nõusse, kus esemel lastakse
suitsuses keskkonnas paar minutit
seista. Suits tungib poorsesse savisse
ja värvib nii selle kui ka glasuuri-
praod mustaks.

1000kraadises
kuumuses
hõõguvad esemed
tund aega.

Tulised esemed süütavad
kiiresti paberipuru ja tekkinud
tuhk tekitab ettearvamatu
ornamendi.

Esemeid
loputades näeb
keraamik oma
loomingut
esimest korda
täies ilus.

See Tohisoo *anagama*-ahjus põletatud vaas on üks Eeriku lemmikuid.

Mait Eerik oma käe järgi seatud Raasiku Kunstikeldris.

Küllap on *raku*-keraamika ettearvamatus, mäng metallide ja suitsuga see, mis tõmbab pigem mehi *raku*'ga tegelema. Tipptasemel *raku* tegijad ongi Eestis just mehed.

meetrilised vaasid. Nende tegemiseks tuleb savi suurteks lehtedeks rullida ning sealt kõik detailid üshaaval välja lõigata. Oluline

on, et suured savitükid kuivamise ajal koos püsiks ja ese laiali ei vajuks. "*Raku* muudavad põnevaks katsetused glasuuriga. Metallioksiide segades ja vahakordi muutes saab täiesti ennustamatuid tulemusi. Ettearvamatult on ka see, milliseks muudab eseme tuha sees olemine," selgitab Eerik.

Rohkem kunsti

Mait Eeriku keraamikahuvi kasvas välja maalimisest, millega ta hakkas tegelema Rapla kunstiseltsis. Raasikule elama asudes lükati kohalikule kultuurielule hoog sisse mittetulundusühinguga Tuulekell. Kultuuriselti saavutuste hulka kuulub iga-aastaste suvelavastuste ja Harju-Jaani kihelkonnapäevade korraldamine, kuid ka rahvamaja kolikambri ümber ehitatud Kunstikeldri juhtimine ja haldamine.

Keraamikud, kes juba *raku*-tehnikaga võimalusi proovinud, unistavad edasi *anagama*-tehnikast. See on *raku*'ga sarnane põletusviis, kuid seda tehakse puudega köetavas ahjus, mis mitme päeva jooksul kuumutatakse 1300 kraadini. Eestis on sarnane ahi Tohisoo mõisa pargis. Just selles ahjus on valminud Mait Eeriku suured anumad, mida ta peab enda seni kõige õnnestunumateks töödeks. "Puudega köetavasse ahju mahuvad tunduvalt suuremad esemed kui gaasiahju ning ka põletus on naturaalne, soojem ja üllatav ning ka kunstilises mõttes enam pakkuv kui elektri- või gaasiahjupõletus," arvab Mait Eerik.

Siin Kunstikeldris korraldab Mait Eerik ka keraamikakursusi. Keraamikaring käib koos kord kuus ja pisikesse ruumi neljakandilise laua taha mahub savi mätsima kõige rohkem kaheksa inimest. Siiski leidub keldris ruumi ka potikedrale ja keraamikaahjule. Riulitel on näha eri tehnikates valmistatud keraamikat.

Enamasti teevad kursuselised tavalist keraamikat, aga *raku* on justkui suurem sündmus, mis pisut rohkem ettevalmistust nõuab. *Raku*-ahigi on Raasikul alles eelmisest aastast.

Samas annab *raku* tunduvalt suuremaid loomingulisi võimalusi. Mait Eeriku lemmikuks on kogukad asüm-

Sel suvel ootab Tohisoo ahju ees rekonstrueerimine ja Mait kavatses seal kindlasti juures olla. Võib-olla tuleb aeg, kui keraamikute unistuste ahju ehitamise kogemust saab Raasikulgi rakendada. ✿

Nendes purkides olevate raudoksiididega antakse glasuurile värve.

Et glasuur oleks efektsem, lisatakse metallisoolasid. Näiteks annab *raku*-glasuuris olev vaseühend glasuurile punaka värvuse. Glasuuri metallisooladest tekib glasuuri peale puhastest metallidest kile, mis tekitab pinnale metalse efekti.

www.palmse.ee

Palmse mõisa muusika

7.-8. juuni Palmse mõisa tiigil

7. juuni kell 18 "AASTAAJAD"

Antonio Vivaldi ja Astor Piazzolla muusika
Tallinna Kammerorkester

7. juuni kell 22 KOIT TOOME

Üle-Eestiline Noorte Sümfooniaorkester
Dirigent JÜRI-RUUT KANGUR

8. juuni ERI KLASI JUUBELIKONTSERDID

kell 18 SUUR OOPERIGALA

Eesti Riiklik Sümfooniaorkester

Solistid JOHANNA RUSANEN, MARION ELVILA,
ANGELIKA KLAS-FAGERLUND, OLIVER KUUSIK,
ANDREI BREUS, MATTI SALMINEN, KOIT SOASEPP
Dirigendid VELLO PÄHN ja ERI KLAS

kell 21 SUVEÕHTU ERI KLASIGA

Pärnu Linnaorkester, Tallinna Linnateatri meeskvartett

Solistid MAARJA-LIIS ILUS, LIISI KOIKSON,
DIANA KLAS ja IVO LINNA
Dirigent ERI KLAS

SA Virumaa Muuseumid
koostöös Eesti Kontsert'iga

PALMS

Aiatraktor on enamat kui mootoriga labidas

Tekst **Elmar Ots**, Autoleht
Fotod **Elmar Ots**, tootjad,
Shutterstock

Kui juba muru niita mootorniidukiga, mitte vikatiga, on veider aias mullatööd teha ikka labida ja kõplaga. Jõudsama motoriseeritud aseaine leiab neilegi maaharimise arhailistele tööriistadele.

Muruniiduk ja -trimmer ning mootorsaag pole sugugi ainsad motoriseeritud tööriistad, mis muudavad tüütu aias rügamise kergemaks ja kiiremaks.

Mootori jõul saab hulga väiksema vaevaga tehtud ka enamiku muust aiatööst, olgu selleks peenramaa kobestamine, umbrohu kitkumine, kartulivagude muldamine või sügisene saagikoristus. Võimsamad ja mitmekülsemad aiatraktorid leiavad suures maha-

pidamises soovi korral tööd aga lausa aasta ringi.

Kõige pisemaid mootoriga mullatööriistu nimetatakse mullafreesiks või aiakultivaatoriks ning nende võimuses on peamiselt vaid mulla kergem kobestamine peenramaal. 10–20 kg kaaluvat freesi käitab tavaliselt 2–3hj kahe- või neljataktiline mootor, mis ajab kiilrihm- või kettajamiga ringi horisontaalsele võllile monteeritud freesiteri. Viimased suudavad harida

siiski vaid juba varasemast ajast kasutusel olevat aiamaad ning kobestavad pinnast u 10 cm sügavuselt. 20–30 cm laiune tööesi lubab sellise riistaga mugavalt askeldada ka lille- ja köögiviljapeenrais ning marjapõõsaste ümber. Konksukujulised freesiterad kitkuvad mulla kobestamise kõrval välja ka umbrohu, mille saab pärast kokku riisuda.

Freesi seatav laius on abiks

Kui eesmärk on tõsisem maaharimine, peab vaatama võimsamate raskemate freeside poole, mis jaksavad maad harida juba peaaegu labidatera sügavuselt. Nii rasket tööd ei jõua see masin aga siiski teha ühe soojaga, vaid harimissügavust peab lisama järk-järgult – esmalt kobestama maa-

Kerge mullafrees suudab kobestada juba eelnevalt haritud maad.

Vene aiatraktor on konkurentidest hulga odavam, kuid näeb välja üsna asine.

pinna u 10 cm sügavuselt ning järgmisel ringil seadma töösügavuse suuremaks. 30–40 kg kaaluv kultivaator on pisut võimsama mootoriga ning suurem mass aitab sel tõhusamalt pinnasse kaevuda. Jõudlust saab suurendada masinale lisaraskuste paigaldamisega, et see kõvemat pinnast töödeldes aedniku käes hüplema ei hakkaks.

Neil masinail saab vahel juba ka freesi laiust seada – ahtamas paigas töötamiseks on võimalik freesiteri vähemaks võtta, suuremal kapsamaal aga töötee laiendada umbes poolemeetriseks.

Sellise jõudsama freesi puhul on tihti suureks abiks parematel masinatel leiduv tagurpidikäik, et raskevõitu kultivaatorit käterammuga mitte uude töösuunda tarida.

Tõsisema mullafreesi saab varustada ka muldaja või adrateraga, kuid nendega täiendatud masinalt ei maksa imesid oodata, sest väike mass ja üsna nõrk mootor ei muuda kultivaatorit siiski täisvääriliseks aiatraktoriks.

Sedasorti freeside käsitlemise ja hooldamisega saab hakkama ka üsna tehnikakauge inimene, sest seadme jooksevhooldamine ei erine palju muruniiduki omast – pilk tuleb peal hoida mootori õlitasemel ja õhufiltri puhtusel, paaki kallata kvaliteetset värsket bensiini ning ettenähtud ajal peab vahetama mootoriõli ja süüteküünla.

Mullafreeside hinnakahvel küünib laias laastus 300–800 euroni ehk sarnaneb muruniidukite omaga, sõltudes nii masina võimsusest kui ka valmista-

jariigist (Hiina, Jaapan, Rootsi, Tšehhi, Venemaa jne), rääkimata tööriista kvaliteedist.

Kahtlaselt odavast ja tundmatu nimega riistast on targem kaarega mööda käia, sest tänapäeval osatakse ülimadalat hinda taga ajades valmistada uskumatult nigelast materjalist rämpsust, mis hakkab lagunema-roostetama juba enne mootori käivitamist. Kõige tipuks ei pruugi vaid ühe üliodava partiina imporditud riistadele tulevikus leida varuosi ega pädevat hoolduskohta.

Traktoril on mitu käiku

Võimsama mullafreesi hinnale mõnisada eurot lisades laieneb valik tublisti, sest umbes 1200 € eest (muidugi õnnestub maksta ka 2000 ja enamgi) leiab tõsisem aiapidaja veelgi võimsama ning lisaks hulga mitmekülgsema motoriseeritud tööriista, mida võib tõepoolest juba aiatraktoriks nimetada.

Too kahe rattaline riist kaalub tavaliselt 50–80 kg ning neljataktiline mootor arendab 5–7 hj. Lisaks suuremale võimsusele saab pisitraktori veojõudu mitmekordistada tänu käigukastile, kus leidub 2–6 ülekannet eri tööde tegemiseks. Kiire ja kerge kobestamisega saab traktor hakkama kiirema käiguga töötades, tõsisel kündmisel on aga abiks jõuline ja eriti aeglane ülekanne.

Tagurpidikäikegi on traktoril tavaliselt 1–2, mis teeb manööverdamise hõlpsamaks. Lisaks ei sunni käigukastitöötegitat sõltuma mootoripööretest nagu mullafreesi puhul, millega rängemat tööd aeglaselt ja madalate mootoripöörtega teha ei õnnestu, sest mootoril napib sel puhul lihtsalt jõudu.

Mida rohkem käike traktoril on, seda paremini õnnestub masina töökiirust ja -suutlikkust töödega kohandada.

Selline masin jaksab lisaks kultiveerimisele künda ka söötis maad, mullata vagusid, vedada spetsiaalset haagist, sahata lund ja kergemat pinnast ning käitada tervet hulka lisa-seadmeid – rootor- või lattniidukit, lumepuhurit, pöörlevat harja, vee-pumpa jpm.

Maakodu uuris aiatraktori olemust lähemalt Venemaal valmistatud MB-2 Neva näitel, kuid suhteliselt sarnase konstruktsiooniga on ka paljud nimekamad-kallimad konkurendid.

Võimsamad aiatraktorid suudavad ka maad künda, kuid selline masin nõuab tugevat juhti.

Nevat käitab Briggs & Strattoni või Robin-Subaru valmistatud neljataktiline ühesilindriline sundõhkjahutusega 7–7,5hj karburaatormootor, mille jõud kantakse horisontaalselt paiknevalt väntvõllilt kiilrihmaga käigukastreduktorile. Viimase õlivannis töötab hammasratas- ja kettülekanne, millel on kaks edasi- ja üks tagasikäik. Käikude arvu kahekordistab muudetava ülekandearvuga rihmülekanne.

Tõstes kiilrihma ühe rihmaratta paari peale, saab tulemuseks kiiremad, teise paari peal aga aeglasemad käigud. Sidur on eriti lihtne, sest selleks on eelmainitud kiilrihma pinguti: kui rihm on lõtv, ei kandu mootori jõud vedavatele ratastele, surveallik aga pingutab rihma ning traktor hakkab liikuma.

Traktori esiossa kinnitatavat, ligi meetrise tööhaardega lumepuhu-

rit, harja või niidukit käitab väntvõlli otsa kinnitatud kolmandalt rihmarattalt samuti kiilrihm.

Kultiveerimistöös asendatakse traktori kummirattad freesiteradega, ning parimal juhul ehk poolteljepiken-deid kasutades saab tööee laiuseks tervelt 160 cm.

Traktori tagaossa kinnitatava adra ja muldajaga töötamisel võib rehvimustri haardumisvõimest jääda väheks, mistap tasub kaaluda suuremate terasest nn künnirastaste kasutamist. Traktori veojõudu kasvatab veelgi esiossa kinnitatav lisaraskus. Tubli pisitraktor ehk motoplokk jaksab mulda harida juba 20–25 cm sügavuselt.

Aiatraktor teeb soovi korral ära ka muruniiduki töö, sest käitab nii lattkui heinateoks paslikku rootorniidukit, saades jagu ka peenemast võsast ja pilliroost. Et heinamaal tervet päeva mitte traktori taga kõmpida, saab masinale sappa haakida nn ratasliidese ehk istme ja piduritega kaherattalise kerge “kaariku”. Viimase külge õnnestub lisaks haakida ka adratera, mille mulda tungimise sügavust saab istmelt tõusmata seada parema käe alla jääva hoovaga.

Tänavale parem ära tüki

Peale selle pakutakse paljudele aiatraktoritele ka madel- või kallurhaagist, mis toob põllult korraka ära kuni pooletonnise saagikoorma. Tõsi, sellise sõiduriistaga sõiduteele asja pole, sest pisitraktoril ei ole kindlustust, laternaid ega muud liikluses tarvilikku ning sõidukiiruski on parimal juhul vaid 12 km/h.

Traktoriga manööverdämist hõlbus- tab lülitatav diferentsiaal – rasket tööd tehes veavad mõlemad rattad võrdse jõuga, järsemat pööret tehes võib aga juhtraulingiga poolteljed üksteisest lahutada, et rattad saaksid pöörelda eri kiirusega.

Kaherattaliste aiatraktorite tipmine tase on umbes 10hj mootoriga (jõuallikaks võib olla ka suurema pöördemomendiga ning säästlikum diisel) ning üle 2000 euro maksvad riistad, millel eelkirjeldatust täiuslikum käigukast mitme edasi- ja tagasikäiguga, hammasratasreduktor, “päris” sidur ning lisaseadmete käitamiseks mitte enam kiilrihmajam, vaid eraldi jõuvõtuvõll. Selline masin kõl- ltab väga suure hobiaia ja potipõllu kõrval juba ka väiksemasse tallu kergemat põllutööd tegema. ✂

Husqvarna®

– täiuslikud abilised!

Mullafrees TF334

Lihtsalt kasutatav, usaldusväärne, kõigi vajalike funktsioonidega mullafrees 6 kobestit töölaius 80 cm (muudetav) töösügavus 30 cm, tagurpidikäik Võimas, töökindel ja kergelt käivituv ülaklappidega **Subaru mootor** 699.-

599 €

Võsa- ja rohulõikur 336 FR

Komplektis kandetraksid, trimmipea, rohutera, saetera, kütusesäästlik X-Torq mootor, reguleeritavad käepidemed 565.-

499 €

Võsalõikur 345FR

Võimas, hea kiirenduse, samas tugeva vibratsiooni-summutusega lõikur, komplektis BalanceX kandetraksid, trimmipea, rohutera ja saetera 779.-

699 €

Murutraktor LT 154

Külgväljaviske ning nutika ja ergonomilise disainiga töökindel traktor. Võimas täissurveõlitusega **Kohler® mootor** 15,5 hj 1999.-

1899 €

Kiire ja mugav järelmaksuvõimalus

Reginett

Lõunakeskus, Ringtee 75, Tartu 50105 tel 734 1945 www.reginett.ee

Iluaed

tüdruku ja purjekapeenraga

Tekst **Helju Koger**
Fotod **Sven Arbet**

Rohkem kui veerand sajandit tagasi oli Kasekopi talukoht tihedalt kadakaid ja noori kaski täis karjamaa. Nüüd on siin "Eesti kauni kodu" tiitliga pärjatud aed, Jürisoo pere elutöö. "Aga aed ei saa kunagi valmis," on perenaine Signe Jürisoo enam kui kindel.

Purskkaevu näol
sai aeda ka kaev.

Lopsakad ja dekoratiivsed
peilulilled.

Kui õpetajatöö Käina lasteaias ja õhtused toimetused on Signel seljataha jäänud, sätib ta end viivuks kodumaja teise korruse rõdu kiiktooli. Suuremat aiatööd ta enamasti ette ei võta – see jääb puhkepäevadesse. Kuulab veevulinat purskkaevus ja imetleb õieilu. See on parim osa päevast – peletab väsimuse ja annab energiat.

Aga siit paistab ka selgesti kätte, mis on valesti läinud ja millised taimed vajaksid teist kohta. Aiatööd on Signe alati armastanud, kuid aian dust pole õppinud. Pedagoogikakooli lõpetades olid valida töökohad Hiiumaal, Tallinnas, Narvas ja Ida-Virumaal. Kuigi kaugel ja meretagune koht, tundus Hiiumaa valikuist kõige õigem, sest linnaelu oli Väandrast pärit neiu ammu välistanud.

Esialgu elas Signe ka saarel korterielu. Seni tühjana seisnud kortermaja õue tegi ta peagi lillepeenrad.

Aeda läbi auvärava

Kodu rajasid Signe ja Hans Jürisoo Käina alevikust eemale, tühjale kohale. Esimesena valmis laut, alles seejärel võeti majaehitus käsile. Aas-taid peeti lambaid ja muidki loomi. Kogu muld tuli aeda kohale vedada, muidu ei kasvaks siin midagi. Just lambasõnik on taimedele parim turgutus.

Aiaväravat ümbritseb tiheda pärjana metsviinapuu, astud kui läbi auvärava. Vasakut kätt jääb lopsakas äädikapuu. “Ta sokutab kõikjale oma “lapsukesi”. Kui neid välja ei juuriks, loksaks siin ammu äädikapuuvõsa,” lausub Signe.

Paremat kätt laiutab mänd, mille tüvele on kujundatud ilmekas koeranägu. “Meie vana peni Säkki mälestuseks,” seletab Hans ja lisab: “See mänd oli poisikesepikkune, kui siia tulime.”

Kevadel õitsevad männi all rododendronid, suures potis kasvab ogaõun. “Too valmistas mulle küll pettumuse – ootasin teab mis imet, aga õit-ses vaid ühe päeva,” räägib Signe. See-eest pakub uhket vaatepilti lillevanker, kus ilu pärast võistlevad mitut värvi roosbegooniad ja pelargoonid ning sinised lobeliad. Siinsamas on kaevukujuline kivist purskkaev, kust mõnus veevulin kostab.

Laudani viiva tee äär on tihedalt põõsaid ja lilli täis, maja ees pikk peenar mitut värvi hostadega, kukerpuu nõuab järjest ruumi juurde. Igal kevadel toob Signe aeda mõne uue taime. Aga juhtub, et see sirgub ettearvatust suuremaks või ei passi naabrina kokku. “Alailma käib üks ümber-istutamine,” nendib ta.

→ lk 33

aed

Kunagise õuevalvuri Säkki mälestuseks.

Kasekopli pere – Signe ja Hans Jürisoo.

Kasekopli talu aeda astud kui läbi auvärava, külalisi tervitab lopsakas lillevanker.

Suvel rohelise lehestikuga lopsakas äädikapuu pakub kõige ilusamat vaatepilti hoopis sügisel purpurpunaseks värvudes. Äädikapuu kõrval asub tüdruku kujuga peenar. Tüdruku peaks on ümaraks püगतud leinapaju.

Peenraäriseks on paekivid, ümarpuidust pakud ja kaselatud. Kaselatte varub peremees ja tal on sel puhul käibel alati sama nali: “Nüüd peab siis jälle ühe õhtu külmas toas istuma!”

Et aeda huvitavaks muuta, tekkis Signel kord mõte mõnele peenrale ebatavalisem kuju anda. Rõdult vaadates paistis ümaraks põetud leinapaju nagu kaharate juustega pea, kaselattidega kujundas ta alt laieneva kleidi. Näeb päris tüdruku moodi välja. Kleitidega on asi lihtne: taimede õitsemisaega arvesse võttes saab mustreid üsna mitu. Kevadel kirev kehakate eri värvi tulpidest, siis tulevad iirised ja sügise poole gladioolid. Lupiinid annavad kleidile edevaid satse.

Purjekas merelaineil

Võiks ju olla ka midagi saarele omast – meri ümberringi ning seal näeb alati laevu ja purjekaid. Merelaineiks said ümarad ja koonusekujulised elupuud, purjeka pardale seadsid end sisse pojengid – punane, valge ja roosa. Ka kollane õnnestus osta, aga see pole veel õitsenud. Sügisel võtavad võimu astrid. Oma suurimaks puuduseks peab Signe seda, et ta ei tea suurema jao taimede sordinimesid.

Purje “hoiab üleval” teistest jämedam kaselatt. Puri ise on aga üsna kirev: otstes ja tipus kanada kuusk ‘Conica’, keskel roomav kadakas, roosid, erkkollased peulilled.

Suvikuid on aias teisigi, taimed kasvatab ta loomulikult ise. Lisaks peenardele jagub neid ka amplitesse. Dekoratiivkapsa taimed ta siiski ostis, seda kasvatas esimest korda. Aga see meeldis nii, et tuleb aeda edaspidigi.

Tänavu kevadel said lumikellukesed varakult õitsele puhkeda, sest suurt lumehange aias polnud. Tal on juba õnnestunud taimi nii valida, et

Merelained kujundas Signe eri kõrgusega elupuudest.

Tee tiigi äärde.

KRISTIINE AIAKESKUS

müüb roosiistikuid,
püsi- ja suvelilli, ilupuid ja -põõsaid,
okaspuid, hekitaime, viljapuud,
marjapõõsaid, maasika- ja
vaarikataime ja palju muud.

Linnu tee 39, Tallinn
avatud iga päev 9–19
tel 677 3426
www.kristiineaiakeskus.ee

Kasvuhoone ühte tiiba on sisse seatud suvetuba.

õisi jätkub varakevadest hilissügiseni. Esimese tervituse ütlevadki lumikellukesed, siis krookused, hüatsindid, tulbid, nartsissid.

Veesilma kõrval õitsev lopsakas kollane maripõõsas peab kaua vastu, ka liblikaid ja mesilasi täis punane päevakübar on pika õitseajaga, see on üks Signe lemmikuid. Roosid 'Sonja' ja 'Baccara' on aia vanad asukad.

Lemmikud paistavad hästi kätte suvetoast. Kui uus kumera katusega kasvuhoone osteti, otsustati pool sellest suvetoaks sisustada. Lapsed on oma elu peal ning enam ei kulu tomatit, kurki ja paprikat nii palju kui vanasti. Nagu ka marju ja puuvilju. Mõned vanad puud on maha võetud, aga ka uusi istutatud. Kangesti meeldivad tüvitikker ja must sõstar, marjad on suured ja hea korjata.

Tegelikult on aed nii täis, et sinna enam midagi juurde ei mahu. Ainult ümber mängida annab. Ent Signe on oma hobiga nakatanud juba kogu pere, abikaasa Hans on muidugi igapäevane abiline. Aga ka poeg Olari ja tütar Merli käivad tihti kodusaarel. Siis edenevad tööd eriti jõudsasti.

Läinud suvel tehti võsast puhtaks üle tee kuuseheki ääres asuv ala. Sinna on plaanis rajada park ja ka mõni eksootilisem puu kasvama panna. Kui palju puid Jürisood istutanud on, ei oska nad öelda. "Kuuski oleme kasvama pannud vähemalt paarsada," teab Hans. Juba on seal hobukastani puukene, mille Merli ise kasvatas, ja üks äädikapuu. Majaehituse algul istutati sinna ka paar tamme. Ümbrust korrastades minnakse kodust järjest kaugemale, ka teeääred on puhtaks trimmerdatud.

Kuid Kasekopli perel on veel üks mõnus paik – lõkkeplats, mis asub kunagisel karjamaal. Siit võib leida kõike, mida suviseks meelelahutuseks vaja: tünnisaun, suur külakiik, grillimaja ja batuut. Suitsuahjus saab valmistada nii kala kui liha, pliidil küpsetada pannkooke. Pensionipõlve peab vana paat, paadi kuju on saanud ka uus välikäimla. Osa asju on meespere kätetöö, osa ka ostetud. Pensionärist peremehel nokitsemist jätkub.

Augustikuu lõpul saavad siin kokku laste koolikaaslased, suvelõpupidu on juba traditsiooniks muutunud. ✿

Kui tahad midagi erilist...

www.nurgapuukool.ee

NURGA PUUKOOL
Ääsmäe-Haapsalu mnt 28. km

Harju maakond, Nissi vald, Ellamaa
tel 508 2615, 509 8547
info@nurgapuukool.ee
Skype: nurgapk

Mayeri ORGANIC

BIO-
TEHNOLOOGILINE
TOODE

Kas sinu aia
puuviljad olid
ussideta?

Feromoonpüünised õunamähkurile, õunakoile, õunapuuvõrgendkoile, ploomimähkurile

Enam ei pea te oma puuviljaaia kaitsmiseks kasutama mürgiseid kemikaale. Moodne aiandustehnoloogia võimaldab kahjurid kinni püüda mürgivabade feromoonpüünistega. Feromoonid on lõhnaained, mida kahjuritest emasliblikad paaritumisperiodil isasliblikate ligimeelitamiseks eritavad. Emasliblika lõhna imiteeriva sünteetilise ainega immutatud kapsli asetamisel liimpõhjaga püünisesse lendavad sellele vastava liigi isasliblikad ning kleepuvad liimile. Piisavalt suure arvu isasliblikate väljapüüdmisega väheneb kahjurputukate järglaste arvukus märkimisväärselt. Nii ongi teie pere puuviljasaak mürgi- ja kahjuritevaba.

Müügil aianduskauplustes
Tooteid saab osta ka e-poest: www.ht.ee
Edasimüüja Baltic Agro

Seitse väärt

LAUAVIINAMARJA

Tekst ja fotod **Harri Poom**, Saare-Tõrvaaugu aiand

Saare-Tõrvaaugu aiandis on jäänud silma häid viinamarjasorte, mida võin julgelt soovitada koduaeda lauamarjana kasvatamiseks.

Enamasti kõiki häid omadusi ühel sordil pole. Pigem kipub olema nii, et sort on kas igati vastupidav ja saagikas või siis suure, ilusa ja imemaitsva viljaga – ent seda kõike mitte ühekorraga.

Ometi leidub ka vastupidavate ja vähenõudlike sortide seas selliseid, kelle marju uhkusega lauale anda võib. Ja nagu ma varemgi mitmel pool rääkinud-kirjutanud olen, ei ole viinamarjasordi külmakindlus meil tegelikult üldse nii oluline, kui üldiselt arvatakse. Palju tähtsam on hoopis varasus.

Lauaviinamarja sordiomaduste pingeriida on minu arvamust mööda järgmine.

Saagi kvaliteet. Peatähtis on maitsev, söömisel vaevutajutava kesta ja väheste seemnetega või üldse seemneteta mari, mis ei kaldu lõhenema.

'Kosmonavt'.

Valmimisaeg.

See olgu varane või väga varane, et sordiomane hea maitse ka pisut kesisema suvega välja kujuneda jõuaks.

Haiguskindlus. Eesti oludes on eriti tähtis vastupanu hahkhalitusele. Sellele tõele vastuvõtlikke sorte kasvatades võib mõne niiskema suvega saagist suisa ilma jääda. Jahukaste ja ebajahukaste on meil õnneks (veel?) harvad külalised.

Külmakindlus. Kuna viinapuu saab alati talveks kinni katta, ei ole tegelikult olulist vahet, kas sort talub kahjustusteta –20° või –28°, korraliku saagi saamiseks vajab ta ikkagi talvekattet.

Katmata talvituvad Kesk-Eestis kenasti vaid mõned üksikud sordid, kellele isegi –35° veel haiget ei tee (nt 'Zilga' ja 'Hasanski sladki').

Magusaim oli mullu 'Zilga'

Ja just 'Zilgale' ma nüüd kiitust laulma hakkangi. Tõele au andes olen seda sorti seni vanade eelarvamuste tõttu lauamarjaks liiga kitsilt soovitada tiha-

nud, kuigi ise juba mitmendat aastat aiva süön ja endamisi kiidan.

Siiani olen 'Zilgat' reklaaminud eelkõige kui saagikat ja äärmiselt vastupidavat sorti, kes ühelgi aastal ka hooletut aednikku päris saagita ei jäta.

Olen teda ikka ja jälle soovitanud just õue istutada, et hoida kasvuho-

*Pruuli-Kaska talu
müüb viinamarju
ja suures valikus
viinapuuistikuid
õue või kasvuhoonesse
istutamiseks.*

*Võrumaa, Sõmerpalu vald, Liiva küla
tel 782 9016, 5663 1902*

neruumi, mida niikuinii alati napib, paremate sortide tarvis. See on muidugi õige – lõunaseina ääres kasvatamiseks ta tõepoolest üks väärtuslikumaid sorte ikkagi on.

Mulluse viinamarjasaagi juures jäin aga tõsiselt mõttesse, et mispärast ma siis seda sorti kasvahoonesse istutamiseks ikkagi pigem laidan, kui ta meil endal ometi just seal (talveks maha võetava kilega kasvahoones kasvavad meil kõik sordid koos) ongi ning ilusat, suurt ja väga maitsvat marja annab.

Tõepoolest – nii tari kui mari on ilusad suured ja maitse imehea: mõnus magus meeldiva vürtsi ja paraja happega.

'Zilga' suhkrusisaldus tõuseb näiteks kilemajas ka kehva suvega vähemalt paarikümne protsendini ja soodsal suvel kõrgemale veel, mullu näiteks isegi 24%ni, mis talle meie aiandis lausa kõige magusama viinamarja tiitli tõi.

Väga varane 'Kosmonavt'

Ka 'Kosmonavt' näitas end nii möödunud kui ülemöödunud aastal vaid heast küljest, olles väga varane (hakkab 'Zilgast' kindlasti varem süüa kõlbama: nt 8. augustil 2013 oli 'Kosmonavt' suhkrusisaldus 15,7%, aga 'Zilgal' 13,6%), ilusa suure korrapärase

tarja ning maitstva marjaga. Hakkalitus teda eriti ei kiusa ja marjad ei kipu lõhenema.

Kirjanduse andmeil on sort siiski jahukastele ja ebajahukastele üsna vastuvõtlik. Talvekatet vajab ta kindlasti, ent seda vajab meil ju enamik sorte.

Kinkige armsatele taimedele VERMIKOMPOSTIGA muld ning nemad tänavad teid maitsvate viljade ja kaunite õitega!

Puhtad mullad ja väetised vermikomposti baasil!

VERMIKOMPOST on orgaaniline väetis, mis on saadud mahepõllumajanduslike jäätmete töötlemisel vihmausside, bakterite ning teiste mikroorganismide ja seentega. Vermikomposti mullad on mõeldud puu- ja köögiviljade, aga ka lillede, puude ning põõsaste kasvatamiseks – ühe aasta jooksul pole neile tarvis väetist lisada. Kasvatatud saaki võib ilma tervist kahjustamata tarvitada toiduks. Muld sobib hästi samuti toataimedele.

Keemilised väetised tagavad suurema saagi, kuid viljade kvaliteedi jaoks asub eelis vermikomposti poolel: viljad ei sisalda nitraate ega pestitsiidijääke ja neil on parem maitse.

Vermikompostirikas muld on taimedele nagu kaetud laud.

Küsi aia- ja lillepoodidest üle Eesti.

Tootja:
Seenest OÜ
www.vermikompost.ee

Turustaja
(hulgimüüja):
Akone OÜ
info@akone.ee

'Somerset Seedless'.

'Liiso'.

'Osella'.

'Ciravas Ägra'.

Maasikane 'Somerset Seedless'

Magususe poolest jõudis 'Zilgale' mullu päris kannule seemneteta 'Somerset Seedless', kes muilgi aastail väga magusaks on saanud ning oma hõrgu metsmaasika maitsevarjundiga meil peaaegu et maitsevaima marja tiitlit hoiab.

See sort pole ei nii vastupidav kui 'Zilga' ega veel ka sama levinud mitte, ent nii talve- kui haiguskindlusega teeb ta enamikule meil tuntud sortidest silmad ette.

Häda kipub temaga siiski olema lubjarikastel muldadel (sama probleem on tegelikult 'Zilgal' ka) – seal ei omasta ta mullast rauda kuigi hästi, mistõttu lehestik kahvatuks ja saak nigelaks jääb. Liivasemal ja pisut hapumal mullal seevastu, nagu meie aiandis, kasvab ta aga suurepäraselt ning annab väga head saaki.

Kiire suhkrukoguja 'Osella'

Juba esimesel saagiaastal võlus meid ära üks Eestis suhteliselt uus sort – 'Osella'.

Pärast mullust, järjekorras kolmandat saaki julgen teda lauamarjana kasvatamiseks juba kindlalt soovitada. Esiotsa küll kasvuhoonesse, ent kui arvestada, et ta suhkruid kõigil kolmel saagiaastal kiiremini on kogunud kui 'Zilga' (mullu 8. augustil näiteks 14% 'Zilga' 13,6% vastu ja tunamullu 5. augustil 15% 'Zilga' 13% vastu), võivad riskialtimate kasvatajad teda, ma usun, küll üsna kerge südamega ka kuhugi lõunaseina äärde kasvama panna.

Seegi sort on väga vastupidav nii haigustele kui talvele. Eriti hästi paistavad tal talvituvat pungad ka paksu

lumekihi aluse sulamaaga: talvel 2011/2012, mil meil enamikul sortidest üsna palju pungi paksu lume all hävis, tuli 'Osella' talvekatte alt peaaegu kahjustusteta välja.

Tundlik on ta aga magneesiumipuduse suhtes, mis teravamalt võib välja lüüa liivasematel muldadel.

Tume 'Liiso' ja hele 'Ciravas Ägra'

Varasuse ja väga maitsva viljaga on kahel viimasel aastal silma hakanud Eestis Lija Kaska aretatud tumeda marjaga 'Liiso' ning lätlaste heleda viljaline 'Ciravas Ägra'.

Kahel viimasel aastal olemegi viinamarjahooaega just nende sortidega augusti esimestel päevadel alustanud, sest teised meil kasvavad sordid ja aretised on sel ajal veel söömiskõlbmatud. Suhkrusisaldus (täpsemalt küll mahla kuivainesisaldus BRIX) oli 5. augustil 2012 ja 8. augustil 2013 'Liisoli' 16% ja 'Ciravas Ägrali' 14%.

Nende sortide vastupidavuse kohta ei oska veel suurt midagi öelda, ent arvestades nende võrsete varajast ja kiiresti edenevat korgistumist, võib arvata, et talvekindlus on pigem hea kui halb. Talveks võiks mõlemat kindluse mõttes ikkagi katta; eeldatavasti on 'Liiso' kui ristsort mõnevõrra vastupidavam ja 'Ciravas Ägra' kui hariliku viinapuu sort pisut hellem.

Peaaegu ideaalne - 'Arkadia'

Kui eespool kiidetud sordid võiksid kenasti kõik avamaalgi valmida – kasvuhoonest rääkimata! – siis 'Arkadiat', mille meelega viimaseks maiuspalaks jätsin, ei tihkaks ma veel sinna soovitada. Viljad ju väga soodsas kasvukohas ehk valmiksidki, ent meie seniste

'Arkadia'

kogemuste põhjal ei tarvitse 'Arkadia' võrsed väga hästi korgistuda – ja avamaal korgistuvad nad ju kehvemini kui kasvuhoones. Korralikult korgistumata oksad aga ei talvitu ning see tähendab järgmise aasta saagist ilma jäämist või isegi kogu taime hukku.

Sorti ennast ei jõua ma aga nii palju kiitagi, kui ta vääriks: võttes arvesse kõik tema omadused, on mul oma praeguste kogemuste juures tõepoolest raske midagi võrdväärset kõrvale panna – nii marjade suurust, maitset ja välimust kui tarjade suurust, transportikindlust ja põõsalsäilivust saab ainult kiita.

Lisame veel 'Arkadia' saagikuse ja varavalmivuse, ning olemegi saanud peaagu et ideaalse sordi!

Muidugi, kui nüüd uuesti maa peale tagasi tulla, peab ütlema, et talvekindlus võiks parem olla ja võrsed kiiremini korgistuda.

Kuna 'Arkadia' on üks neid sorte, kes end sõna otseses mõttes surnuks võib kanda, tuleb enne tema õitsemist süda kõvaks teha ja vaim valmis sättida, et pooled või vaat et rohkemgi õisikuist eemaldada. Seda tuleb teha kindlasti juba enne õitsemist. Igale viljavõrsele tohib jätta vaid ühe õisiku, asendusvõrsele aga mitte sedagi! Õisikute hulka vähendamata valmistab sort kasvatajale tõenäoliselt suure pettumuse – mari jääb väiksemaks ega saa magus ning taim vaid kidub.

***

Viinamarjasortide valik on nüüdseks Eestis juba päris hea, nii et iga huviline oma maitsele ja oludele vastava sordi kindlasti leiab. Iseküsimus, kas nüüd just ülaloodute seast, ent see ongi ju vaid lühike loetelu. ☼

Rodoaed

*Kingi oma perele
päikest ja tervist!*

Eesti suurim kasvuhoone kaubamaja

Kojutoomine ja montaaž üle Eesti

- kasvuhooned • talveaiad • verandad •
- erilahendused taludele ja aianditele •
- klaaspaviljonid restoranidele •
- kastmissüsteemid • kasvuhoone tarvikud •

www.rodoaed.ee
rodoaed@gmail.com
tel 501 6742

www.facebook.com/kasvuhooned

Magnooliat 'Merrill' peetakse Soome kliimas üheks usaldusväärsemaks.

Soome külmakindlad magnooliad

Magnooliad on külmaõrnad, kuid õitsvaist põõsastest kõige kaunimad. Õnneks on liikide ja sortide valik suur ning mõned neist suudavad kasvada isegi Soomes. Magnooliad, kes peavad põhjanaabrite juures vastu, saavad Eesti kliimas kindlasti hakkama.

Tekst **Juha Ujula**
Fotod **Vesa Muurinen,**
Stefan Knopman,
Juha Ujula, Osmo
Jussila, Jaan Mettik,
Schutterstock

Karmi kliima tõttu on magnooliad siiani olnud Soomes väga haruldased. Näiteks tappis 1986.–1987. aasta erakordselt karm talv palju külmaõrnu puid ja põõsaid, sealhulgas magnooliaid. Teine magnooliate harulduse põhjus on see, et varem müüdi neid

kohalikes puukoolides ja aiakeskustes harva. See tulenes kohati siiani valitsevast eelarvamusest, et need taimed ei suuda Soome kliimas vastu pidada. Õnneks on viimastel aastatel suhtumine oluliselt muutunud ning müügil on mitmeid liike ja kultivare.

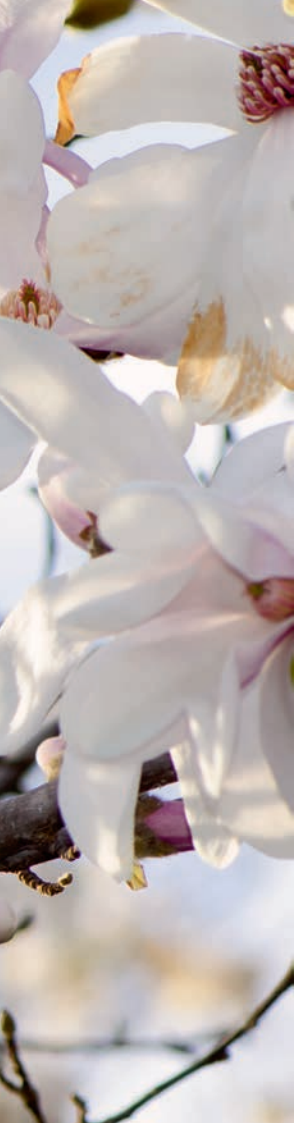
Lisaks on Soomes ka vanu eksemplare, eriti botaanikaaedades ja arboretumites.

Vanimad on 70–85 aasta vanused: need on Hondo, Sieboldi ja teravalehised magnooliad.

Kliimaatilised piirangud

Kahtlemata on talvekindlus määravaim tegur. Arvestades Soome geograafilist asukohta, on üllatav, et siin saab üldse magnooliaid kasvatada. Lõuna-Soome on samadel laiuskraadidel mis Kesk-Siber, Põhja-Labrador ning Alaska lõu-

ilupõosas

natipu keskosa. Õnneks mõjutavad meie kliimat tugevasti Golfi hoovus ning peamiselt edelast tulevad õhuvoolud.

Kliimatüübilt on Soome merelise ja mandrilise vahepealne. Sellest tulenevalt võib esineda ridamisi leebeid talvi, näiteks 1990–2000, millele järgnes paar väga karmi.

Soome piklikust kujust tingitult (põhjast lõunasse 1157 km) erineb ilm tublisti. Suurem osa riigist kuulub okaspuuenamusega taigavööndisse. Lõunarannik, Edela-Soome saarestik ning Ahvenamaa on leebe kliimaga segametsavööndis, mis ongi Soome peamine magnooliakasvatuspriirkond. Kõige vastupidavamad liigid – Hondo ja Sieboldi magnoolia – suudavad kasvada isegi Kesk-Soomes.

Magnooliad Soomes

Esimesena õitsevad Hondo magnoolia, tähtmagnoolia ja Loebneri magnoolia kultivarid. Tavaliselt algab see aprilli viimasel nädalal ning kestab mai teise või kolmanda nädalani. Et sel ajal on suur hiliskülmade oht, tuleks puud istutada sooja kasvukohta.

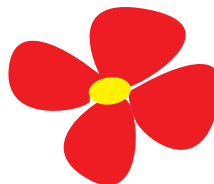
Et põhjamaal vajavad taimed külluslikuks õitsemiseks kogu saadaolevat suvesooja, kasvavad kõige kaunimad ja vanemad eksemplrid just lõuna- ja edelanõlvadel ja müüriäärsetes paikades. Tuule eest kaitstud soe koht võimaldab võrsetel enne külmade saabumist piisa-

valt puituda. Varjulises paigas on õitsemine tagasihoidlik ja külmakindlus kahaneb. Mõned, nt Sieboldi magnoolia, eelistavad poolvarjulist kasvukohta, kus on parasniiske ning huumusrikas happeline muld.

Üldiselt on Soome looduslikult happelised mullad magnooliatele sobivad. Samas on väga soovitatav väetada, eriti orgaanilise väetisega, kuna enamasti on mullad üsna toitainevaesed. Kuigi Soomes sajab aastas piisavalt (keskmiselt 650 mm), võib suvine põud, eriti esimestel aastatel pärast istutamist probleeme põhjustada. Istikute juurekava seisund neid ostes ning taimede talvekindlus järgnevatel aastatel, samuti ellujäämisvõimalus on tihedas seoses.

Soome suurim Hondo magnoolia Helsingi Linnaaias.

NEEVA AED

ISTIKUTE MÜÜK

Pärnumaa, Audru vald, Papsaare küla
(2,8 km Pärnu linna piirist Audru poole)
E-R kl 10–18, L kl 10–15,
kuni jaanipäevani ka P kl 10–15

Leht- ja okaspuud, viljapuud ja marjapõõsad, heki- ja ronitaimed, roosid, püsililled, aiatarvikud.

4. mail kl 10–16 KEVADLAAT

www.neevaaed.ee
tel 5301 2334, 5302 4883, 505 5425
e-post neevaaed@gmail.com

Magnoolia 'Galaxy' vajab Soomes veel katsetamist.

Kesk-Euroopa puukoolidest imporditud istikud on enamasti halva kvaliteediga. Tavaliselt müüakse neid kotiriidesse mähitud mullapalliga, kuid juurestiku kvaliteet on sama mis paljasjuuresetel istikutel. Eelistada võiks konteinertaimi, kuigi vahel on nendegi seisukord väga halb.

Soovides põhjamaal kasvatada eksootilisi taimi, on terve ja tugeva juurestikuga istiku kasutamine ülimalt tähtis. Istutusaja valikul eelistage kevadist.

Kõige vastupidavamad

- **Sieboldi magnoolia (*Magnolia sieboldii*)**

Soome kliimas on osutunud kõige vastupidavamaks ning teda on kasvatatud juba pikka aega. Sieboldi magnoolia kasvab laia võraga 2–3 m kõrguseks põõsaks.

Õitseb juuni lõpust juuli lõpuni, annab igal aastal idanemisvõimelisi seemneid. Vanim teada-

olev põõsas kasvab Kagu-Soomes Mustila arboreetumis.

Sobib külmakindlustsooni I–III (vt tabel lk 44), eriti vastupidav näib olevat Koreast pärinev liin.

- **Hondo magnoolia (*M. kobus*)**

Talvekindluselt ja tuntuuselt Soomes teisel kohal. Aeglasekasvuline taim on täiskasvanult 8–10 m kõrge. Avab õied aprilli viimasel nädalal ja õitsemine kestab ka mai alguses.

Hondo magnoolia näib olevat väga vastupidav nii külmale kui tuulele, samas võib külmakindlus olla väga erinev sõltuvalt sellest, kas taim on pärit tavalisest aiakeskusest või kasvatatud areaali põhjapiiril kogutud seemnest. Üks erakordselt külmakindel puu kasvab Mustila arboreetumis, seda paljundatakse meristeemmeetodil.

Hondo magnooliat saab kasvatada külmakindlustsoonis I–III.

- **Teravalehine magnoolia (*M. acuminata*)**

Soomes kasvavatest liikidest suurim. Kõige kõrgem teadaolevast 60 taimest kasvab Helsingis. See 15 m kõrgune puu on ühetüveline ja kitsaspüramiidse võraga. Kuigi juuni algul puhkevad õied pole eriti pilkupiüdvad, on ta oma suurte ovaalsete lehtede ja iseloomuliku kasvukujuga siiski küllalt atraktiivne.

Põhiliik sobib kasvatamiseks tsoonides I–II (II), kuid varieteedi *M. acuminata* var. *subcordata* talvekindluse kohta puuduvad seni andmed.

Soome parimad magnooliapaigad

- Turu Ülikooli Botaanikaaed: <http://www2.sci.utu.fi/projects/biologia/puutarha/etusivu.htm>
- Helsingi Ülikooli Botaanikaaed Kaisaniemis ja Kumpulas: <http://www.luomus.fi/fi/kaisaniemen-kasvitieteellinen-puutarha>
- Mustila Arboreetum Elimäkis: <http://www.mustila.fi/>
- Vakka-Taimi & Muurila Aiad Pyhärintas: <http://www.saunalahti.fi/vemr/>
- Suur valik külmakindlaid magnoolialiike ja -aretisi on ka müügil.

Teravalehise magnoolia hübriidi 'Yellow Bird' õied on põhiligi omadest efektsamad.

Sieboldi magnoolia on Soome kliimas kõige külmakindlam. Foto on tehtud Edela-Soomes Pyhärantas.

▪ **Tähtmagnoolia (*M. stellata*)**

Tähtmagnoolia kasvab 1–2 m kõrguse põõsana, liik on eelmainitustest külmaõrnem. Teadaolevalt on Soomes vaid 25 noort põõsast. Sobib tsooni I–II ning sealgi külmub taim karmimal talvel tublisti tagasi.

Pole päris selge, kas kasvatatavad põõsad on põhiligist või on tegu kultivaridega, kuna kõiki osteti aiaärist. Üllatavalt peetakse Rootsis tähtmagnooliat peaaegu sama külmakindlaks kui Hondo magnooliat.

Perspektiivikad liigid

▪ **Kuriili magnoolia**

(*M. obovata* sün. *M. hypoleuca*)

Perekonnas kõige kirdepoolsema levilaga, on osutunud ka Lõuna-Soomes küllalt külmakindlaks. Soomes on täiskasvanud taimi vaid mõni, eakaim neist vaid u 30 a vana.

Kõige külmakindlamad liinid on ilmselt need, mis kasvavad looduses Hokkaidol ja Kuriili saartel. Rootsi Göteborgi botaanikaia uhked ning külmakindlaks osutunud taimed ongi pärit Hokkaidolt ja Põhja-Honshult. Nende seemikuid katsetatakse nüüd ka Lõuna-Soomes.

▪ **Magnolia biondii ja pajulehine magnoolia (*M. salicifolia*)**

Neid lähedases suguluses liike katsetatakse samuti Lõuna-Soomes. Kuna taimi on vaid mõned, on liikide külmakindluse kohta veel vara midagi väita. Siiski väärivad nad laialdasemat

Terves pinnases terve taim

KASVUTURVAS TOMATILE, KURGILE, ISTIKUTELE JA TOALILLEDELE.

Saadaval kõigis suuremates kauplustes.

AS EESTI TURBATOOTED

Ramsi, Viljandimaa
tel 434 0243, 506 0576
faks 434 0231
e-post tiit@estpeat.ee

tuntust, kuna on osutunud külmakindlaks mõnes Rootsi osas.

▪ **Varimagnoolia (*M. tripetala*)**

Erakordselt lopsaka lehestikuga liik on Soomes haruldane, kuid ihaldusväärne. Mustila arboreetum korjas oma Põhja-Ameerika seemnekogumisretkel mitme liini seemneid. Mõned neist tärnanud taimed jagati Lõuna-Soome magnooliaentusiastidele. Seni on tulemused olnud lootustandvad ning suurim taim 3 m kõrge ja 8 aastat vana. Noored taimed võivad karmil talvel tagasi külmuda.

Soome talvekindluse tsoonid

Need on määratud mitme näitaja alusel: kasvuperioodi pikkus, keskmised miinimumtemperatuurid ning aktiivsete temperatuuride summa (keskmiste temperatuuride summa ajal, kui ööpäeva keskmine on kõrgem kui +5°).

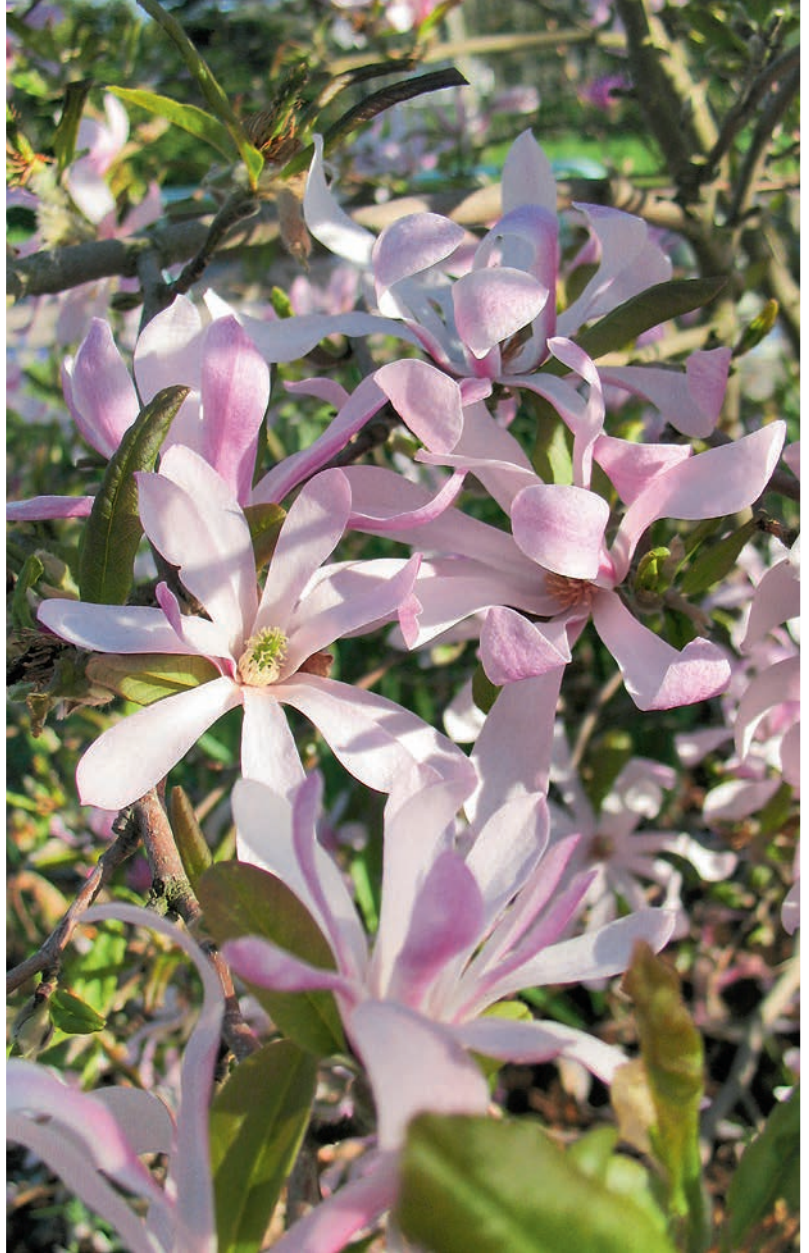
Soome jaotub kaheksaks tsooniks, k.a kaks alamtsooni. Kõige leebema kliimaga on Ia, mis on Ahvenamaal ning lõunapoolsetel saartel. Aasta keskmine on +5,5°, senine absoluutne miinimum -32,9°. Kasvuperiood kestab 180 päeva.

Võrreldes neid tsoone teiste, näiteks USA põllumajandusameti (USDA) talvekindlustsoonidega, võib saada väga ekslikud tulemused. Põhja-Ameerikas on aluseks võetud vaid miinimumtemperatuurid ning jäetud tähelepanuta ülejäänud kliimafaktorid.

Kõige perspektiivsemad kultivarid

▪ **Loebneri magnoolia 'Leonard Messel'**

Külmakindlaim saadaolev kultivar, lisaks ka Soomes levinuim. Täiskasvanuna küünib kuni 3 m kõrguseni, aeglasekasvuline põõsas. Õitsemis hakkab mai esimestel nädalatel. Õied on nappudena sügavroosad, pärast avanemist pleekuvad kahvatu-roosaks. Sobib tsooni I–II, kuigi õitsemine võib jääda pärast karmi talve

Loebneri magnoolia sort 'Leonard Messel' on Soomes üks külmakindlamaid magnooliaaretsi.

Mõne magnooliakultivari talvekindlustsoonid

Kultivar	Soome talvekindlustsoon	Vaatlustulemused
'Butterflies'	(Ia-Ib)	Vajab veel katsetamist
'Woodsman'	(I-II)	Vajab veel katsetamist
'Daybreak'	(I-II)	Vajab veel katsetamist
'Elizabeth'	Ia (Ib-II)	Vajab veel katsetamist
'Galaxy'	Ia (Ib)	Perspektiivikas, külmaõrn
'Wada's Memory'	I-II (III)	Perspektiivikas, vastupidav
'Leonard Messel'	I-II (III)	Vastupidav
'Merrill'	I-II (III)	Vastupidav
'Norman Gould'	(I-II)	Perspektiivikas
'Randy'	(I-II)	Perspektiivikas, külmaõrn
'Royal Star'	Ia-Ib	Perspektiivikas, külmaõrn
<i>M. sieboldii</i> 'Colossus'	(I-II)?	Vajab veel katsetamist
'Susan'	Ia-(Ib)	Perspektiivikas, külmaõrn
'Yellow Bird'	(I-II)	Vajab veel katsetamist

Kuhu ja kuidas sobivad

Liik ja alamliik	Soome külmakindlustsoon	Vaatluste järeldused
<i>M. acuminata</i>	I-II (III)	Vastupidav
<i>M. acuminata</i> var. <i>subcordata</i>	Ia-Ib	Vajab katsetamist
<i>M. biondii</i>	I-II	Paljulubav
<i>M. denudata</i>	?	Ilmselt külmaõrn
<i>M. hypoleuca</i>	I-II	Paljulubav
<i>M. kobus</i>	I-III	Vastupidav
<i>M. liliiflora</i>	-	Külmaõrn
<i>M. salicifolia</i>	I-II	Paljulubav
<i>M. sieboldii</i>	I-III(IV)	Vastupidav
<i>M. stellata</i>	(I-II)	Mitte täiesti külmakindel
<i>M. tripetala</i>	I-II	Paljulubav

Soome talvekindlustsoonide 1-4 statistika

Linn	Mariehamn	Helsingi	Tuusula	Jyvaskylä	Ylistaro
Külmakindlustsoon	Ia	Ib	II	III	IV'
Aasta keskmine temperatuur (°C)	5,5	5,6	4,5	2,9	3,6
Absoluutne miinimumtemperatuur (°C)	-32,9	-34,3	-35,6	-38,5	-40,5
Keskmine miinimumtemperatuur (°C)	-31,1	-34,0	-36,5	-37,0	-39
Temperatuuride summa (°C)	1295-	min. 1295	1220-1295	1145-1220	1070-1145
Kasvuperiood päevades	180	min. 173	167-173	161-167	154-161

Tähnmagnoolia pole Soomes kuigi külmakindel.

tagasihoidlikuks. Roosaõielistest magnoolia-
test teadaolevalt kõige külmakindel.

▪ **Loebneri magnoolia ‘Merrill’**

Peaaegu sama külmakindel kui eelmine, peetakse Soome kliimas üheks kõige usaldusväärsemaks. Siiski näivad õienupud olevat talveõrnenamad kui eelmainitud sordil ‘Leonard Messel’. Soome vanimad taimed on vaid 15aastased ning kuni 3 m kõrged. Alustab õitsemist väga noorena, õied puhkevad mai esimesel nädalal. Saab kasvatada tsoonides I–II.

▪ **Londoni magnoolia (*M. × kewensis*) ‘Wada’s Memory’**

Kõige n-õ lollikindel magnoolia põhjamaises kliimas. Vaatamata sellele, et neid on Soomes veel vähe ja kõik kasvavad tsoonis I, on taimed olnud õierikkad ja üllatavalt külmakindlad, mistõttu peaks aretist katsetama ka põhjapool. Lõuna-Soomes õitseb mai algul.

▪ **Tähnmagnoolia ‘Royal Star’**

Kuigi seda peetakse sageli kõige külmakindlamaks tähtmagnoolia kultivariks, pole ta Soome kliimasse kuigi sobiv. Kuna taimed külmuvad tugevalt tagasi ka leebel talvel, sobib sort vaid kõige leebemasse piirkonda (I). Seni pole õnnestunud leida ühtki Soome oludesse päris sobivat tähtmagnoolia aretist, kuid otsingud jätkuvad.

B•OPON

Spetsiaalsed väetised Sinu aia-, toa-, ja rõdutaimele

Graanulväetised

Sisaldavad vajalikke toitaineid aialillede, köögi- ja puuviljade, muru ning okaspuude intensiivse kasvu soodustamiseks. Graanulid on lihtsasti kasutatavad. Kiiretoimeline ning kohene mõju hoiab Sinu taimi tervete ja tugevatena kogu hooaja vältel.

Väetisepulgad

Lihtsasti kasutatav väetisekontsentraat pulkadena katab täielikult taimele toitevajaduse ning hoiab neid aastaringelt tervete ja ilusana. Pulgad soodustavad pungumist, taimele ilusat värvi ja intensiivset õitsemist.

Vedelväetised

Spetsiaalselt tasakaalustatud koostisega tõhusad väetised on mõeldud hoolitsema Sinu toa-, rõdu- ja aiantaimede eest. Soodustavad taimele intensiivset kasvamist ja õitsemist.

Kultivar 'Wada's Memory' on Soomes väga perspektiivikas, foto on tehtud Naantalil.

Magnooliauurijad vajavad abi

Selleks et saada võimalikult täpset ülevaadet, milliseid magnooliate liike ja aretisi on võimalik põhjamaades kasvatada, vajavad Soome magnooliauurijad ka Maakodu lugejate abi. Nad soovivad teada, kus Eestis kasvavad avamaal magnooliad ning milline on nende talvekindlus. Andmeid kogutakse küsitluse abil, mille leiata internetist Turu Ülikooli kodulehelt aadressilt www2.sci.utu.fi/projects/biologia/puutarha/ilmoitustaulu.htm või www2.sci.utu.fi/projects/biologia/puutarha/Magnolia_kusitus_2014.pdf.

Täidetud ankeedi võib saata e-postiga aadressil slaine@utu.fi või tavapostiga aadressile: Turu Ülikooli Botaanikaos, Simo Laine, FI-20014 UNIVERSITY OF TURKU, FINLAND.

Vastuseid oodatakse hiljemalt 31. oktoobriks 2014. Palju abi oleks ka võimalikult täpsete andmetega fotodest. Suur tänu kõigile vastajatele!

Paljulubavad aretised

▪ **Hondo magnoolia** 'Norman Gould'

See polüploidne kultivar aretati Inglismaal kolhitsiini abil. Arvestades põhiligi suurepärase külma kindlust, võiks ka kultivar Soome sobida. Soomes kasvab teadaolevalt vaid viis selle aretise taime, seni on kõik olnud täiesti külma kindlad.

▪ **'Galaxy'**

(*M. liliiflora* 'Nigra' × *M. sprengeri* 'Diva')

Suurte purpurpunaste õite tõttu väga hinnatud kogu Skandinaavias. Vaatamata oma esivanematele, on 'Galaxy' mõnel pool Rootsis osutunud üllatavalt külma kindlaks. Kuigi Soome on talle kahtlemata põhjapiiriks, on 'Galaxy' tsoonis Ia (Ahvenamaa, Soome saarestiku edelaosa) kenasti vastu pidanud. Kahjuks pikemaajalised kogemused puuduvad.

▪ **'Susan'** (*M. stellata* 'Rosea' × *M. liliiflora* 'Nigra')

Soome aiaäridest kergesti kättesaadav, kuid pole piisavalt külma kindel – külmub tugevalt tagasi pea kogu Lõuna-Soomes. Siiski on kuulda üksikutest erakordselt vastupidavatest taimedest tsoonis Ia. Kõiki de Vos & Kosari aretatud kultivare (nn Eight Little Girls) sobib kasvatada vaid Soome kõige leebema kliimaga aladel. Senistel andmetel näib külma kindlamaina sort 'Randy'.

Teravalehise magnoolia hübriidid

Teravalehise magnoolia kultivarid on Soomes väga huvipakkuvad oma päriliku külma kindluse tõttu. Nad on reeglina jõudsa kasvu, dekoratiivsete lehtede ning sammasja kasvukujuga. Kahjuks pole pikaajalisi kogemusi ning ükski neist pole aiakeskustes laiemalt kättesaadav. Tuntuimad on kolm järgmist.

▪ **'Butterflies'** (*M. acuminata* × *M. denudata* 'Sawada's Cream') on saanud kergeid külma kahjustusi tsoonis II ja III, kuid on osutunud täiesti külma kindlaks tsoonis Ia.

▪ **'Elizabeth'** (*M. acuminata* × *M. denudata*) on olnud täiesti külma kindel tsoonis Ia ja Ib.

▪ **'Yellow Bird'** (*M. acuminata* × *M. brooklynensis* 'Eva Maria') on olnud külma kindel tsoonis Ia.

Kõik taimed on veel väga noored, vähem kui 10 aastased, kuid on näidanud end väga heast küljest. Tasuks laialdasemalt katsetada kogu Lõuna-Soomes.

***

Artiklisse on koondatud Soomes kasvavate magnooliate uuringu (2008–2009) tulemused. Uuritud alal oli 580 taime 11 liigist ja 35 sordist, lisaks mõned vabatoimlemisel saadud hübriidid ning sortide seemikud.

Enamik magnooliaid kasvas Lõuna-Soome eraaedades ning olid kuni 10 aastat vanad. Üle 20 aasta vanuseid oli vaid 25. Lisaks on ära toodud ka Lõuna-Soome kliima lühiiseloostumus ning taimede kasvutingimused. ☼

Kvaliteetväetis

Vilmorin
depuis 1743

VILMORIN VÄETIS
PANEB LILLED ÕITSEMA
JA KÖÖGIVILJAD
HÄSTI MAITSEMA!

VEDELVÄETISED

Vedelväetised nii toa- kui õuetaimedele.

Väga mugav doseerida!

VEESLAHUSTUVAID VÄETISED

Veeslahustuv universaalne väetis kindlustab taimede tugeva kasvu, haiguskindluse, saagikuse ja rikkaliku õitsemise.

BIO VÄETISED

BIO väetised on loodus-sõbralikud ja tervisele ohutud. BIO väetised sisaldavad kõiki taimede vajalikke toiteelemente, parandavad mulla struktuuri ja rikastavad köögiviljade ja marjade maitseomadusi.

GRANULEERITUD KIIRETOIMELISED VÄETISED

Granuleeritud väetised on kiiretoimelised, sisaldavad palju toitaineid, mida on taimedel kerge omastada.

PIKAAJALISED ehk AEGLASOLT LAHUSTUVAID VÄETISED

Pikaajalised ehk aeglaselt lahustuvad väetised toidavad taimi mitu kuud.

Pikaajaline väetis = kokkuvõid!

Jälgi Floriperle märgistust.

Väike kasvab suureks!

www.selteret.ee

Selteret Aianduskaubad

Saadaval hästi varustatud aianduskauplustes üle Eesti.

Vastne aiaomanik Heli Raamets: "Endise omaniku rajatud maasikamaal on taimed jäänud viletsaks ja marjad väikeseks. Maasikad peavad mul aias kindlasti olema, seega on vaja istutada uued elujõulised taimed. Suur huvi on proovida ka eri sorte. Kuidas rajada maasikapeenart?"

Minu esimene

Tekst **Kaja Kurg**
Fotod **Shutterstock, reprod**

maasikapeenar

Sööge suvel iga päev pool kilo maasikaid ning unustate arstid ja talvised külmetused! Maasikas on nii väärtuslik mari, et seda tasub kindlasti ise kasvatada. Mõne peenra eest hoolitsemine pole mingi eriline vaev.

Kohta peab vahetama

Enne uute taimede istutamist tuleb kindlasti arvestada sellega, et maasikaid ei või kogu aeg ühel ja samal kohal kasvatada. Nagu muudki kultuurid, vajab ka maasikamaa viljavaheldust. Muidu hakkavad mulda kogunenud taimekahjustajad maasikataimedele arengut pärssima, samuti kurnab üks kultuur pikalt ühel kohal kasvades ühekülgsest mulda.

Maasikataim annab kõige rohkem vilju teisel ja kolmandal kasvuaastal, seejärel hakkab saagikus vähenema ja ka viljad muutuvad väiksemaks. Sellepärast tasub iga nelja-viie aasta tagant istutada uued taimed ja teha ka peenar teise kohta.

Mida maasikas armastab?

Otsige maasikapeenrale selline koht, kuhu päike paistab suurema osa päevast. Soojas valgusrikkas paigas are-

nevad taimed jõuliselt, saak on suurem, marjad ilusamad ja biokeemiliselt parema koostisega kui varjulises kohas kasvades. Päikselises paigas ärkavad maasikad ka kevadel varem ning marjaeag saabub kiiremini.

Varjulises paigas jäävad marjad maitsetuks, seal on soodne levida ka seenhaigustel.

Tuuline koht pole samuti hea, sest talvel võib tuul seal lume ära puhuda. Maasikataim on aga külmaõrn, kuna juured paiknevad põhiosas vaid u 20 cm sügavuses mullakihis. Kui kaitsvat lumevaipa ei ole, hukkuvad juured juba -10° ja risoom (maa-alune vars) -15° juures.

Suvel kuivab tuuline koht kiiremini ja taimed võivad janasse jääda, ilusate marjade kasvatamiseks läheb vaja aga palju vett.

Samas pole hea ka selline koht, kus õhk üldse ei liigu, sest haigustel ja kahjuritel on siis hea tegutseda.

Mida rohkem on maasikapeenra läheduses õitsvaid taimi, mis meelitavad nektarit koguma meemesilaskimalasi ja muid putukaid, seda rohkem on tolmeldajaid ka maasikaõitel ja saak suurem.

Kuidas maad ette valmistada?

Kõige paremini kasvab maasikas viljakal huumusrohkel mullal, mis on nõrgalt happeline (pH 5,6–6,5). Sobivaim on keskmise raskusega liivsavi-muld. Kerget liivmulda saab parandada komposti ja muu orgaanika (puulehed, turvas, rohuhake jne) ning savi lisamisega, raske savika mulla muudab õhulisemaks liiv. Kaevake muld harjaga läbi ning korjake hoolikalt välja kõik püsibrohitud juured ja risoomid (orashein, naat, võilill, põldohakas, kõrvenõges jne). Hiljem on puhmikute vahelt seda vägagi tülikas teha. Kobestatud mullale lisage komposti või kõdusõnnikut ja siluge pind tasaseks.

Küllap olete kuulnud, et hea saagi saab vaid sõnnikuga. Tegelikult võib liigne ramm hoopis kahjulik olla: hakkavad vohama lehed, viljad värvuvad vähem, on viletsama maitsega ja vähem väärtuslikud. Mullas olgu toitaineid seega parajalt.

Milline peenar teha?

Kui maa ei kannata liigniiskuse käes, pole mingit vajadust teha kõrgemat peenart. Maasikaid võib vabalt kasvatada tasasel maal.

Kassetitaimel on kompaktne juurepall ja teda on mugav istutada.

Potis olevaid taimi ei pea kohe istutama, paljasjuursed tuleb aga võimalikult ruttu mulda panna.

Kuidas valida sorte?

Selleks et kodus maasikaaeg kestaks võimalikult kaua, istutage erineva valmimisajaga sorte. Kõige kindlama valiku saab teha soovitusvormimendi põhjal, kuhu asjatundjad on valinud Eesti oludesse sobivaimad sordid (www.aiatark.ee/puuviljandusteave), müügil on sorte muidugi rohkem.

- Varaseid sorte: 'Honeye', 'Rumba'.
- Varasepoolseid: 'Induka', 'Jonsok', 'Polka', 'Venta', 'Korona'.
- Keskvalmiv: 'Sonata'.
- Hilisemaid: 'Bounty', 'Senga Sengana', 'Florence', 'Salsa'.

Kõige mugavam on saaki korjata ja taimi hooldada üherealise istutuse korral. Taimede vahele jätke 30–40 cm, ridade vahele 70 cm – siis on piisavalt ruumi tegutsemiseks ega pea taimede peal trampima.

Võib teha ka kaherealise peenra. Taimed on parem istutada siksakina: nii, et ühe rea raimed jäävad teise rea taimede vahekohta. Siis on igal puhmikul mõnusalt ruumi laiutada. Paras vahekaugus on 30–40 cm. Kaherealine peenar tehke 80 cm laiune.

Algul, kui taimed on veel väikesed, tundub teile kindlasti, et nii hõre istutus raiskab ruumi ja saaki saab vähem. Kuid hiljem, kui puhmikud on suureks kasvanud, veendute, et nii on just väga õige: päike pääseb iga vilja juurde, liikuv õhk hoiab eemal haigusid ning kahjuritel on tülikam levida. Maasikaid saab hoopis rohkem ja nad on ilusamad.

Peenra võib katta musta kile või peenravaibaga, see päästab rohimisest ja marjad ei saa mullaseks. Enne katte paigaldamist tehke maa kindlasti korralikult märjaks. Peenravaip on kilest küll kallim, aga tugevam, laseb vett läbi ja juurteil on õhku.

Paljud eelistavad siiski looduslikku multši (põhuhake, muruniide), mille all püsib muld tänu niiskusele ja õhule mõnusalt elus ning seetõttu tunnevad taimedki end paremini. Samuti on mugavam istutada, kasta ja paljastunud risoome talveks mullaga katta. Jääb ära mässamine katte paigaldamisel ja hiljem mure, kuidas vabaneda vanast auklikust tehismaterjalist.

Taimed naabrilt või aiandist?

Korralikul istikul on vähemalt kolm lehte ja ilus südamikupung. Lehed ei pea olema suured, tähtsam on see, et lehekodarik oleks hästi arenenud ja lehtedel poleks haiguslaike. Sooja

kevadilmaga lähevadki väiksema lehemassiga taimed paremini kasvama. Juured peaksid olema vähemalt 5 cm pikkused.

Parem on osta korralikus aiandis/ puukoolis kasvanud istikud, sest naabrilt või mujalt n-ö juhuslikult hangitud taimedega võite kaasa saada ka kahjurid (maasikalest, nematoodid) ja ohtlikud juurehaigused (närbumistõbi, risoomimädanik).

Nakatunud taimelt ei saa kunagi head saaki, halvimal juhul ta hävib. Kahjurid ning haigusi tekitavad seened püsivad mullas 4–8 aastat. Saastunud mullale ei saa niipea uut peenart rajada, sest terved taimed nakatuvad siis samuti.

Samuti ei pruugi juhuslikust kohast saadud taimed olla sordiehtsad.

Kassetitaimedega on lihtsam

Kassetis kasvanud taimi võib istutada kevadest sügiseni. Aga tasub teada, et mida hiljem nad peenrale saavad, seda vähem jõuavad esimese aastaga kasvada ja järgmise aasta saak on väiksem.

Konteineritaimede puhul on mugav see, et neid ei pea kohe istutama. Samas ei maksa ka nädalate kaupa viivitada, sest taim kasvab aina suuremaks ja ruumipuudusel hakkavad juured keerduma, see halvendab aga hiljem kasvama minekut.

Väga lai valik suvelilli, lisaks amplid, püsikud, viljapuud ja puukooli istikud.

MÜÜGIKOHAD: Kanepis, Põlvas, Tartus, Elvas, Valgas, Viljandis, Võrus ja Eesti suurematel laatadel!

Kanepi Aiand

Kanepi Aiand OÜ, Kanepi vald, Põlvamaa. Tel 529 8986; info@kanepiaiaand.ee.

Istutamise nõksud

- Paljasjuurseid taimi hoidke enne istutamist paar tundi juuripidi vees, siis jõuavad nad end korralikult vett täis imeda ja lähevad paremini kasvama. Kassetitaimedele piisab, kui mullapall läbi märgub.
- Muld peab ka peenral mõnusalt niiske olema.
- Istutamiseks sobib paremini pilvine ilm või öhtupoolik. Lõõmav päike närvutab vastistutatud taimekesi ja šokist toibumiseks peavad nad lisaenergiat kulutama.
- Et taimed saaksid kenasti sirgesse ritta, sättige piki peenart nööri või ritv, mille järgi on hea ära märkida istutuskohad. Kile või peenravaiba sisse tehke terava noaga ristküjulisel avaused.
- Istutusaugu põhja pange taimele kaasavaraks veidi mineraalväetist, segage see mulla sisse. Kevadel kasutage maasika- ja marjaväetist, suve teisel poolel lämmastikuvaba sügisväetist. Mõlemad on saada poes väikepakendis.
- Väga oluline on õige istutussügavus: lehekodariku keskel olev südamikupung, kust saavad alguse uued lehed, peab kindlasti jääma mullast välja (vt joonis lk 50), muidu hakkab taim kiratsema ja lõpuks hävib. Samas jälgige, et juured ei paljastuks, sest siis võivad need kuivada ja taim hakkab hukkuma.
- Juured peavad jääma istutusaugus sirgelt otse alla, mitte kahekorra, otsad ülespoole, mis pärsib kasvu.
- Varem soovitati liiga pikki juuri enne istutamist kärpida, et oleks kergem istutada, nüüd laidavad teadlased selle maha: on leitud, et haavade kaudu liiguvad taime sisse mullas levivad seenhaigused.
- Täitke istutusaug mullaga ja vajutage taime ümber tihedamaks, siis ei kerki see pärast kastmist üles. Lohakalt istutatud taimed arenevad halvasti ja annavad edaspidi vähem saaki.
- Kastke kohe pärast istutamist, sest vesi viib mulla tihedalt juurte ümber.
- Kui te ei kasutanud kilet või peenravaipa, katke mullapind pärast kastmist freesturba või põhuga – siis ei pea pärast istutamist nii palju kastma. Muruniite ja heinaga on ka mõnus multšida, kuid niiske ilmaga kipub see hallitama.
- Pärast istutamist jälgige paari nädala jooksul hoolikalt, et taimed ei jääks juurdumise ajal kuivale.

↓ Hein ja muruniide on mõnus looduslik multš, aga kui tihti sajab, kipub see hallitama.

Maasikad peenravaibal. Maikuuks istutatud taimed kasvavad mõne marja juba esimesel suvel.

Liiga kõrgel. Õigel sügavusel. Liiga sügaval.

Maasikapeenar võib olla ka ringikujuline.

Kassetitaimi on lihtne istutada: pista vaid kompaktsed juurepalliga taimeke istutusaugu, hoida õigel kõrgusel ja aja muld ümber, nii et taim jääb samale kõrgusele nagu kassetis kasvades (südamikupung nähtaval, juured kaetud).

Paljasjuursetega ei või viivitada

Kui saite taimed naabrilt, kes kaevas need otse peenralt üles või võeti aiandustalus need avamaalt, siis sellised lahtise juurestikuga istikud tuleb võimalikult ruttu maha panna. Enne istutamist hoidke neid varjulises kohas ja jälgige, et juured kuivale ei jääks.

Võrreldes konteineritaimedega, võivad paljasjuursed kehvemalt kasvama minna, kuna pärast istutamist kulub rohkem energiat juurdumiseks, samuti on suurem oht läbi kuivada. Seega tuleb neid kuiva

ilmaga esimestel nädalatel väga korralikult kasta.

Paljasjuursete taimede puuduseks on seegi, et neid on tülikam istutada kui nõutaimi: peab täpselt jälgima, et südamikupung jääks õigele kõrgusele.

***

Maikuuks rajatud peenral võite suu mõne marjaga juba samal suvel magusaks teha, korralikku saaki saate nautida järgmisel aastal. Suve teisel poolel istutatud taimed jõuavad sügisega ka juba sedavõrd kosuda, et annavad järgmisel aastal arvestatava saagi.

Püüdke oma maasikapeenar siiski enne septembri keskpaika valmis saada. Hiljem istutades ei pruugi taimed enne külmade tulekut korralikult juurduda ning vähese lehestiku tõttu võib külm neile talvel liiga teha. ☘

Maasikat saab igal pool kasvatada

Kui ruumi on vähe ja peenraid pole võimalik teha, kasvatage maasikaid ampelis. Kookoskiust ampelisse saab taimed istutada ka külgedele ja seda uhkem maasikasülem kasvab. Ripp-potti tuleb muidugi hoollega kasta ja väetada. Ampelisse sobivad paremini taasviljuvad sordid, mis annavad saaki kuni külmadeni.

← Maasikatorn on efektnen pilgupüüdja. Lihtsa tornikese suudab igäüks valmis meisterdada. Põhiline on mitte unustada kasta ja lisada kastmisvette aeg-ajalt ka väetist.

Tore kujundus-element aias on maasikapüramiid. Astmetel kasvavaid taimi on mugavam hooldada, sest ei pea kükitama ega liiga palju kummardama. Püramiidis võib istutada igale astmele eri sordi.

Vahva maasikatorni saab teha ka toru sisse.

Kui aeda pole, saab maasikaid ka taskutes kasvatada. Suvekuumaga tuleb sellist maasikaseina aga ilmselt iga päev kasta.

TEKSTIIL SINU AEDA

Tee õige valik

- ✓ Katteloor
- ✓ Peenravaip
- ✓ Multskate
- ✓ Juuretõkkekangas
- ✓ Geotekstiil
- ✓ Varjutuskangas
- ✓ NB! Soodsad väike- ja suurrullid

- ✓ Sobivad mõõdud
- ✓ Kontrollitud kvaliteet
- ✓ Soodne hind

GARDEN
SEASONS

Saadaval aiakeskustes ja e-poes!

 SCHETELIG
LOOME KASVU

www.schetelig.ee

☎ 6512950

Kevadine värvi laik terrassile

Miniatuurses aiakeses, mille kujundas kogukasse kasetohust korvi lilleseadja Vilgo Vaheäär lilled, on kevad täies hoos.

Tekst **Kaja Kurg**
Foto **Sven Arbet**

Mininartsissid 'Tête-à-tête' on avanud paarkümmend õit ja neid on veel terve hulk juurde tulemas. Imepisikesed tulbid alles alustavad õitsemist. Lopsakaks pinnakatteks on varvastarna 'Variegata' valgekirju puhmik ja luuderohi, mille pikkadesse väätidesse mattunud rustikaalne korv mõjub soojalt ning maalähedaselt.

Aiakese on üles leidnud isegi liblikad. Mis sest et nad pole ehtsad – lõbusaks lisandiks pistetud kunstlilled, mille suurtel korvikutel liblikad askeldavad, muudavad meeleolu täiuslikuks.

Rõdul või terrassil istudes tõmbab kena kompositsioon ikka ja jälle pilgu endale ning laseb nautida kevadiste sibullillede ilu. Neile meeldibki väljas

rohkem kui toas, sest seal on valgem ja jahedam ning õitseageg kestab kauem.

Aiakest on lihtne ümber kujundada. Kui nartsissid ja tulbid närbutavad, võtke nad korvist välja ja pange asemele võõrasemad või kirikakrad, mis taluvad samuti jahedat kevadilma. Kui läheb suviselt soojaks, on valida juba kümnete suvelillede vahel. Varvastarn istutage hiljem peenrassa. ☘

ON AEG

puhkeda õide!

Suurelehine hortensia

10.90
Eestis kasvatatud!

Lillerõõmu kallitele emadele!

Amplid alates

10.90

Eestis kasvatatud!

UUDIS!

Uus-antiikroos 'Artemis'

Saabub müügile emadepäevaks!

11.95

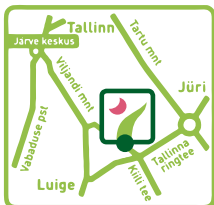

UUDIS!

Pojeng 'Patio London'

Sobib kasvatamiseks aiavaasides!

8.90

Aianduskeskus Hansaplant
Kangru tee 19, Vaela küla, Kiili vald
E-R 10-20, L-P 10-18

Asume kesklinnast, Järve Keskusest või
Ülemiste Keskusest vaid 10 minuti autosõidu kaugusel.
www.hansaplant.ee

 hansaplant
SINU AIANDUSKESKUS

Puhkajad suveks maale

Selleks et suvepuhkus korda läheks, tasub plaane teha juba varakult. On kolm võimalust – puhata kodus, sõita välismaale kuurorti või lõõgastuda maal suvilas. Mida teha aga siis, kui suvilat pole, kuid maale tahaks?

Tekst **Jaan Mettik**
Fotod **reprod**

Ühe võimaliku vastuse sellele küsimusele leiame 1940. aastal ilmunud informatsiooni-ajakirjast nr 3 “Loodushoid ja turism”. Tegemine on väljaandega, mida ilmutas Loodushoiu- ja Turismi-instituut, ja see koosnes eri autorite artiklitest. Seekordse, maal suvitamist soovitava loo autor on tolleaegne sotsiaalministeeriumi Loodushoiu- ja Turismi-instituudi turismi inspektor Paul Randpõld, kes enne sellele postile asumist töötas muu hulgas Pärnus supelinspektorina.

Suvitamisest taludes

Üheks väga oluliseks pubkuseveetmiseks ja suvitusvõimaluseks linlasele tuleb pidada suvitamist taludes, nagu seda taotletakse eriti suurelt Soomes ja mis ka meil vähe- sel määral aset leiab. Siin tuleb muidugi vabatahtlikult teha nende meie linlaste vabatahtlikult, kes omades talu, veedavad oma suve seal ja nende vabatahtlikult, kes võõra taluperemehe juures kokkulepitult tasu eest mööda saavad oma lühema või pikema pubkuse.

Meie ametliku siseturismi kavva on võetud suvitusvõimaluste korraldamine taludes ja meie püü on seda võimalust propageerida laiemas ulatuses. Tabaksime küll loota, et talundites suvitamine nendele, kes ei taha või kelle maksuvõime ei luba kasutada oma suvepubkuseks üldtuntud suvituskohti, peaks olema vastuvõetav. Seda eriti meil, kes me enamikus oleme võrsunud maaoludest ja seetõttu side maaga on veel tugev.

Linlasele, kes tahab täiel määral osa saada suvisest loodusest, kes tahab ajutiseks murranguliselt muuta oma talvist eluviisi, kes tahab mõneks ajaks eemalduda oma tavalisest ümbruskonnast, vältida kokkupuutumist oma alalise ametialase ja seltskondliku õhkkonnaga, on pubkuseveetmine talus elamusrikkaks vahelduseks.

Suveveetmisel talundites ei puudu ka oma aateline külg. On ju meie maa ja linn oma töös üksteisega tihedalt seotud ja vabatahtlikult tööd tehes viiks maa- elu meie noori lähemale elule, kasvataks neid töötatelisteks ja tööhindajateks kodanikeks.

Toit ja öömaja

Millistel alustel oleks võimalik suvitamine talundites? Kõige lihtsamalt toimuks see kokkuleppel taluomanikuga kindlaksmääratud tasu eest, millega suvitaja saaks ruumi ning toidu, või ainult ruumi, kuid toidu eest hoolitseks ise.

Teiseks mooduseks oleks, kui suvitaja talundis võtaks osa ja aitaks kaasa põllumajanduslikkudes töödes, ning selle eest saaks suvituskorterit ja ülalpidamise tasuta, õigemini oma tööjõu rakendamise eest. Eelduseks on muidugi, et suvitaja oleks vähegi tuttav talundites ettetulevate töödega ja selleks ka füüsiliselt küllalt võimeline. Tööaeg peaks olema sel juhul normeeritud, näiteks 8 tundi, nii et ülejäänud aeg oleks kasutatav täieliseks suvitamiseks nii, kuidas igapäevale meeldib.

Loodushoiu- ja Turismi-instituudi poole ongi juba pöördunud mõned talupidajad avaldustega, et nad beameelega võtaksid suvitajaid oma juurde suveks, kes osaltki aitaksid pehmenendada ähvardavat suvist töökäte puudust.

Lihtsam ja vastuvõetavam on aga siiski, et suvitamine talus toimuks kindla rahalise tasu eest. Vilumata linnainimest

Tänapäeval vajavad paljud talutööd erioskusi ja väljaõpet.

Pealtnäha romantiline põllutöö on tegelikkuses sageli tüütu, must ja raske.

Läinud sajandi alguse ettekujutus puhkusest maal oli peamiselt jalutuskäigud värskes õhus ning ehk ka maalimine.

sivilisena küll vaevalt keegi taluperemees põllutöodes kasutada tabab, kellel karjamajandusest, põllutööst, põllutööriistadest, hobustega ümberkäimisest jne. aimu ei ole ja kelle õpetamine ainult tüli teeks ja kes tootmisprotsessis rohkem segaks kui kasu tooks. Kuna aga meil linnades leidub siiski teatud arv maalt tulnud inimesi, kes maatööd tunnevad, siis on erandjuhtudel ka oma tööga tasumine siis võimalik, sest puuduvad ju meil praegu maal vabad töökäed.

Oleks rõõmustav, kui meie taludes hakataks panema teadlikumat rõbku suvevõoraste vastuvõtmisele. See tooks

taluomanikele käegakatsutavat majanduslikku tulu, sest on tal ju võimalus osa oma suviste karja- ja põllusaaduste eest oma talu õues raha saada, ilma muud turgu otsimata. Ruumide üür muidugi veel peale selle. Need tulud tasuksid isegi vastavate suvemajakeste ehitamise suvevõoraste jaoks.

Soome lehed kubisesid suve lähenemisel taluomanikkude kuulutustest, pakkudes suvitamisvõimalusi oma taludes ja isegi Eesti lehtedes leidis sarnaseid soomlaste kuulutusi. Püüdku ka meie taluomanikud omale sel teel suvevõoraid leida.

Muutuvad ajad

Esmapilgul näib, et võrreldes esimese Eesti Vabariigi ajaga, on kõik tundmatuseeni muutunud. Loodus- ja taluturism on moes ning press kirendab vastavasisulistest kuulutustest. Tõsi küll, ma pole just päris kindel, kas see on see, mida pidas oma artiklis silmas isand Randpõld.

Tänapäeva Eesti taluturism on orienteeritud pigem lühiajalisele aktiivsele puhkusele. Inimesed sõidavad nädalavahetuseks maale turismitallu. Seal ootavad neid hoolikalt ette valmistatud eeskava ja lõbustused ning mõne päeva järel vuratakse jälle linna tagasi.

Loomulikult on võimalik üürida enesele kämpingumajake ka pikemaks ajaks ning nõnda maal mitu nädalat järjest puhata.

Kahjuks on laialt sellist võimalust pakkuvad paigad enamasti turismitalud ning neis valitseb alati oht saada oma mõnenädalase puhkuse ajaks naabriteks ühed pulmad, ühed asutuse suvepäevad ning paar enam kui lustlikku matkaseltskonda. Sellisel juhul ei tule aga rahulikust puhkusest maal koos raamatu lugemisega ning linnulaulu kuulamisega midagi välja.

Pikem puhkus maal

Eelmainitu tõttu julgen arvata, et kindlasti oleks suvitusturul kohta äriideel, kus talu eluruumideks kohandatud ait, mõni kõrvalhoone, kas või üks majatiib pelgalt ühele inimesele või perele suvel pikemaks ajaks välja üüritakse.

Loomulikult eeldab sellise suvitamisvõimaluse pakkumine kas vastastikust usaldust või peensusteni läbi mõeldud rendilepingut, kuid kindlasti tasuks sellise suvise lisisissetulekuallika siseseadmist kaaluda.

80 aastat tagasi soovitati üheks talus suvitamise eest tasu võtmise viisiks kasutada "linna untsantsakaid" maatöödel. Seda võiks kaaluda tänapäevalgi, kuid nagu toona, on ka praegu enamik maatöid nii spetsiifilised, et oskusteta töjõud teeb pigem kahju kui kasu. Ainus võimalus oleks suvitajaid kasutada saagikoristuse ajal marjakasvatus- ja ürditaludes, kus saagi korjamisega kaasneb palju käsitsitööd.

Seetõttu jääb endiselt, nagu ka 80 aastat tagasi, ainsaks arvestatavaks suvituspäiga eest tasumise võimaluseks raha. ☘

Ameeriklaste aasta püsik

USA püsikukasvatavate selts on taas valinud aasta püsilille. Selleks sai tänavu vitshirss (*Panicum virgatum*), täpsemalt selle sort 'Northwind'. Kuigi ameeriklased on aasta püsikut valinud juba aastast 1990, on selle tiitli seni pälvinud vaid kaks kõrrelist: kastiku (*Calamagrostis*) sort 'Karl Foerster', 2001 ja ainuroog (*Hakonechloa macra* 'Aureola'), 2009.

Nominendid peavad vastama järgmistele tingimustele:

- sobivus eri kliimatingimustesse;
- väike hooldusvajadus;
- suhteline vastupidavus haigustele ja kahjuritele;
- laialdane kättesaadavus;
- pikk dekoratiivsperiood.

Vitshirsisordi 'Northwind' plussidena toodi välja eelkõige võime kasvada nii täispäikeses kui poolvarjus. Samuti peeti tänavuse aasta püsilille eeliseks erakordset vähenõudlikkust mullastiku suhtes.

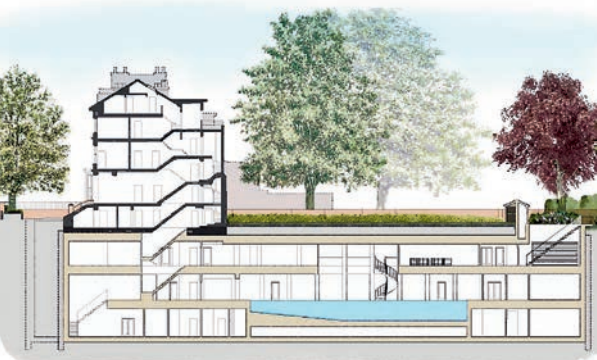
Uus põlvkond vajab uusi infokanaleid

Suurbritannias korraldasiid aednikele suunatud toodete turustamisega tegelevad organisatsioonid Garden Industry Marketing Board (GIMB) ja Horticultural Trades Association (HTA) uuringu, kuidas jõuda oma sõnumiga sihtrühmani vanuses 30–45 eluaastat. Projekti koordinaatori David Arnoldi sõnul on sellel vanuserühmal eriti raske suhtestuda aeda kui oma väliseluruumi.

Uurimus viidi läbi Stockportis, Solihullis, St Albansis ja Liverpoolis. Selgus, et kui üle 45 aasta vanused teadsid suurepäraselt

briti tuntud "teleaednike" nagu Alan Titchmarsh ja Charlie Dimmock saateid BBC1s, siis alla 40 aasta vanused ei tea neist midagi. Seetõttu tuleb nendele läheneda sootuks teisiti.

Arnoldi sõnul puudus uuritava rühmal täielikult enesekindlus, kuidas aias käituda, küll aga olid nad varmad pöörduma abi järele sotsiaalvõrgustikesse ning internetikülgedele nagu Youtube või Pinterest. Vastavalt uuringu tulemustele plaanib GIMB korraldada ka oma 2015. aasta turunduskampaania.

Plaataniid peatasid Londoni "keldermaja" ehituse

Londoni Kensingtoni ja Chelsea linnaosa nõukogu keelas ära Konservatiivse Partei suurtoetaja Edmund Lazaruse projekti ehitada oma Holland Parkis asuva villa alla kolmekorruselise kelder. Põhjuseks toodi, et niisugune maa-alune ehitus võib kahjustada aias kasvavaid enam kui 20 m kõrgeid plaataneid. Villa asub Holland Parki kaitsevööndis.

Kõnealuse projekti kohaselt oleks villa alla ehitatud kolmekorruselise kelder ujumisbasseini, spordisaali, sauna ning veinikeldriga. Sellest oleks tulnud üks Londoni ambitsioonikamaid nn jäämäetüüpi majasid.

Tulnukad pole alati kahjulikud

Märtsi lõpus esitleti Inglismaal, Briti Kuninglikule Aiandusseltsile (RHS) kuuluvas Wisley aias viis aastat kestnud uurimuse "Taimed putukatele" ("Plants for Bugs") tulemusi. Uurimuse eesmärk oli selgitada, kuidas kodumaised putukad suhtuvad eksootilistesse taimedesse.

RHSi teadlased Helen Bostock ja Andrew Salisbury tegid vaatlusi 36 katselapil, mis asusid Wisley aia kahes osas. Katselapid olid jagatud kolmeks: looduslikud taimed (mis kasvavad

looduses Briti saartel), looduslähedased taimed (mis ei kasva küll looduses Briti saartel, kuid siiski põhjapoolkeral) ning eksootilised taimed (mis kasvavad lõunapoolkeral).

Uuringu jooksul püüti enam kui 80 000 lüliljalgset ning need määrati. Liigirikkamate rühmade hulka kuulusid jooksiklased (47 liiki), ämblikud (enam kui 50 liiki) ning liblikad (16 liiki). Vaatamata putukaliikide ning katselappide suurele mitmekesisusele, ei suudetud tõestada

usutatavat erinevust lüliljalgsete faunas looduslike ja eksootiliste taimedega katselappidel. See on hea uudis loodussõbralikele aednikele, kuna tavalise aia taimestikust on tervelt 70% eksootilised "tulnukad". Andrew Salisbury rõhutas siiski, et tegu on vaid esialgsete andmetega.

Uued kallad turul

Kallad on ammu teada-tuntud lõikelilled. Kompanii Flamingo Holland esitleb tänavu aga erakordselt suurt valikut uusi sorte, mis sobivad ühtviisi hästi nii poti- kui lõikelilleks.

Olemasolevale sordiküllusele pandi alus juba 2011. aastal, mil kolm Hollandi kompaniid ostsid ära Uus-Meremaa kallaaretaja Andrew Wearmouthi senise töö ning kaasasid teisegi tuntud sordiarateja Cathy Osseltoni.

Ühisfirma Hollandi-poolse esindaja Wilfred Keijzeri sõnul tasuks tänavu pakutavast kõige enam tähelepanu pöörata järgmistele sortidele.

1. 'Gold Sovereign' – kollaseõieline ning õierikas sort, mis sobib nii poti- kui lõikelilleks. Viimasel juhul iseloomustab sordi õisi tähelepanuväärselt pikk säilivus.

2. 'Red Adair' – punaseõieline lõikekalla, mis võib kasvada kuni 80 cm kõrguseks. Mida kauem on õied taimel, seda tumedamaks need värvuvad.

3. 'Pink Puppy' – eriti kiirekasvuline sort, mille aregutsükkel on teiste omast kaks nädalat lühem. Õied on roosad ning püsivad hästi.

4. 'White Flirt' – valgete õite ning tähnilise lehestikuga sort, mis sobib nii lõike- kui potililleks. Väga kerge kasvatada.

5. 'Red Emotion' – punaseõieline potikalla suurte õite ning lopsaka lehestikuga. Õied püsivad taimel tähelepanuväärselt kaua.

6. 'PU 30' – tugev roosaõieline potikalla; lihtne kasvatada ning täidab hästi lillepotti.

Pärnumaa aasta suurim TAIMELAAT

Vallikääru aasal
R, 30. mail kell 12-19
L, 31. mail kell 9-16

**Kohal taimekasvatavad ja
aiakaupade müüjad**

EESTIST:

Seedri Puukool, Päidre Puukool, Tanni-Vakoma/Husqvarna, Lepiku-Mardi Talu Kollektsooniaed; Põltsamaa Roosiaed, Mustangi talu, Hille Lilled, Pruuli-Kaska talu, Katrin Pärn, Tamme aiandustalu, Aia-sõber, Elise Aed, Neeva Aed, Heikki Kalju-saar, Aiamoori istikuäri, Ranlak Grupp, Helga Ettevõtmised, Krista Puukool, Roogaja talu, Ellen Rajatalu, Kaevandi aed, Aavikuemand, Haapsalu Paekivi, Villu ja Irene Mahlak, Tootsi Aiand, Kanepi Aiand, Vesneri aed, Saare-Tõrvaagu aiand, Nõrga talu, Kuuse Aiand, Stokker, Garden.ee, Rebase Talu Puukool, Tori lille-aed, Enno talu sõnajalad, Sibullilled.com, Kase Aiand, Külli Kambek, Maie Vridolin, Villagu talu, Ülle ja Vahur Talimaa, Matogard, Haage Aiand, Nõo Aiaäri, Sadevälja, Aivar Ružanov, Arnold Peek, Nurme Aed, Tiivi Liibert, Grüünes, Boris Pokrovski

LÄTIST:

Berzini, Hedera Pluss, Eva Jaunromane, Puku lauki, Sauleskirši, Lepas, Edgars Zihmanis, Arijas Stadaudzetava, Astra Veinberga, Edgars Bite, Dienlilju darzs, Skaduli, Biruta Virzina, Arija Jankovska, Irena Murisa, Andis Baritis, Janis Kiselevskis, Piladži, Audas Simanes, Edgars Uzkalns, Maras darzs, Sandra Sergejeva

LEEDUST:

Vytautas Neliupšiai

Toitlustamise eest kannavad hoolt
Karrikubi, Küpsikoda,
Elja Tarkusteaed ja Sepa mahetalu.

Pileti hind 1 €

Laadainfo:

tel 502 4180

www.parnuaiaklubi.ee

facebook.com/parnu.taimelaat

Jacques Majorelle'i aed.

Au revoir, Maroko!

Tekst **Hamsa Devi Viljasaar**, Maakodu Maroko lugejareisi võitja
Fotod **Jaan Mettik, Kristel Kirss**

Maroko Kuningriigi säravad värvid, lahked inimesed ja iseloomuga aiad – see kõik jääb pikaks ajaks meelde.

Maakodu ja Germalo ühiselt korraldatud reisikava võimaldas saada ülevaate Maroko loodusest, mida Atlase mäestik jagab ookeanipoolseks rohelineks osaks (vähemalt kevadel) ja kuuks kõrbeks. Küllastasime ka peamisi linnu ja vaatamisväärsusi. Saime hooatava ülevaate riigi ja rahva ajaloost, elukorraldusest ning ka rahvusvahelistest suhetest.

Väga suur elamus oli näha idamaiseid parke, mille loojatel jätkus karakterit, oskust ja tahtmist luua iseenda seesmisest veendumusest tulenevaid lahendusi.

Siin tahan esile tuua Maroko pealinna Rabati lähedal asuvat Marcel François' rajatud Bouknadeli aeda, mis oli varjuline ja salapärane oma aiasoppide, radade ja rohke veega ning koosnedes eri stiilides aiaosadest.

Märkimata ei saa jätta ka Marrakechi linnas asuvat Majorelle'i aeda, mille rajaja, prantsuse kunstnik

Jacques Majorelle kasutas mauri ja *art déco* võtteid oma isikliku aia rajamisel. See väga säravavärviline aed üllatab, sest hoonete ja kujunduselementide värvid on oranž, kollane ning tumehelene ja erk-tumesinine ehk majorelli sinine, mis kõik on liidetud valguse ja varjuga ning taimede eri vormidega, tüvede, roheliste lehtede ja õie-rikkusega. Hiljem ostis aia Yves Saint Laurent.

Teine ülisuur elamus oli berberite loodud, 400 kaevust koosnev kompaktne kaevude süsteem, mis loodi

Tulnuktaimed

Tekst ja fotod **Jaan Mettik**

Kuigi Maroko enese taimestik on igati põnev, püüavad turisti pilku eelkõige efektsed tulnuktaimed. Kõige mõnusamalt tunnevad end sel maal Kesk-Ameerika ja Kapimaa liigid.

Marcel Francois' rajatud Bouknadeli aed.

↑ *Solandra maxima* – suur kuldkarikas

Kuldkarikas kuulub maavitsaliste sugukonda ning on seega kartuli ja tomati kauge sugulane.

Selle, oma kodumaal Kesk-Ameerikas ligi 12 m kõrgusele roniva liaani õied on kuni 20 cm pikkused. Neid tolmeldavad nektaritoidualised nahkhiired.

Kuldkarikas on kergelt mürgine. Indiaanlased on teda kasutanud mürksootade valmistamisel, kuid ka silmapõletike raviks.

← *Melia azedarach* – sirelmeelia

Sirelmeelia toodi Marokosse Austraaliast ja Kagu-Aasiast ning ta püüab pilku nii õite kui viljadega. Viimased püsivad taimel peaaegu aasta ringi.

Lisaks ilutaimeks olemisele on inimesed sirelmeeliat mitmeti kasutanud – tal on väärtuslik puit, teda on pruugitud rahvameditsiinis ning lisaks toodetakse sirelmeeliast taimkaitsevahendeid.

maa-aluse vee kasutamiseks. Väidetavalt jäeti süsteem maha XVI sajandil, kui vesi otsa sai.

Vägagi ägedad on ajaloolised linnasüdamed *medina*'d, kus elu keeb, ja neis linnades – eriti Fesis – on tunda eedat keskaja hõngu.

Ja väga meeldisid marokolased ise, kes on soojad ja lahked inimesed. Kõik räägivad prantsuse keelt ning rõõmsat *bonjour madame*'i kuulleb kaugelt maalt tulnud külaline peal igal hetkel. ☼

Berberite loodud 400 kaevust koosnev kaevude süsteem.

↑ **Strelitzia nikolai** - Nikolai paradiisilinnulill ehk Nikolai strelitsia

Nikolai strelitsia lehed meenutavad banaani, kuid tema viljad pole söödavad. Tegu on pelgalt ilutaimena, mille päriskoduks Kapimaa.

Nagu kõigil oma perekonna liikidel, on ka Nikolai strelitsial linnupead või paadikest meenutavad õied. Need on välja kujunenud selleks, et õisi tolmeldavad nektarilinnud saaks ohutult õie "ninale" maanduda ning siis mugavalt õies toimetada.

← **Erythrina caffra** - kahvi korallpuu

Meie reisi ajal täies õies olnud kahvi korallpuud õitsevad enne lehtimist. Lisaks õitele jäävad puud uudistavale vaatlejale silma ka tüvel ja okstel turritavad teravad ogad, mis muul ajal võivad lehtede varju jääda.

Kahvi korallpuud kasvavad looduslikult Lõuna-Aafrikas. Seal maal valmistatakse tema pehmest puidust sageli kanusid, kaunitest punastest seemnetest kaelakeesid ning peenestatud koort kasutatakse rahvameditsiinis.

← **Cedrus atlantica** - Atlase seeder

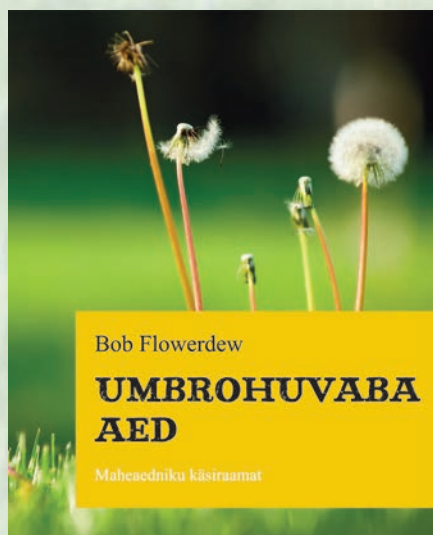
Atlase seeder on datlipalmi järel üks Maroko kaunimaid, väarikamaid ja hinnatumaid puid. Kahjuks jääb tema looduslik levila liigse metsaraie tõttu iga aastaga üha ahtamaks ning tänapäeval loetakse teda juba ohustatud liikide hulka kuuluvaks.

Õnneks kasvatatakse seda kaunist okaspuud ilutaimena kõikjal, kus kliima seda võimaldab. Eestis pole see siiski võimalik, temperatuur alla -10 °C võib talle juba eluohtlikuks osutada.

↑ **Carpobrotus edulis** - söödav hotentotiviljak

Kapimaalt pärit hotentotiviljak on hinnatud ilutaim, mida on kasutatud ka liivade kinnitamiseks. Lisaks pruugitakse tema lehtedes leiduvat mahla põletuste ja nahahaiguste raviks. Isegi ta lihavad viljad on söödavad.

Tänapäeval ei soovitata hotentotiviljakut enam kasvatada. Sobivas paigas tõrjub ta välja enamiku kohalikust taimestikust ning võib söödavate viljade ja lehtede tõttu soodustada ka rottide levikut. ☘

Umbrohuvaba aed. Maheaedniku käsiraamat BOB FLOWERDEW

Üha enam teadvustatakse, et herbitsiidid on kahjulikud aias tegutsevatele elusorganismidele. Seetõttu on paljud aiapidajad valinud maheaiaanduse, kuid näevad sealjuures tohutut vaeva võitluses umbrohtudega. Umbrohi pole midagi muud kui vales kohas kasvav taim, vähemasti aedniku silmis. Tundes umbrohtude hingeelu, oskate muuta oma aia selliseks, et umbrohtudel on seal võimalikult raske kasvada.

Kodused siidrid ja vahuveinid

TIINA KUULER

Eestis on kodu-aedades kasvavad õunapuud alles üsna hiline nähtus. Alles 19. sajandi teisel poolel hakkas õunakasvatust rohkem levima ja

20. sajandi alul hakkas tasakesi levima ka õunaveini ja siidri tegemine. See käsiraamat kirjeldab tänapäevast kodust siidri- ja vahuveinitegu algusest lõpuni, alates tooraine ettevalmistamisest ja lõpetades pudelitesse villimisega.

Taimede paljundamine

SIRJE TOODING

Paljundamine on soodne ja lihtne võimalus uute taimede saamiseks. See raamat keskendub erinevatele viljapuude ja marjapõõsaste, aga ka ilupuude ja -põõsaste paljundamise tehnikatele: seemnete kogumine ja külv, eri liiki võrsikute tegemine, juurevõsude varumine, tütaraimede, pistokste, haljas- ja juurepistikutega paljundamine, jagamine ning pookimine.

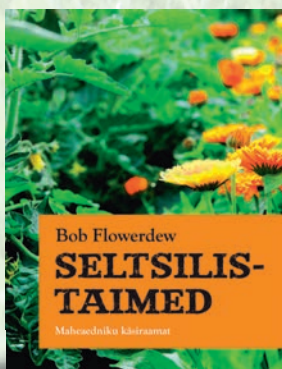

Lihtne õlletegu

JAAN KASK

Alates 13. sajandi keskpaigast hakkasid Eesti suurematesse asulatesse tekkima pruulikojad ja peagi muutus õlu niivõrd igapäevaseks, et sellega maksti isegi trahve. Siinne algajale

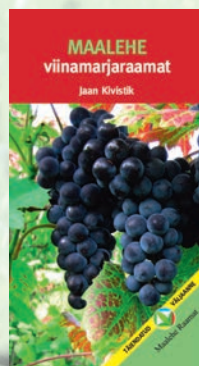
pruulijale mõeldud käsiraamat kirjeldab tänapäevast kodust õlletegu algusest lõpuni, alates vajaliku riistvara kirjeldamisest ja lõpetades pudelitesse villimisega.

Seltsilistaimed. Maheaedniku käsiraamat

BOB FLOWERDEW

Seltsilistaimed on põhikultuuriga koos kasvatatavad taimed, mis meelitavad põllule või peenrale kasulikke putukaid, peletavad kahjureid, varustavad mulda toitainetega, toetavad põhikultuuri ja peidavad selle lõhnasignaale. Õigeid taimi koos kasvatades saab aednik läbi ilma enamiku sünteetiliste väetiste, pestitsiidide, lisaainete ja ravimiteta.

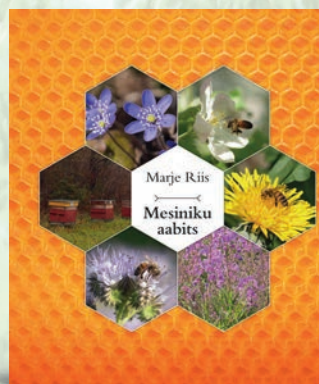
Maalehe viinamarjaraamat.

Täiendatud väljaanne

JAAN KIVISTIK

Raamatu täiendatud väljaanne käsitleb 2013. aastal koostatud soovitussortimenti! Viinamarju

on Eestis kasvatatud sajandeid. Nimelt on Eesti üks maailma põhjapoolsemaid riike, kus soodsa mikrokliimaga kasvupaiku valides saab väljaspool kasvuhoonet viinamarju kasvatada kogu territooriumil. Siit raamatust leiab Eestis kasvatamiseks sobivate viinamarjasortide ja -liikide kirjeldusi ning detailseid juhiseid kasvatamiseks.

Mesiniku aabits

MARJE RIIS

See raamat on mõeldud hobimesinikule, kes alustab 3–5 perega täiesti algusest. Raamat pöörab tähelepanu mesilasperede elutegevuse tundmaõppimise ja hooldamise olulistele hetkedele ühe aasta vältel.

Tillu kodukohviku logoks sai lepatriinu, keda võib märgata nii seintel kui kangastel.

Kodune ja oma *Tillu kodukohvik*

Põlva külje all asuv Tillu talupood, pagariäri ja aastapäevad tagasi avatud kodukohvik on ehe näide sellest, et olenemata asukohast võib elu õitseda ka ääremail. Tõsi, sellisel juhul peab pakutav olema eriline. Ja Tillu kodukohvikus nii ongi.

Tekst **Kadri Tramm**

Fotod **Raivo Tasso**

Kodukohviku perenaine Eve Veski tuleb külalisi tervitama otse köögist, valge pagariirüü seljas, heegeldatud punane roos rinnas ja huuled punaseks värvitud. “Olen kokk, kondiiter, koristaja, raamatupidaja ja väikeettevõtja ühes isikus,” naerab ta. “Kõike peab tegema. Asendan inimesi, annan nii letis kui pagarile vabu päevi. Kui vaja, tegelen lumerookimise, kaubatoomise ja kõige muuga,” ütleb Eve.

Tillu kodukohvik on armas, üdini kodune ja soe koht Põlva äärelinnas. Kohviku seinu kaunistab kohalike käsitöölise looming, letil on värskelt ahjust tulnud kodused pirukad ning lõunasöögiks pakutakse külaskäigu ajal maksakastet kartulipudru ja punapeedisalatiga, supiks on seljanka. On lõuna ja kohvikus kibe kiire tööaeg.

“Meie kundedeks on kohalikud inimesed, läbisõitjad, aga ka turistid,” ütleb Eve. On eestlasi, kes elavad välismaal ja leidnud meid näiteks Facebooki kaudu. Tullakse ka Eesti teisest otsast. Meil käib igal suvel külas ka üks šoti vanapaar. Kui on hea asi, siis tullakse ja leitakse üles,” räägib ta.

Lepatriinu tuli ise

Kui varem oli Tillu kuulus talukauba müügikoha ja pagaritöökojana, siis nüüd on siin ka köök ja kohvik. Kohviku kujundamises lõi kaasa sisekujundaja Janne Maal ja seda ikka perenaise soovide järgi. Tähtis tegelane sisekujunduses on lepatriinu, mis on aukohal kohviku logol, aga ka kangastel.

“Lepatriinu tuli meile ise ja see on omamoodi lugu. Ajal kui pood avati, loobus EMT oma lepatriinulogost. Leidsin siis selle linase lepatriinu-

dega kanga ja ostsin ära. Samal ajal ostis üks kolleeg endale väikese armsa auto Ford KA ning see oli värvitud lepatriinuks – mustad täpid punasele autole peale kleebitud. Aga kui veel tagatipuks leidsin laoruumist kondamas ühe lepatriinu, siis sain aru, et rohkem vihjeid polegi vaja,” naerab Eve südamest.

Kirglik kokk

Kohviku mööbel – sohvad, toolid ja laudad – on pärit perenaise või tema sugulaste varakambrist, aga ka lähedal asuvast Mooste taaskasutuskojast.

Taaskasutusest on ka laudlinad. Poe puitmööbel on valmistatud eritellimusel. Samuti on ümbruskaudsed elanikud toonud siia lauanõusid, mis neil enam kasutust ei leidnud – näiteks retrohõngulised täpilised kohvitassid ja taldrikud.

Käsitöö on Eve sõnul pigem meeleolu looja ja kaunistus, mitte oluline müügiartikkel. Kes soovib, saab meeldinud eseme kaasa osta.

Tillu kohvikus ja poes töötab kokku neli inimest, suvel käiakse laatadel ja väliüritustel saiu küpsetamas, mistõttu palgatakse lisajõudu.

Kohvikut avades otsis Eve kaua kokka, kuid päris õiget ei leidnud. “Mind ei huvitanud, kas kokal on paberid, vaid see, kas tal on kirg toidu ja oma töö vastu. Sageli on nii, et otsid kaugelt, kuid ei

Kohviku perenaine Eve Veski ütleb, et teeb oma äris kõike – koristab, peab raamatupidamist, toob kaupa, teeb süüa, on turundustöötaja, jne.

Need täpilised nõud annetas üks kohalik elanik.

Juba kohviku eeskoda võtab külalise vastu pilgupüüdjatega, milleks on ritta seatud puupakud.

näe, et tegelikult see inimene on su enda kõrval. Kokk oli kogu aeg olnud minu kõrval – minu elukaaslane,” ütleb Eve.

Eve elukaaslane on palkmajade ja laastkastuste ehitaja. Varem töötas mees ehitusel ja oli vahel päevade kaupa kodunt ära. Enne kohvikusse tööle asumist oli laual ka võimalus, et mees läheb üldse Soome tööle.

“Minu jaoks polnudki varianti – loomulikult siia! Meil on kolm last ja ma poleks kujutanud ette, kui ta oleks Soome läinud!” ütleb Eve.

Nüüd töötab Eve mehega iga päev kõrvtuti. “Paljud küsivad, kuidas kaasad siis koos hakkama saavad. Väga hästi saame hakkama. Ta on minu jaoks kogu aeg olemas, tõeline tugi. Kodus ta tegi süüa ja mina naersin, et tegelikult on peakokk hoopis kodus. Lõpuks ütlesin talle, et mis sa siin kodus kepsutad, tule vaata, kuidas päriselt on!”

Ta on väga hästi hakkama saanud, olen tema üle uhke. Kui minul on staaži toitlustuses kokku ligi 14 aastat, siis nüüd on ta mul heas mõttes üle pea kasvanud – mina temaga enam ei võistle. Meestel on toidutegemise juures hoopis teistmoodi tunnetus. Need maitsevarjundid, värvid ja sügavused, mida ta suudab toidu sisse panna... Mina teen ka hästi süüa, aga minu toidud on kergemad. Tal on mõnus käekiri ja oma stiil, mis mulle väga meeldib. Tal pole kokanduse tausta ning ta teeb seda kõike kõhtutunde ja kuuenda meelega. Näis, kaua ma suudan teda motiveerida,” räägib Eve.

Kohalik tooraine

Nii palju kui võimalik kasutab Tillu kodukohvik kohalikku toorainet ja selle varumiseks on välja kujunenud oma ringkond.

“Mul on külas päris mitu naabrit, kellelt saan mune, isegi murakad ja seened metsast. Paar talu edasi on piimatalu, sealt saame piima. Juurikaid

Kohviku seintel on kohalike käsitöölise kätetöö ning soovijad saavad meeldima hakanud kähikupaari või salli kaasa osta.

ja rohelist saan naabrinaise peenramaalt,” ütleb ta.

Suvel poeb saiakeste vahele oma talumaalt korjatud nõges ja naat, ning kui maasika-aeg käes, tuleb müügile selle kohviku hitttoode – metsmaasika Pavlova.

Liha puhul väiketaluniku eelistada pole võimalik. Esiteks on see Eve sõnul kallis ja teiseks ei luba sanitaarnormid kasutada kodus tapetud sea liha.

“Meil on siin lähedal Arke Lihatööstus, kust toome liha. Karilatsis on paar kalakasvandust, kust saame forelli, Talleggist tuleb kanaliha. Põhimõte on selline, et esmalt eelistan naabrinast ja väiketootjat. Kui ei ole väiketootjat, võtan suure Eesti firma toodangut. Kui praegu näiteks tomatit tahta, siis Eesti oma muidugi võtta pole. Ent sellisel juhul ei võta ma neid odavaid “plastiktomateid”, vaid maitsvaid ja kvaliteetseid kirsstomateid. Meie poes müügil olev kaup on mõistagi kõik kohalik kraam,” ütleb Eve.

Kui maasikahooaeg käes, pakub Tillu kodukohvik metsmaasika Pavlovat, mis on üks kohvikukülastajate lemmikmaiuseid.

Lisaks talukaubale on poes müügil ka käsitöömeistrite valmistatud keraamikat.

sügisel aga oli kohvikus kontserdisari “Muusikamaius”, toimusid intiimsed kohvikumuusika õhtud, kus esinesid näiteks ka Jaan Sööt, Tõnis Mägi ja Hedvig Hanson.

Kokku oli kontserte viis ja igal kontserdil oli Evel pakkuda eri menüü, kus üks pakutavatest roogadest oli esineja lemmiktoit.

Suvel käis Tillu kodukohvik saiakesi pakkumas Põlva suurel lõõtspillifestivalil ja selleks ürituseks küpsetati kaneeliga lõõtsasaia.

“Meie arendasime mõtet ja tegime selle lõõtsasaia nii-öelda väikevormis – muffinivormis. Ja me ei jõudnud neid ära teha – kõik ostsid neid saiui!” meenutab Eve lõõtsasaiaide suurt populaarsust.

Parim reklaam on lõhn

Idee pakkuda muusikute lemmiktoite saigi alguse lõõtspillipeolt Harmoonika. Nädal aega vaaritati põnevaid roogi teha.

“Huvitav oli see, et laulja Gerli Padari lemmikroog olid grillitud verivorstid ja me isegi keset suve saime need tellitud, kuid mitte ühtegi praadi ei ostetud!” ütleb ta. “Eestlane on ikka traditsioone austav rahvas.”

Esimest korda jõudis Tillu kodukohvik teleuudistesse siis, kui Eve mõtles välja porgandisõõmise maailmarekordi.

Mõtteid edaspidiseks on tal küllaga. Eve arvab, et ideid ei saa näpata. Need on tema sees ja peale tema ei oska neid just niimoodi teostada keegi. Ja kui mõni teeb paremini, siis nii ongi. Ja kiiksuga ideed Evele meeldivad.

“Testin oma ideid elukaaslase peal. Kui ta näost ära läheb, siis see ongi hea idee!” naerab Eve.

Omamoodi “vaeva” näeb kohviku perenaine ka sellega, et kodukohvikus valmistatud road ja saiakesed oleksid nagu kodus, mitte liinilt tulnud mastoodang.

“Ükskord käis meie kohvikus üks pagarõppejõud, kes vaatas kaneelisaiu ja küsis: kas teie pagaril kutsetunnistus ka on? Ütlesin, et ei ole. Ta ütles, et ega ma poleks andnud ka – nii

Küsimusele, et kui aega tagasi keerata, siis kas selle äri köögipoolt ja muresid teades oleks Eve ka nüüd alustanud, vastab ta:

“Mõnes mõttes on teadmatust õnnistus. Kui ma oleksin siis olnud nii tark kui praegu, poleks ma ilmselt julgenud seda ette võtta. Selles mõttes on see aeg olnud tõeline eluülikool ja suur õppimise aeg.”

Mitte äri, vaid elustiil

Eve ei pea oma ettevõtmist mitte niivõrd äriks, kui elustiilik ja iseennast nimetab ta elustiiliettevõtjaks. Ta naudib seda, mida teeb ja kõik kokku kaalub üles ka selle, mis polegi roosamanna.

Maja, kus kohvik asub, on Eve võtnud rendile ja omanike kohta jätkub tal vaid kiidusõnu. “Nad tulevad alati meie hulluste vastu, mida me siin teeme ja lubavad sebida ja toimetada.”

Siin käib ka vilgas kultuurielu. Kord oli siin teatripiknik, mil harrastusteater mängis publikule ühe tüki. Mullu

Mullusvisel Põlva suurel lõõtspillifestivalil valmistas Tillu kohvik väikesi lõõtsasaiu, mis osutusid samuti väga populaarseks.

TILLU KODUKOHVIKU RETSEPTID

Müstiliselt hea õuna-sibulasupp kanafilee ja rosinatega

- 2 sibulat
- 2 õuna
- 2 kanafileed
- rosinaid
- karripulbrit
- paprikapulbrit
- tšillipulbrit või tšillit
- toorjuustu

Tükeldage ja praadige kanafilee pannil. Tükeldage sibul ja praadige klaasjaks sellesama kanafilee praadimise rasva sees. Valage sibulad koos praadimisrasvaga potti ning lisage õnakuubikud. Hautage pehmeks ning püreerige. Lisage toorjuust, praetud kana ja maitse järgi karrit, paprikapulbrit ja tšillit ning peotäis rosinaid.

Mulgi salat

- ehedat maasuitsusinki
- soolakurki
- sibulat
- keedetud kruupe
- keedetud muna
- majoneesi

Koguste suhtes pole kindlat reeglit. Kui soovite lihasemat salatit, võtke sinki rohkem, kuid n-õ rusikareegel on, et kruupid moodustavad kolmandiku kogu salatist ning ülejäänud materjal kaks kolmandikku. Kõik komponendid hakkida ja segada. Kel on kodus saumikser, sel majoneesi poest osta pole enam mõtet, sest ise saab kodus suurepärase majoneesi imelihtsalt kokku segatud.

ISETEHTUD MAJONEES

- 1 kl toiduõli
- 1 muna
- sinepit
- soola
- pipart
- sidrunimahla

Mõõtke toiduõli sügavasse nõusse. Lisage ettevaatlikult muna, sinep ja teised maitseained. Asetage saumikser muna peale nii, et see katab selle täielikult ning hakkake suristama. Ärge enne saumikserit tõstke, kui selle alt hakkab valget pakku majoneesi välja ajama, siis liigutage mikserit üles-alla ning segage kogu õli ühtlaseks majoneesiks. Maitske ja vajadusel maitsestage, kuid arvestage, et sink ja soolakurk on salatile juba päris piisava meki andnud. Segage majonees salatisse, lisage veel värsket hakitud tilli, ning ülimõnus ja toitev salat ootabki sõõjaid.

Poe poolel on müügil ehe talukaup, mahetooted ja kohvikus küpsetatud hõrgutised.

ebaühtlased saiad! Mina ütlen selle peale, et me näeme iga päev vaeva, et meie saiad oleksid kõik eri mõõtu! Väga igav oleks, kui kõik oleks ühtmoodi,” räägib Eve.

Nii tunnevad püsikunded juba peale vaadates ära, kes täna tainaga on möllanud. Eve ütleb, et tema saiad on suured ja teistmoodi.

Kohviku köögipoolele sai mõni aeg tagasi küpsetiste tegemiseks soetatud uhke pagariahi.

“Ma ei tea, mis asi see on, aga seda “miskit” selles suures ahjus ei ole, mis saias peab olema,” ütleb Eve. “Pärmisai tahab teistsugust küpsetamist ja seetõttu teeme oma saiu tavaliste väikeste ahjudega.”

Kõige paremaks reklaamiks – näiteks suvistel laatadel ja väliüritustel – on Tillu kodukohviku perenaise sõnul värsked saia lõhn. “Ühel suvel, kui parajasti laadal saiakesi küpsetasime, tuli meie juurde üks laps ja hüüdis emale: “Ma leidsin üles, ma leidsin üles!”” Laps oli pool päeva emaga koos otsinud kohta, kust tuleb imeline ja isuäratav saialõhn, mis ongi kõige parem reklaam. ❁

Kõige paremaks reklaamiks on värsked saia lõhn.

EVE VESKI

MAAKODU

Telli uuenenud ajakiri Maakodu ja võida reis **CORNWALLI!**

Kui Briti saared on aiasõbra töötatud maa, siis looduslikult põnev ja erilmeline Cornwall Inglismaa edelanurgas on aiahullude Meka. Just siia on aastasadade jooksul rajatud kõige põnevamaid aedu ja parke. Cornwalli lõunarannikut kutsutakse Inglise Rivieraks. See on üks Briti saarte päikeselisemaid piirkondi, kus saab kasvatada taimi, mis ei suudaks ellu jääda kusagil mujal Briti saartel.

Reisiprogrammis:

- Suurbritannia troopika ehk **Scilly saared** ja **Tresco Abbey aed**
- imeliste hortensiatega **Trebah**
- Inglise maa-aia musternäide **Hidden Valley Garden**
- suursuguste parteritega **Lanhydrock House**
- ambitsioonikas keskkonnaprojekt **Eden**
- tõusudest ja mõõnadest piiratud **St Michael's Mount**
- Stonehenge ja Baskerville'ide koera kodupaik **Dartmoori nõmmed**
- **Kilver Court Garden**
- Briti kuningliku aiandusseltsi hoole all olev aed **Rosemoor**

Maakodu lugejareis toimub 14.–20. augustil 2014 koostöös reisifirmaga Astellaria. Infot reisiprogrammi kohta saab **Maakodu Facebooki aadressilt** ja reisibüroost Astellaria, tel 653 9305. Kui reisile tahtjaid on rohkem, väljub teinegi rühm, kelle reis toimub 21.–27. august 2014. **Üks Maakodu tellija saab reisile fortuuna õnneliku käe abil.** Võitja kuulutame välja Maakodu juulinumbris.

Eriprogrammina Maakodu jaoks kokku pandud reisi loosimises osalevad kõik, kellel on 10. juuniks 2014 sõlmitud kas e-arve püsivaks leping või vormistatud Maakodu aastatellimus.

Neil, kes oma loosiõnne sedavõrd ei usalda, palume end **reisile registreerida Maakodu toimetuses** (tel 661 3370, kadri.tramm@maakodu.ee) või **reisibüroos Astellaria** (tel 653 9305, 502 7955, info@astellaria.ee).

Tellides soodsam!

Maakodu aastatellimus maksab **29,16 €** ja e-arve püsivaks leping **2,70 €** kuus. Hinnavõit aastatellijale **10,44 €** võrreldes kaanehinnaga poelettidel!

Ajakirja Maakodu tellimine: tel 680 4444, klientitugi@lehed.ee või www.tellimine.ee

Mandlipiim –

Tekst ja fotod **Dagris Punder**

teeme ise

Mandlipiim on armastatud toiduaine taimetoitlastele ja veganitele, kuid kogub populaarsust ka n-ö tavaliste inimeste seas, kas siis lehmapiima asendajana või lisandina. Vahelduse mõttes võiks selle tegemist ka ise proovida.

Mandlipiim on soovitatav lehmapiimatalumatus korral, kuna see on laktoosivaba. Seda saab probleemideta kasutada nii lehmapiima asendajana kui ka toiduvalmistamises.

Kuigi ökopoodides ja paremini varustatud kauplustes on ka mõned mandlipiima variandid esindatud (nii tetrapakkides valmis piimana kui ka mandlipiimapulbrina), saab seda edukalt ka kodus teha.

Koduseks valmistamiseks peaks mandleid kõigepealt vees leotama. Seda kas öö läbi või kaks ööd. Pärast leotamist tuleb mandlid loputada ning seejärel blenderis koos veega purustada. Mandlipiim kurnatakse välja ning maitsestatakse seejärel sobivalt.

Piim säilib külmikus paar päeva, seega pole mõtet väga suuri koguseid korraga valmis teha.

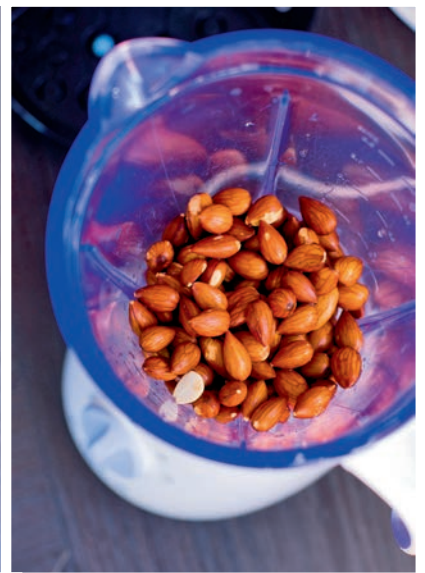
VALMISTAMINE

1. Mandleid leotatakse vees öö läbi (maksimaalselt kaks ööpäeva).
2. Mandlid kurnatakse ja pestakse puhta vee all.
3. Mandlid purustatakse blenderis koos veega, suhtes 1:2 kuni 1:3.
4. Saadud segu kurnatakse läbi sõela või marliiride.
5. Mandlipiima maitsestamiseks võib kasutada veidi soola, mett, agaavisiirupit, suhkruisiirupit, vanilliekstrakti või muid meelepäraseid maitseaineid.
6. Allesjäänud purustatud mandlid võib teha mandlijahuks, kuivatades allesjäänud mandlipuru ahjus madalal temperatuuril (nt 70 kraadi 1–2 tunni jooksul).

Mandlipiima tegemise jäädgina valmib üksjagu mandlijahu, mida võib kasutada nt kookides, küpsistes, miks mitte ka smuutides.

Poes on müügil mitmeid mandlipiima variante. Ega muidu oma lemmikut ei leia, kui järele ei proovi! Omatehtud mandlipiima eelis on võimalus seda enda soovi kohaselt maitsestada.

Isola Bio – 8% mandleid, martsipanilõhnaline, helevalget värvi. Proovitudest kõige magusam,

***NIPP:**
eri pähklitest
saab valmistada
erinevaid pähkli-
piimasid.*

mandlimaitse kenasti tunda. Testitud poe mandlipiimadest parim, maitstes enamikule proovijatele.

EcoMil – 7% mandleid, värvilt väga tume, natuke karamelline, välja valades leiab seest tükke.

Kohvi-vaarikasmuuti

- klaasitäis mandlipiima
- paar peotäit külmutatud vaarikaid
- väike tass kanget kohvi
- suhkrusiirupit maitse järgi

Smuutid

Mandlipiima saab edukalt kasutada smuutides. Smuuti võib olla nii kerge hommikune kosutus kui maitsev vahepala kiirel päeval. Valmistamine on lihtne – pange kõik koostisosad blenderisse ja püreestage. Valage klaasi ja nautige!

Šokolaadismuuti kirsimoosiga

- klaasitäis mandlipiima
- 1 banaan
- 1–2 tl agaavisiirupit või suhkrusiirupit
- 1 tl vanilliekstrakti
- soovi korral paar jääkuubikut
- klaasi põhja 2 sl kirsimoosi

Šokolaadi-mandlimüsli

Müslist saab koos mandlipiimaga – aga ka lehmapiimaga või näiteks jogurtiga – suurepärase hommikueine. Eriti maitsva müsli jaoks lisage puuvilju, mett või mõnda siirupit.

- 250 g täistera-kaerahelbeid
- 50 g hakitud mandleid
- 150 g kuivatatud marju ja puuvilju
- 40 g kookoslaaste

KATE

- 1 dl vett
- 30 g pruuni suhkrut
- 3 sl mett või suhkrusiirupit
- 0,5 dl oliiviõli
- 100 g tumedat šokolaadi

Segage omavahel kaerahelbed, mandlid, kookoslaastud ja kuivatatud marjad/ puuviljad. Ajage väikeses potis vesi keema, lisage suhkur ja segage, kuni see on sulanud. Eemaldage tulelt.

Lisage kõik muud koostisosad, ning kui šokolaad on sulanud, valage kogu segu kaerahelbesegule ja segage läbi.

Asetage müsli ühtlase kihina küpsetuspaberiga kaetud ahjuplaadile, küpsetage 180 kraadini eelsoojendatud ahjus 30–40 minutit, vahepeal võite ka segada.

***NIPP:**
allesjäänud
mandlijahu saab
ära kasutada
mõnes koogis või
hommikupudru
sees.*

Rabarbri-mandlikook

Rabarbrikookide aeg on käes! See kook on natuke erilisem, kui nad tavaliselt on, selleks annab oma panuse mandlijahu beseekiht. Mandlijahu võib asendada ka teist sorti jahvatatud pähklitega. Kook on hästi mahlane ning mitte üleliia magus.

PÕHI

- 4 munakollast
- 160 g toasooja võid
- 100 g suhkrut
- 1 tl vanilliekstrakti

- 175 g jahu
- 2 tl küpsetuspulbrit
- 150 g piima

BESEEKATE

- 4 munavalget
- 200 g suhkrut
- 50 g jahvatatud mandleid
- 500 g puhastatud rabarbrit

Vahustage toasoe või suhkruga, lisage ükshaaval munakollased, siis vanilliekstrakt ning vaheldumisi pool

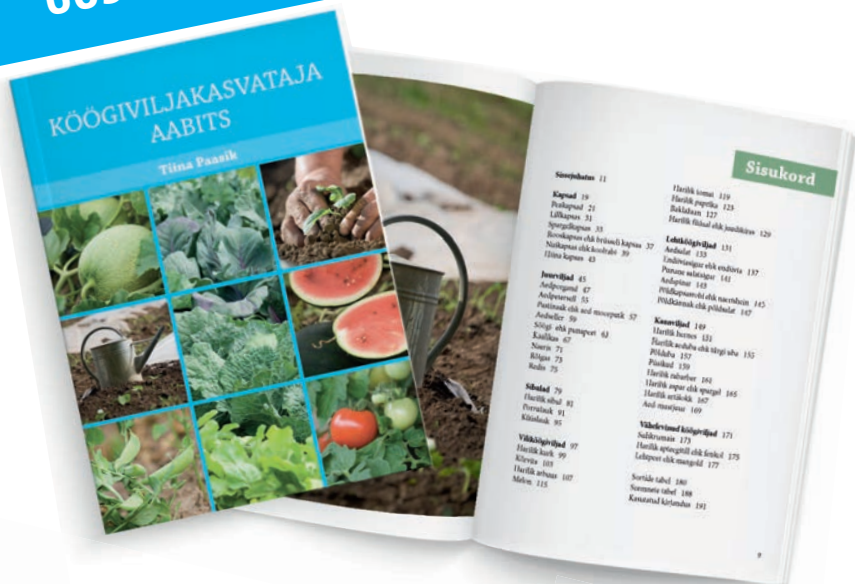
jahust, piim ja ülejäänud jahu. Valage tainas küpsetuspaberiga kaetud või võitatud lahtikäivasse vormi (24 cm) ja küpsetage 180kraadises ahjus umbes 20 minutit.

Pärast seda võtke põhi korraks ahjust välja, valmistage beseekate – selleks vahustage munavalged suhkruga tugevaks vahuks. Segage sisse mandlijahu ja rabarbritükid.

Katke ahjust välja võetud kook selle seguga ning küpsetage veel umbes 30 minutit. ✨

UUS RAAMAT

KÕOGIVILJAKASVATAJA AABITS

Tiina Paasik

Räpina aianduskooli kauaaegse õpetaja Tiina Paasiku raamatus käsitletakse kapsaid, sibulaid, juur- ja kaunvilju, vili- ja lehtkõögivilju ning vähe levinud kõögivilju.

Kõögiviljad on populaarsed, neid kasvatatakse aedades, kasvuhoonetes ja linnakorterite rõdul. Huvi uute liikide ja sortide vastu on suur. Autor on kõiki kirjeldatud kõögivilju ise kasvatanud ja tunneb hästi erinevate taimede kasvatamise iseärasusi, mida raamatus on käsitletud.

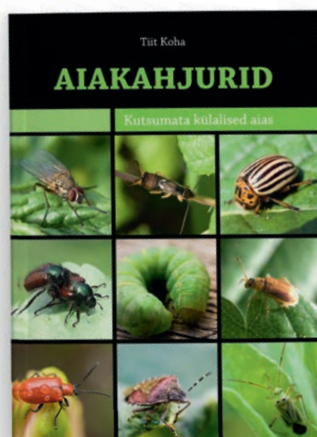

KORILASE AASTARING

Katrin Luke

Leidub tublisid inimesi, kes vaatamata moesuundadele kasvatavad oma kõögiviljad ise, samuti korjavad teetaimed ja varuvad keldrisse seenerd-marjad. Järjest rohkem noori kolib maale, et elada loomulikku elu. Samuti tekib aina juurde restorane, kus valmistatakse toite kohalikust toorainest.

Oma korjatu-kuivatatu-valmistatu on ikka parim. Pealegi on siis täpselt teada, millest see on tehtud. See raamat on julgustuseks neile, kes peavad lugu loodusandidest, hoolivad oma tervisest ja keskkonnast ning soovivad ise oma toidulauale ja ravimikappi taimi varuda. Raamatu autor on Karepa ürdiaia perenaine Katrin Luke.

AIAKAHJURID

Tiit Koha

Meist paljudel on aed, kus kasvavad kaunid lilled, põõsad, puud ja muud kasulikud taimed. Kõik on kena seni, kuni ühel päeval avastame, et meie aeda – ja mitte ainult aeda, vaid ka kasvumajja – on saabunud kutsumata külalised, kelle olemasolust pole meil varem õrna aimugi olnud. Taimed näruvad, langetavad lehti, viljad mädanevad... Mida peale hakata? Siin raamatus on üle 50 kahjuri, keda raamatu autor on märganud oma aias paari viimase aasta jooksul. Raamatust leiad nende kahjurite lühikese kirjelduse ja foto ning info, milliste looduslike tõrjevahenditega saab nendest tüütutest tegelastest lahti.

TERVENDAV KOKARAAMAT

Katrin Luke

Karepa Ravimtaimeiaa perenaise Katrin Luke kokaraamat julgustab kõiki, kes soovivad ise teha ning kasutada meie metsa- ja aiaande. Peaaegu igal toidul, välja arvatud rafineeritud ja tööstuslik toit, on raviomadused ning iga kõögivilj või mari on ravimtaim.

MENU
KIRJASTUS

Lauaseade kallile emmele

Tekst **Helju Sillavee**,
SA Kelmiküla Lapsed
loovusringi juhendaja
Fotod **Sven Arbet**

Lähenemas on emadepäev. Selle asemel et kaubanduskeskuses arutult raha kulutada või pead murda, mida kallile emale sel päeval kinkida, meisterdage talle looduslikest materjalidest lauaseade.

Kogu perele silmailu pakkuva lilleseade jaoks võtke laupäeva hommikul ette üks jalutuskäik, kaasas õed-vennad, isa või vanaisa ning minge loodusesse materjalijahile. Jalutuskäik kevadiselt kargesse ja värskesse loodusesse ning natuke nokitsemist, ja ongi emadepäeva üllatus armsale emale või vanaemale valmis! Selle töö suureks plussiks ongi just see, et saab kaasata kõik pereliikmed. Mis võiks ollagi tore-dam, kui veeta laupäeva pärastlõuna koos meisterdades, et oma kõige kallimale rõõmu valmistada.

MATERJALID

- Puukooretükk (määnd vms)
- Mustikavarred
- Sammal
- Oasis ehk aluskäsn
- Lilleõis
- Metalltraat või klamber
- Liimpüstol või külmlüim
- Helmeid, pärleid, kivikesi, liblikaid, linde vms käepäraseid kaunistusi

Soovi korral võite materjale leida Tiimariist, Vunderist (vunder.ee), Helmehaldjast (helmehaldjas.ee) või lillepoodidest. Kaunistamiseks võite kasutada ka kodust leitud ilusaid käepäraseid vahendeid.

TÖÖ KÄIK

1. Kinnitage liimpüstoli või külmlüimi abil puukooretüki keskele metallist kaheharuline klamber. Kui säärast ei ole käepärast, võite selle metalltraadist painutada ja käsitöötangidega parajaks lõigata.

Lõigake puukooretüki suurusele vastav aluskäsnatükike ning kastke see märjaks.

Pistke see siis vette ning laske veel aeglaselt sisse imbuda. Seejärel torgake aluskäsn metallklambri harude otsa, kuni see on kindlalt paigas.

2. Niisutage sammalt ja mässige see ümber aluskäsna nii, et see kataks käsna üleni. Torgake mustikavarred aluskäsna nonda, et neist tekiks ilus väike puhmas.

3. Lauakaunistuse keskkoha, mustikavarte vahele, torgake üksik lilleõis - just selline, nagu meeldib. Seda on parem teha, kui õienupp on tugeva varreosaga, siis saavad ka pere kõige väiksemad lille aluskäsna torkamisega hästi hakkama. Eriti tore oleks, kui valitud õis oleks ema või vanaema lemmiklill.

4. Samblale võite liimpüstoli või külmlüimi abil kinnitada helmeid või kaunistusi. Samuti saab ümber sambla põimida käsitöötraadile lükitud erksavärvilisi pärleid. See töö tasub ära - tulemus jääb kaunis ja efektne.

Puukoore servadele, mis jäävad paistma samblaga kaetud aluskäsna alt, võiksite lisaks kinnitada kivikesi või muid käepäraseid kaunistusi (lepatriinud, liblikad, südamed vms).

Kui lauakaunistus on valmis, piserdage seda veega. Aeg-ajalt niisutades püsib kaunistus värskena ja rõõmustab silma kuni kaks nädalat või kauemgi. ❀

Kanad koduaias

Kanapidamine on pealtnäha ülilihtne: viskad terasid, lased kanadel õuel siblida ja munad üha tulevad. Kogenud kanakasvatavad kärbibivad algaja naiivset optimismi ning soovivad enne lindude kojutoomist endale asjad selgeks teha.

Tekst **Tea Taruste**
Fotod **Sven Arbet**

Estis on kanade pidamine koduaias üha popimaks muutunud. Kasvatav huvi näitab ka kodulinnufoorumiga liitunute arv – ligi tuhat registreeritud kasutajat.

Kana pole tootmismasin, vaid elusolend oma vajaduste, iseloomu, haiguste ja hädadega. Neisse on vaja suhtuda samasuguse vastutustunde ja hoolega nagu igasse teise kodulooma.

Kanad on moes

Harjumaal elav Piret Purru-Lemetti, kes võttis esimesed kanad seitse aastat tagasi, on teemasse põhjalikult süvenenud, uurides vanu esimese vabariigi aegseid kanapidamise käsiraamatuid, ammutades tarkust välisajakirjandusest ning katsetades eri tõugudega.

“Olen linnalaps, kes elab nüüd maal. Kanade pidamiseni jõudsin tänu sellele, et ostsin poest mune ja ei saanud aru, kus on munakollane, kus -valge,” rääkis Piret, kes alustas tosina kanaga.

Praegu on tema kari 50–60pealine. “Unelmate kanapidamist pole olemas. Kanad on moes, räägitakse vabapidamisest, suurtest muruväljadest, aga vabalt peetav kana on surnud kana – varem või hiljem satub ta röövlinnu või -looma ohvriks või jalutab minema. Mingit aiapidamist koos kanaga olla ei saa, kuna ta on hea kaevaja. Ta läheks Uus-Meremaale välja, kui saaks,” naerab Piret.

Kiti Kanala Söödatoa perenaine Kristin Nelke-Heinroos kolis linnast maale ja hakkas kanu pidama samuti seitsme aasta eest. Praegu on karjas 16 lindu, kõige rohkem on ta ületalve pidanud 40 kukke-kana.

Kristin kinnitas, et tema söodatuppa jõuab üha uusi huvilisi, nii maale kolinuid kui linnainimesi. “Mõne kana pidamine on lihtne. Sageli alustatakse paari-kolme kanaga, kes saavad söönuks pere toidujäätmetest, aga järgmisel aastal soovitakse juba karja suurendada,” märkis Kristin.

Mõtte, et kanu võiks ilu pärast ja mõne muna saamiseks pidada vaid suveperioodil, laidab ta maha. “Need kanad tuleb ju talveks kellegi kasvatada anda. Mina ei võtaks küll ühtegi võorast lindu oma karja. Neid peaksin haiguste ohu pärast oma karjast vähemalt paar nädalat eraldi hoidma, lisaks soovin hoida oma karja tõupuhust,” põhjendas ta. Arvestada tuleb ka sellega,

et kanakari ei võta just meelsasti uusi tulijaid omaks.

Need, kes vaid suvekuudeks munejaid koduaeda soovivad, peaksid arvestama, et tibusid kooruvad enamasti märtsis-aprillis ja munema hakkab noorkana viie-kuuekuuselt ehk siis suve lõpul või sügisel. “Ega noorkanu, kes kevadel munema hakkavad, keegi oma talust ära anda ei taha. Vanadel, ületalve peetud kanadel, kes on juba 10–12 kuud munenud, võib aga alata sulgimisperiood, mil mune ei tulegi,” selgitas Kristin ja lisas, et enamasti on müügil olevad vanad kanad puurikanad, kes aiaeluga ei harjugi. Pealegi muneb kana teisel aastal märksa vähem kui esimesel.

Pesad ja õrred

Kui kanapidamise soov kindel, on vaja kohalikust omavalitsusest uurida loomapidamise eeskirju ning teha endale selgeks kanapidamise tingimused, mis on ka määrusega paika pandud.

Piret rõhutas, et kanad vajavad talveks ruumi, kus temperatuur ei langeks miinuskraadidesse. “Ideaalne oleks +10 kraadi, mis nõuab muidugi investeeringuid. Minu karjal on kasutada 50 m² laudaruumist, ligi ruutmeeter linnu kohta. Õueruumi on kanal piisavalt siis, kui ta ei jõua kõike rohelist ära süüa. Mul on pool hektarit poolesajale linnule,” rääkis ta. Kana on üldiselt vastupidav lind, ent ei talu liigniiskust, umbsust ega tuuletõmbust – hea ventilatsioon on seega väga oluline. Kanade väliterrituum peab olema piiratud. Ühelt poolt takistab see kanal peenramaad üles siblimast ning teisalt kaitseb rebaste ja kulide rünnakute eest.

Ruumis peab olema õrs, ühele kanale vähemalt 18 sentimeetrit õrreruumi. Õrsi ei soovitata panna eri kõrgustele, et ei tekiks karjasest hierarhiat. Ruumi korrashoidmiseks on mõistlik teha õrte alla sõnnikulavad, kus allapanuks kasutatakse turvast, põhku või põhugraanulit. Piret eelistab põhupelletit, mille sügisel peenrassa viib.

Pesakaste jagab kana meelsasti koos teiste munejatega – 6–8 kana kohta võiks paigaldada ühe pesakasti. “Millegipärast valivad kanad välja mõned meelepärased kastid. On pesakaste, kuhu ei muneta ühtegi muna ja selliseid, mille juures kanad jalad ristas järjekorras seisavad,” muigas Piret.

Kana muneb nokast

Kiti Kanala Söödatoas on valida eri suurusega sööturite ja jooturite vahel. Kristini sõnul pole kanapidamisel spetsiaalsed söögi- ja jooginõud ilmtingimata tarvilikud, ent sööturite kasutamine säästab kulutusi söödale: “Söötur ei lase kanal toitu maha siblida. Jooturit kasutan aias suvel, mil värske vesi on lindudele hädavajalik.”

Mingit aiapidamist koos kanaga olla ei saa, kuna ta on hea kaevaja.

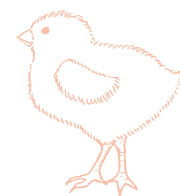
PIRET PURRU-LEMETTI

Kiti Kanala Söödatoa perenaise Kristin Nelke-Heinroosi karjas on hetkel 16 lindu.

Kana on kõigesööja ja paari-kolme lindu pidades saavad nad toidujäätmeist küll kõhu täis, ent juurde tuleks anda mineraalaineid. Piret soovib siiski ka väikese, alla kümne linnuga karjale osta täissööta ja jätta toidujäätmed maiustuseks. “Kana sööb päevas 100–120 grammi sööta ning pigem olgu natuke näljas ja alatoidetud, kui et läheb rasva ja lõpetab munemise,” märkis ta. Toidujäätmetest ei tohi anda avokaadosid, ka ei soovitata kana toidulauale rabarberit.

Kana peab piisavalt saama loomset valku, muidu on munemine häiritud ja ilmneb kannibalism. Ka on oht, et kui kana saab vähe loomset valku, hakkab ta ise oma mune lõhkuma ja sellest kombest teda võõrutada on Pireti sõnul pea võimatu. Kõögivilja ja muru söömist piirata pole vaja. Väga nokkamööda on kanadele mais, mis teeb munakollase ka talvel erksavärviliseks.

Kristin on oma südameasjaks võtnud GMO-vaba sööda propageerimise. “Valjala Söödatehas toodab minu retsepti järgi sööta, mis ei sisalda GMO-soja ning on muude söötadega samas hinnaklassis. Väikese kanakarja pidajal ja algajal on mõistlik osta täissööt. Suvel on aga nii, et kui kanad õue saavad, nad poetoidust väga ei hooligi,” jagas Kristin.

Hübriidkanad või tõulinnud?

“Alustasin kanapidamist munakana hübriididest ja soovitan neid kõigile, kes tahavad võimalikult lihtsalt mune saada. Hübriidkanad söövad ära teie toidujätmed ja neilt saate väetistki,” soovitas Piret. Moes on värviliste munade munejad, kes on aga kogenud kanapidaja sõnul kapriissed ega pruugi oma ülalpidamist tasa teenida. “Hübriidkanade sulgimisperiood on 1,5–2 kuud, aga tõukanal märksa pikem ning ka tootlikkus on neil väiksem. Aga süüa tahavad nad kogu aeg, ja mitte halvasti,” märkis Piret. Kui kana ei saa piisavalt juua puhast vett, lõpetab ta munemise. Ei meeldi talle sööt, on tal külm või ei meeldi teised loomad – lõpetab munemise.

Kristin soovitab samuti algajale käe harjutuseks noori hübriidkanu, näiteks Äntu Mõisa omi. Hübriidid on aretatud kiireteks aktiivseteks munejateks, tõukanad on samas stabiilsemad. “Valik oleneb sellest, milline su eesmärk on: kas tahad ilusad kanu, kellega pikka aega koos elada või on sulle tähtis suur munatoodang,” rääkis Kristin, kes ise on tõukanausku ja kelle muna-karbis varieerub värvigamma säravvalgest šokolaadpruuni ja oliivrohelisteni.

Vabrikust kanatibusid ostes võib kindel olla, et soo määramine on tehtud. Määramata sooga tibusid ostes võib juhtuda, et saad partii kukeksi. Lootus, et neid õnnestub hiljem maha müüa, on nullilähedane. Kukel on kanakarjas siiski oluline roll ka siis, kui pole plaan muna-dest tibusid saada ehk “tibusada”, nagu kanapidajad isekeskis räägivad. Linnas või tiheasulas kanu pidades on ehk mõistlik kukest kui kõvast lärmitegijast loobuda. “Optimaalne on võtta üks kukk 10–12 kana peale, aga ka kolme kana võiks üks kukk kamandada. Kukki hoiab karja koos, hoiatab ohtude eest ja teeb kanad erksamaks,” rääkis Kristin ning lisas, et noort kukke hellitada ei tohi, sest hiljem ei tunnusta kukki peremeest enam pealikuna ja kipub ründama. Piret ei soovita väikeste lastega peredel võtta agressiivset maransi kukke – neid peeti võitluslindudena. Tä on täheldanud, et kuked ei kannata punast värvi, seetõttu on tema laudariided hallid.

Uued linnud koju

Kanu hankides tuleks kogu kari tuua uude elupaika korraga, sest kanad on väga territoriaalsed ja hierarhiat armastavad linnud. Kogenud kanapidajad soovivad juhul, kui juba olemasolevasse karja tuuakse uusi linde, panna vana karja hulka rohkem noori kanu või panna

Üks kukk võiks kamandada kolme kana.

Tõud

SUSSEX LIGHT

Üks vanimaid Inglise kanatõuge, aretatud XIX saj esimesel poolel.

Liha-munakanad, muna-toodang 160–210 tk aastas, muna kreemikas või helepruun. Külmale väga vastupidavad linnud. Head munejad ka talvel. Munema hakkavad 5–6kuuselt.

ARAUCANA

Muna värvus on neil helesinine, muneb aastas 160–180 muna. Ei ole head talvemunejad, see-eest kevadel alustades munevad peaaegu iga päev kenasti kuni sügiseni. Pärit Tšiilist.

ITALIENER

(põldpüüvärviline leghorn)

Munema hakkavad 4–5kuuselt, aastas munevad 180–200 valge koorega muna. Haudeinstinkt on sellel tõul nõrk nagu munakanatõugudel enamasti.

ORPINGTON

Aretatud Kenti krahvkonnas Inglismaal XIX saj lõpul. Ilus “kõndiv kohvikannusoojendaja”, kes muneb vaid 120–140 muna aastas. Hea tibude hoidja.

BRAAMA

Braama on lihakana. Väga head haudujad ja tibude kasvatajad. Munatoodang 120–150 kreemikat või pruunikoorelist. Braamasid kasutatakse palju lihakanade aretustöös. Pärit Hiinast, Indiast. Rahuliku iseloomuga.

PUSHKIN

Kuuluvad heade munakanade hulka ning on pidamistingimuste suhtes vähenõudlikud ja vastu-pidavad, kuna tõug on kohandatud rasketeks tingimusteks. Kana muneb aastas 180–230 valge või õrnkreemika koorega muna. Head munejad isegi talvel. Noored hakkavad munele juba neljakuuselt.

MARANS

Prantsuse tõug, kõige tumedamaid läikivpruune mune munev kanatõug maailmas. Maran on liha-munakanatõug. Kana muneb 180–220 šokolaadpruuni muna. Tundlikud asukohamuutusele.

Allikas: Kiti Kanala Söödatuba, “Kodulinnutõugude entsüklopeedia”

(Eestis kõiki neid tõuge vabalt saada ei ole. Inglismaal on kodulinnu-kasvatus kõrgel järjel, osta on võimalik brittide eBayst. Maransit ei soovita osta Inglismaalt, pigem Prantsusmaalt.)

6–8 kana kohta tuleks paigaldada üks pesakast.

Värvilised munad on küll kaunid, kuid tõukanad, kes neid munevad, on suhteliselt kapriissed linnud.

vanad linnud noorte territooriumile. Piret on oma karja uued liikmed paigutanud põhikarja juurde öösiti, et vanade olijate rünnakuid vältida. Ka on hea mõte juurde toodavad linnud esialgu karjast eraldi hoida, aga nii, et nad üksteist näeksid. “Vanad linnud on tülinorijad ja neil võib olla äärmiselt vastik iseloom. Alandlikumaid karjalinde hakatakse klobima või ei lasta neid söögi- renni juurde,” rääkis Piret.

Mõlemad kanapidajad on seda meelt, et suurtootmisest puurilinde koju tuua ei maksa. “On õrrekanad, puurikanad, vabapidamisel kanad ja mahekanad. Puurikanad pole õiget kanaelu elanud ja neile on üleminek nii suur šokk, et võivad ka surra. Nad munevad vähem, ei oska väljas käia ega siblida, ei oska pesakasti muneda,” hoiatas Piret.

Kui on plaan kanad võtta, tasub kevaditi jälgida kuulutusi Maalehes ja külastada kodulinnufoorumit internetis. “Äntu Mõis on üks tuntuim munakana hübriidide pakkuja – nende tibudel on soeristus tehtud, tibud on vaksineeritud. Palju on ka erapakkujaid, aga neil on soeristus enamasti tegemata ja pole teada, kas saad kanad või kuked,” märkis Piret.

Miks ometi?

Kanapidamisest tulu loota pole, võib-olla siis, kui kari vähemalt 300pealine ja tegevus väljub hobi raamidest. “Tasuv see ei ole, ehkki olen valinud külmakindlad tõud, et ruumi soojendamisele palju ei kuluks,” tunnistas Kristin. Tervete lindudega tegelemine tema sõnul palju aega ei võta: paned sööda, jälgid, et puhas vesi oleks pidevalt olemas, korjad munad, õhtul puistad terasid. Piret on seisukohal, et kui inimene on kanad võtnud, tuleb tal linnu elu eest vastutada tolle sünnist surmani. “Ka kanadel on haigusi, nad võivad end vigastada ise või teeb seda mõni metsloom. Olen õppinud kirvest kasutama, ehkki see mulle ei meeldi. Pahatihti jäetakse linnupidamisest roosiline mulje, aga seal võib kõike ette tulla,” lisas ta.

Kümme kuud aastas on sellised, kus Pireti kanad teenivad oma söögi tasa, elektrikulu paraku mitte. “Minu käest on küsitud, miks ma pean kanu. Esiteks on see minu isiklik koonduslaager, ilma milleta ma talvel õue ei lähekski,” rääkis tõlkija ametit pidav Piret. “Teiseks, mulle meeldib see suletud ökosüsteem: kana sööb ja kana süüakse – midagi ei lähe raisku. Ja otse loomulikult on kodukana munade ja liha maitse see, mida poekraami vastu enam ei vahetaks!” ❀

Kukk hoiab karja koos, hoiatab ohtude eest ja teeb kanad erksamaks.

EESTI KAUNEIM MAAKODU 2014

Ajakiri MAAKODU ja AUTOEKSPERT otsivad Eesti kauneimat maakodu!

Ajakiri Maakodu kuulutab 25. juubeliaasta puhul välja konkursi „Eesti kauneim maakodu”. Osalema on oodatud kõik, kellel on ilusad maakodud, suvilad, renoveeritud talud ja kaunid aiad.

Konkursi eesmärk on väärtustada maaelu ja maal elamist ning tunnustada inimeste oskusi, ilumeelt ning maitsekust oma kodu, aia ja koduümbruse rajamisel ning korrastamisel.

Konkursi kategooriad

Peauhind: EESTI KAUNEIM MAAKODU

2 700 € väärtuses peauhind Autoekspertilt:

- 500 € eest Autoeksperti kinkekaarte
- Thule Easy Line 225S kerghaagis
- Calix elektriline sõiduki eelsoojendus-süsteem (koos paigaldusega)
- Thule veokonks koos paigaldusega Autoekspert töökojas

Eriauhinnad järgmistes kategooriates:

KAUNEIM RENOVEERITUD VANA TALU

Auhind: 600 € kinkekaart firmalt Villeroy & Boch

KAUNEIM SUVEKODU

Auhind: Koduvalvesüsteem ning aasta tasuta valveteenust turvafirmalt G4S (väärtus 1500 €)

KAUNEIM NOORE PERE KODU

Auhind: Delux Royal kattedmadrats väärtuses 900 € firmalt Delux

KAUNEIM TOOTMISTALU

Auhind: 600 € väärtuses tooteid firmalt Fiskars

Konkursil osalemine

Saada meile 15. juuliks 2014 vähemalt viis fotot oma kodu või aia üldilmest e-postile konkurss@maakodu.ee. Lisa fotodele tutvustav kaaskiri, telefoninumber ja aadress. Finalistidega, keda külastab žürii, võtame ise ühendust. Konkurss toimub 1. aprillist 15. juulini 2014. Võitjad kuulutame välja septembris.

Lisainfo:

Maakodu toimetuse peatoimetaja Kadri Tramm, tel 661 3370, e-post kadri.tramm@maakodu.ee, tegevtoimetaja Kristel Kirss, tel 661 3373, e-post kristel.kirss@maakodu.ee, www.maakodu.ee/konkurss

Toetajad:

MAI ÜRITUSED

- 1. mail toimuvad üle Eesti maaturismiettevõtete avatud uste päevad.
- 1. mail toimub suurjooks ümber Viljandi järve.
- 3. mail on Narvas kevadlaat.
- 3. mail toimub Märjamaa lauluväljakul suur kevadlaat.
- 3. mail toimub Saaremaal Kuressaare linnajooks.
- 3. mail on talgupäev Pärisespa külaplatsil ja seltsimajas.
- 3. mail on laupäevane simman Kolga kandis.
- 3. mail on suur kirbuturg Saue valla kultuurikeskuses.
- 3. mail on talgupäev "Teeme ära 2014".
- 4. mail toimub Loo aleviku Keskväljakul "Loo päev 2014".
- 4. mail on Virumaa tantsupidu.
- 5.-22. maini toimuvad XXI setu pitsi päevad.
- 6. mail toimub Värskas "Kevadine jüripäev".
- 9. mail on Elva kodukandipäev ja laat.
- 9.-11. maini kestab laat "Luige kevad 2014".

- 10. mail toimub Rakvere linna piiril vanavara- ja kevadlaat (pildil).
- 10. mail on käsitöölaat Rapla kesklinnas.
- 10. mail toimub Valga-Valka piiriäärne laat.
- 10. mail on taaskasutuslaat ja rohevahetus Türi kultuurikeskuse pargis.
- 10. mail on Sillaotsa talumuuseumis roheline turg.
- 10. mail on Viru-Nigula laat.
- 10. mail toimub Harjumaal Kose alevikus kevadlaat "Kose kutsub külla".
- 10. mail on Jõgevamaal Saare vallas Kääpa külas Kalevipoja laat.
- 10. mail on Rakvere kevadjooks.

31. mail on Sõmerus lambafestival.

- 10. mail on kevadlaat Koosas.
- 10. mail toimub Setumaal Meremäel IV roosipäev.
- 11. mail toimub Lääne-Virumaal Tamsalu vallas Uudeküla laat.
- 11. mail on kevadlaat Orissaares.
- 15. mail toimub perepäeva laat Vastemõisa rahvamajas Viljandimaal.
- 16. mail algab Valga lillelaat.
- 16.-18. maini toimub XXXVII Türi lillelaat.
- 17. mail toimub XVI Röpina lastelaulu- ja tantsupäev.
- 17. mail on Pärnumaal Vöilillefestival ja "Rannafest 2014".
- 17. mail toimuvad Valgamaal Lõuna-Eesti meistrivõistlused grillimises.
- 17. mail toimub Heimtali käsitöölaat.
- 17. mail toimub Saku valla kevadlaat.
- 18. mail on Mikitamäel kevadlaat.
- 18. mail on Rogosi kevadlaat Rogosi mõisas Võrumaal.
- 18. mail on Võrumaal Tsooru rahvamaja juures kevadlaat koos laulu- ja tantsupäevaga.
- 22.-25. maini kestab Pärnu rahvusvaheline koorifestival.
- 23.-24. mail on Kuressaares 13. aiandus- ja lillepäevad.
- 24. mail on Kuusiku lennuväljal Lennupiknik.
- 24. mail on Valgas vanavara- ja käsitöölaat.
- 24. mail toimub Vastse-Kuuste kevadlaat ja talupäev.
- 24. mail on Valgamaa tantsupidu.
- 24. mail on perepäev ja Laagri taluturg Saue valla kultuurikeskuse õuealal.
- 24. mail on Ida-Virumaa meistrivõistlused grillimises ja laat Jõhvi keskväljakul.
- 24. mail on taimelaat Mehikoormas.
- 24. mail on Kärkla sadama päevad, Kärkla sadama taasavamine.
- 24. maist 1. juunini kestavad XXXIII Tallinna vanalinna päevad.
- 24.-25. mail toimuvad XV Jäneda aia- ja lillepäevad.
- 25. mail on Värskas VII suviste käsitöö- ja maalaat.
- 25. mail on Tohisoo mõisas Eesti keraamikute potilaat ja mõisapäev.
- 25. mail on kevadlaat Lihula linnusemäel ja kontsert kultuurimajas.
- 25. mail on Tartumaa memme-taadi XVI lustipidu.
- 28. maist 1. juunini kestab Tallinna kirjandusfestival Headread.
- 31. mail on Viimsi vabaõhumuuseumis Viimsi taluturu kalapäev.
- 31. mail toimub Ida-Virumaal Jõhvis folklooripidu "Kirde killad".
- 31. mail on Pandivere päev ning laulu- ja tantsupidu Ebaveres.
- 31. mail on Valgas Liivimaa tantsupidu.
- 31. mail on Rapla melulaat kesklinnas.
- 31. mail on Järvamaa laulu- ja tantsupidu.
- 31. mail on Hiiumaal Orjaku sadamas tuulekala festival (pildil).

Uudiseid ja eelteateid ootab iga kuu 10. kuupäevani toimetaja **Kadri Tramm**.
Tel 661 3370, e-post kadri.tramm@maakodu.ee.

		S	kollaseõieline padjandtaim	kuri hääl	anno domini	jooksma, ingl. k	insomnia									
	V. Saare romaan															
	I maailmasõja lahingupaik Prantsusmaal															
	naisenimi				neoon											
	kalapüügi-vahend				karusmari											
	kääne sõnast aed					tonn										
						vald Ida-Virumaal										
	hüva	amper	abi, ingl. k politoloog, in., nimi		söömistahe			kalapüügi-vahend	ohe	kogukas		pallimängu-termin	ühtsete tunnustega linnaosa			
					küla											
taim pildil												patarei tüüp				
												kolm sarnast tähte				
ehk		hõõrdumist vähendav pulber			külanõukogu			tuulutus								
		kolm-, kolme-			Vene Erakond			kaks sarnast vokaali								
mootühikute eesliide				euler	raudteesõiduk					piimjasse hämusse						
				hapnik	omaette sööma					täppidega vokaal						
taim pildil																
simmanilaulik, endine minister												meeter				
ettekujutus, kujutus				vanaadium-oksiid												
				järsku												
väävel		ilmakaar														
		automaatrelev														
tänav Tallinnas																
Eesti Komitee			kinnisvara-maakler													
			näitleja													
raadius		pealinn Euroopas														
		kaupluse hoovil														
	jõgi Itaalias			või	levinud lehmanimi	saar Joonia meres	imaginaar-ühik	väikeste sammudega kiiresti liikuma	karvake	Mulgimaa ajaleht	Musta mere kuurort	märk noodikirjas	auk		köide	
	obstsõõnsus, labasus			räni, tina												
taim pildil														kaalium		
														Kreeka linn		
õrsted		lähnevad, vene k.					ajavad idusid									
		rahulolu-seisund					õpilasmalev									
taim pildil																elektron
ponnistama, kangutama									Ameerika Psühholoogide Assotsiatsioon				germaanium			
									Vene lennuk				nikkel			
Urban Education Network			Rootsi jalgpalliklubi				linn Itaalias									umbes
			liiter				näiteks									
supilusikas		laupäev		lindla							sodi, praht					

Lahendusi ootame 19. maiks aadressil: **Maakodu, Narva mnt 13, 10151 Tallinn**, e-posti teel **kristel.kirss@maakodu.ee**
 Lisage vastuse juurde ka oma selle numbri lemmiklugu.

Ristsõna õige vastus oli: Klaastulbiga auhinnatud, soomuslehtik, elulõng 'Star River', alokaasia 'Zebrina', raudürt. Loosi tahtel võitis seekord auhinna, milleks oli kirjastuses Hea Lugu ilmunud Helga Kogeri raamat "Ristpisteromantika", **Elle Trei**. Palju õnne! Järgmise ristsõna auhinnaks on kirjastuses Hea Lugu ilmunud "Maalehe arbuusi- ja meloniraamat", mille autor on Harri Poom.

AVANT

laadurid

- ◆ tõstejõud kuni 1400 kg
- ◆ sõidukiirus kuni 25 km/h
- ◆ tõstekõrgus kuni 2,8 m
- ◆ kaal alates 590 kg
- ◆ lai valik lisaseadmeid
- ◆ lai mudelivalik

- Konkurentsilt enim müüdud väikelaadur ka Eestis
- Lai mudelivalik masinaid alati kohapeal esinduses Sael
- Lai valik kvaliteetseid töövahendeid alati kohe saadaval
- Valmistatud Soomes, vt www.avantteco.com
- Originaalne AVANT
- Üle 700 müüdud laaduri Eestis

AVANT laadurite maaletoomine, müük ja hooldus:
Harjumaa, Saue, Tule 20

Lisainfo:

www.sami.ee

hooldusniidukid ja rootorniidukid

SAMI
MASINAKESKUS

KÖÖGISÜSTEEMID

FRANKE

FRANKE SÜSTEEMNE KÖÖGITEHNIKA

- Valamud
- Segistid
- Õhupuhastid
- Sorterid